

2024

**Raport o stanie sektora
małych i średnich
przedsiębiorstw w Polsce**

Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce (2024)

Redakcja:

Anna Skowrońska

Anna Tarnawa

Autorzy Raportu:

Robert Zakrzewski – rozdziały: 1, 4

Joanna Orłowska – rozdział 1

Jacek Łapiński – rozdział 1

Melania Nieć – rozdziały: 1, 2, 3

Paweł Chaber – rozdział 5

Paulina Zadura – rozdział 6

Wojciech Bednarek – rozdział 7

Małgorzata Wójcik, Albert Wronowski, Agnieszka Stajszczak – rozdział 8

ISBN 978-83-7633-588-9

Copyright by Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

Warszawa 2024

Spis treści

Spis treści	3
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – kluczowe wskaźniki	6
Polska	6
Polska – Unia Europejska (UE-27)	10
Polska przedsiębiorczość po 20 latach w UE	12
Rozdział 1. Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce	15
1.1. Stan przedsiębiorstw w Polsce	15
1.2. Udział MSP w wytwarzaniu PKB	21
1.3. Tworzenie miejsc pracy	23
1.4. Inwestycje przedsiębiorstw	28
1.5. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw	31
1.6. Internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw	33
Rozdział 2. Ranking małej i średniej przedsiębiorczości w układzie wojewódzkim.	
Wskaźnik syntetyczny	37
Rozdział 3. Innowacyjność przedsiębiorstw	45
Rozdział 4. Statystyczny obraz polskich mikroprzedsiębiorstw	59
Rozdział 5. Wykorzystanie ICT w polskich przedsiębiorstwach	70
Rozdział 6. Prośrodowiskowa aktywność przedsiębiorstw w Polsce	77
6.1. Polska na tle UE	78
6.2. Znaczenie ekoinnowacji dla przedsiębiorstw innowacyjnych w Polsce	80
6.3. Wpływ regulacji (w tym środowiskowych) na działalność innowacyjną	83
6.4. Wpływ kompetencji na proekologiczną działalność firm	84
Rozdział 7. Polska Zachodnia – obszar działania Biura Regionalnego PARP w Poznaniu	86
7.1. Wybrane charakterystyki w obszarze przedsiębiorczości	87
7.2. Podsumowanie	101
Rozdział 8. Polska Wschodnia – obszar działania Biura Regionalnego PARP w Olsztynie	106
8.1. Obszar działania Biura	106
8.2. Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE) oraz parki technologiczne, przemysłowe i naukowe	110
8.3. Atuty Polski Wschodniej w ujęciu regionalnym	112
8.4. Poziom rozwoju przedsiębiorczości	114
8.5. Podsumowanie	116

Szanowni Państwo,

wydarzenia ostatniego roku dają nadzieję, że po raz pierwszy od 2019 r. o trendach w gospodarce będą decydować fundamentalne procesy, a nie kolejne kataklizmy, jak pandemia czy wojna. Następstwa tych wstrząsów dla gospodarek bywały oczywiście także pozytywne, do takich można zaliczyć np. rozwój cyfryzacji, ale ich generalnym skutkiem był jednak ogólnoswiatowy kryzys, niekiedy pogłębiony niefortunnymi działaniami naprawczymi, do których w Polsce można zaliczyć reformę znaną pn. (Nowy) Polski Ład¹.

Choć niektóre regiony i sektory, bardziej niż inne dotknięte skutkami pandemii ciągle wymagają wsparcia², generalnie gospodarki otrząsnęły się z szoku pocovidowego i dezorientacji wywołanej wojną w Ukrainie. Zaś pokłosiem wydarzeń ostatnich lat jest m.in. intensyfikacja wysiłków państw unijnych na rzecz osiągnięcia samowystarczalności – szczególnie energetycznej – i celów zrównoważonego rozwoju oraz stworzenia unijnego systemu obronności. Zrozumiawszy daremność układów z Rosją, Komisja Europejska zaakceptowała konieczność zbudowania takiego systemu w Europie³ i rozwijania infrastruktury podwójnego zastosowania (cywilno-wojskowej). Dla Polski, kraju przyfrontowego, ma to kapitalne znaczenie.

Zważywszy, jak radykalne reformy⁴ wprowadza w państwach członkowskich Komisja Europejska można wręcz mówić o projektowaniu nowego świata, którego elementem ma być zupełnie nowa zdolność odpowiadania na wszelkie możliwe kryzysy – militarne, ekonomiczne, ale i społeczne, bowiem z góry można założyć, że w demokratycznych państwach propozycje zmian wywołają sprzeciw części społeczeństwa. Powszechnie znanym przykładem może być, wyrażony strajkiem, bunt rolników wobec Zielonego Ładu – jednego z ambitnych i kosztownych projektów unijnych, realizowanych z myślą o następnych pokoleniach.

Warto jednak pamiętać, że niezależnie od bieżących problemów, ocena obecności Polski w Unii – mierzona nie tylko wskaźnikami ekonomicznymi – jest ogólnie pozytywna, co potwierdzają liczne raporty podsumowujące stan naszej gospodarki z okazji obchodów 20-lecia Polski w Unii Europejskiej⁵ oraz dane – PKB na mieszkańca w naszym kraju jest dziś o 40% wyższe niż w chwili przystąpienia do wspólnoty⁶.

Zmiana u sterów państwa w październiku 2023 r. sprawiła, że do Polski zaczęły płynąć środki z Krajowego Planu Odbudowy⁷, które zasilają naszą gospodarkę. Nowy rząd, w porozumieniu

¹ Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia przygotowanie projektu ustawy Polski Ład. Największa od 30 lat zmiana systemu podatkowego została wprowadzona w pośpiechu i wywołała chaos w systemie podatkowym. Natomiast zmiany podatkowe w ramach tarcz antyinflacyjnych wprowadzano rzetelnie oraz skutecznie. Więcej w Informacji o wynikach: [Zmiany podatkowe w ramach Polskiego Ładu oraz tarcz antyinflacyjnych](#), 18.04.2024.

² W Polsce jest nim np. branża HoRECA, która otrzymała wsparcie w formie ogłoszonego przez PARP 3.04.2024 konkursu [Inwestycje w dywersyfikację działalności sektora HoReCa – oferta dla przedsiębiorców](#).

³ W marcu 2024 r. KE przedstawiła pierwszą w historii UE strategię na rzecz przemysłu obronnego (EDIS).

⁴ Patrz np.: european-union.europa.eu.

⁵ np. 20 lat razem. Polska w Unii Europejskiej, [GUS](#), 2024.

⁶ Źródło: Polski Instytut Ekonomiczny (PIE) „[Wielkie rozszerzenie. 20 lat członkostwa Europy Środkowej w UE](#)”.

⁷ Patrz: gov.pl.

z przedstawicielami biznesu, stara się tworzyć warunki sprzyjające prowadzeniu działalności gospodarczej. Jest to tym istotniejsze, że – jak pokazują badania GEM⁸ – choć Polacy czują się równie dobrze przygotowani do prowadzenia działalności, jak inne nacje i przyznają, że łatwo założyć w Polsce własną firmę, wykazują stosunkowo małe skłonności proprzedsiębiorcze. Przyczyn tego zjawiska można upatrywać nie tylko w niskim bezrobociu – po co zakładać firmę, skoro można zarobić w mniej kłopotliwy sposób – ale także w tym, że choć łatwo w naszym kraju założyć firmę, trudno ją prowadzić w gąszczu zawitych i niejednoznacznych regulacji⁹. Tym większe uznanie należy się ludziom, którzy ten trud podjęli i kontynuują. Wynik tych zbiorowych wysiłków jest wysoko oceniany za granicą. W swoim ostatnim raporcie MFW¹⁰ nazywa nasz kraj „zieloną wyspą” na tle Europy – ekonomiści z waszyngtońskiej instytucji oczekują, że wzrostu PKB Polski przyspieszy do 3,1% w 2024 r. i 3,5% w 2025 r. Także Bank Światowy podniósł prognozę wzrostu gospodarczego Polski na 2024 r. o 0,4 p.p. do 3%¹¹.

Na ile nadzieje pokładane w nowym rządzie zostaną spełnione, będziemy mogli pokazać dopiero w kolejnych edycjach *Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. Proces zbierania i analizy danych jest żmudny i czasochłonny. I choć w opracowaniu, które przekazujemy w Państwa ręce, zamieszczone zostały najbardziej aktualne dane – zarówno ogólnodostępne, jak i zakupione na potrzeby niniejszego opracowania – nie znajdziemy w nim jeszcze odzwierciedlenia zmian, które obecnie zachodzą wokół nas. Natomiast zaletą kolejnych Raportów jest kompletność informacji, możliwość śledzenia zmian historycznie i obserwowania trendów. Takie retrospektywne spojrzenie pozwala m.in. docenić, jak wiele Polska zyskała na 20-letnim członkostwie w Unii Europejskiej, co skrótowo przedstawiono w rozdziale „Polska przedsiębiorczość po 20 latach w UE”.

Pragniemy także zwrócić uwagę Państwa na rozdziały tematyczne uzupełniające obraz polskiej przedsiębiorczości przedstawiony w niniejszym raporcie. W szczególności polecamy rozdział poświęcony prośrodowiskowej aktywności polskich firm¹², gdyż w tym obszarze dostępnych jest jeszcze bardzo mało informacji oraz rozdział o innowacyjności przedsiębiorstw¹³, która warunkuje wzrost gospodarczy.

Dwa ostatnie rozdziały Raportu dotyczą obszarów działania Biur Regionalnych PARP w Poznaniu i w Olsztynie (który powstał jako drugi w 2023 r.), które służą pomocą lokalnym firmom i potencjalnym przedsiębiorcom. Dzięki Biurom PARP jest bliżej osób zaangażowanych w prowadzenie biznesu i lepiej identyfikuje ich potrzeby.

Mamy nadzieję, że – podobnie jak wcześniejsze wydania – Raport będzie cennym źródłem wiedzy i materiałem do dalszych analiz.

⁸ GEM Polska. Raport z badania przedsiębiorczości - 2023 i wydania wcześniejsze, PARP.

⁹ Tamże.

¹⁰ World Economic Outlook 2024.

¹¹ www.worldbank.org, 11.04.2024.

¹² Patrz: Rozdział 6. Prośrodowiskowa aktywność przedsiębiorstw w Polsce.

¹³ Patrz: Rozdział 3. Innowacyjność przedsiębiorstw.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – kluczowe wskaźniki

Polska¹⁴

Wskaźnik	Liczba i struktura przedsiębiorstw
Liczba przedsiębiorstw niefinansowych	2 349 755 mln (spadek o 0,3% r/r) 2 283 379 – mikro 48 217 – małe 14 341 – średnie 3 818 – duże
Struktura wg liczby pracujących	99,8% – MSP 97,2% – mikro 2,1% – małe 0,6% – średnie 0,2% – duże
Struktura branżowa	55,1% – działalność usługowa 20,0% – działalność handlowa 15,5% – działalność budowlana 9,4% – działalność przemysłowa
Struktura wg formy prawnej	86,0% – osoby fizyczne prowadzące działalność (99,0% z nich to mikroprzedsiębiorstwa) 14,0% – osoby prawne i jednostki niemające tej osobowości
Wskaźnik	Udział w PKB*
Udział przedsiębiorstw w PKB (dane za 2021 r.)	67,9% – udział przedsiębiorstw w tworzeniu PKB (spadek o 3,7 p.p. r/r) 45,3% – udział MSP w tworzeniu PKB (wzrost o 1,7 p.p. r/r) 28,2% – mikro (spadek o 1,3 p.p. r/r) 8,1% – małe (spadek o 1,0 p.p. r/r) 9,0% – średnie (wzrost o 4,0 p.p. r/r) 22,6% – duże (spadek o 5,4 p.p. r/r)

¹⁴ Powyższe dane, o ile nie zaznaczono inaczej, dotyczą 2022 r. i przygotowano je na podstawie publikacji GUS:

- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r., GUS, 2023 i wydań poprzednich;
 - Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2023 r., GUS, 2023 i wydań poprzednich;
 - Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022, GUS, 2023 i wydań poprzednich.
- Dane oznaczone gwiazdką (*) zostały opracowane przez GUS na zlecenie PARP, na potrzeby niniejszego Raportu.

W przypadku ICT część wskaźników nie była wcześniej publikowana, stąd brak wskazania zmiany rok do roku.

Wskaźnik	Rynek pracy
Pracujący	10,23 mln – liczba pracujących w przedsiębiorstwach (wzrost o 2,3% r/r) 6,94 mln – liczba pracujących w MSP 4,34 mln – mikro (wzrost o 3,7% r/r) 1,04 mln – małe (bez zmian r/r) 1,56 mln – średnie (wzrost o 1,4% r/r) 3,29 mln – duże (wzrost o 2,1% r/r) 4,3 – przeciętna liczba pracujących na 1 podmiot (4,4 w 2020 r.)
Zatrudnieni	7,03 mln – liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwach (wzrost o 98,4 tys. r/r) 55,9% – udział sektora MSP w strukturze przeciętnego zatrudnienia 3,0 – przeciętna liczba zatrudnionych na 1 podmiot (z 3,1 w 2020 r.)
Wynagrodzenia	5 933 zł – miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego w sektorze przedsiębiorstw (wzrost o 14,8% r/r)
Wskaźnik	Wyniki finansowe
Przychody, produkcja i wartość dodana	6,29 bln zł – przychody ogółem przedsiębiorstw (wzrost o 19,6% r/r, było 5,26 bln) 4,66 bln zł – produkcja (było 3,82 bln) 1,45 bln zł – wartość dodana (było 1,32 bln zł) Dla przeciętnej firmy: Przychody – 2,7 mln (było 2,33 mln zł) Produkcja – 1,98 mln (było 1,69 mln zł) Wartość dodana – 0,61 mln (było 0,58 mln zł)
Wskaźnik	Inwestycje
Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe	294,7 mld zł – nakłady przedsiębiorstw ogółem (wzrost o 17,8% r/r), w tym: 268,0 mld zł - nakłady inwestycyjne 26,7 mld zł - zakup używanych środków trwałych 109,65 mld zł - nakłady MSP (wzrost o 12% r/r) Nakłady ogółem na firmę: 125,4 tys. zł – ogółem (wzrost o 18% r/r) 52,2 tys. zł – MSP (wzrost o 12%) 19,5 tys. zł – mikro (wzrost o 4%) 606,2 tys. zł – małe (wzrost o 29%) 3,4 mln zł – średnie (wzrost o 13%) 45,1 mln zł – duże (wzrost o 22%)

Źródła finansowania przedsiębiorstw (bez mikrofirm*, dane za 2021 r.)	66,93% – środki własne 4,04% – środki budżetowe 10,36% – kredyty i pożyczki krajowe 4,84% – leasing finansowy 8,29% – środki bezpośrednio z zagranicy (razem) 0,90% – środki bezpośrednio z zagranicy – kredyty bankowe 3,15% – inne źródła (razem) 2,39% – nakłady niesfinansowane
Wskaźnik	Eksport/Import*
Eksport	2,04 bln zł – eksport wyrobów i usług (wzrost o 25,5% r/r) 1,61 bln zł – eksport wyrobów (wzrost o 23,0% r/r) 425,5 mld zł – eksport usług (spadek o 35,7% r/r) 113,9 tys. – liczba eksporterów wyrobów 19,9 tys. – liczba eksporterów usług 4,8% – odsetek eksporterów wyrobów 0,85% – odsetek eksporterów usług
Import	1,93 bln zł – import wyrobów i usług (wzrost o 30,2% r/r) 1,67 bln zł – import wyrobów (wzrost o 29,8% r/r) 254,7 mld zł – import usług (wzrost o 33,1% r/r) 214,2 tys. – liczba importerów wyrobów 29,6 tys. – liczba importerów usług 9,1% – odsetek importerów wyrobów 1,26% – odsetek importerów usług
Wskaźnik	Innowacyjność
Przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie (w latach 2020-2022)	36,1% – przedsiębiorstw przemysłowych (26,3% w latach 2019-2021) 34,2% – przedsiębiorstw usługowych (22,2% w latach 2019-2021)
Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw	26,0 mld zł – przedsiębiorstwa przemysłowe (19,04 mld zł w 2021; 20,4 mld zł w 2020; 23,2 mld zł w 2019) 29,7 mld zł – przedsiębiorstwa usługowe (22,35 mld zł w 2021; 18,4 mld zł w 2020; 15,4 mld zł w 2019)
Udział przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach (wg skali innowacyjności)	W przedsiębiorstwach przemysłowych: 2,6% – nowych dla rynku 4,3% – nowych dla firmy W przedsiębiorstwach usługowych: 1,3% – nowych dla rynku 1,5% – nowych dla firm
Wskaźnik	ICT
Przedsiębiorstwa posiadające szerokopasmowy dostęp do Internetu według klas wielkości (w %)	98,7% – ogółem (wzrost o 0,2 p.p. r/r) 98,5% – małe (wzrost o 0,3 p.p. r/r) 99,6% – średnie (spadek o 0,1 p.p. r/r) 99,9% – duże (spadek o 0,1 p.p. r/r)

Przedsiębiorstwa posiadające własną stronę internetową (dane za 2023 r.)	67,3% – ogółem 62,4% – małe 87,4% – średnie 93,4% – duże
Przedsiębiorstwa wykorzystujące media społecznościowe (dane za 2023 r.)	47,6% – ogółem 43,7% – małe 60,7% – średnie 81,1% – duże
Przedsiębiorstwa korzystające z płatnych usług w chmurze obliczeniowej (dane za 2023 r.)	55,7% – ogółem 51,0% – małe 73,2% – średnie 88,4% – duże
Przedsiębiorstwa wykorzystujące technologie AI (dane za 2023 r.)	3,7% – ogółem 2,2% – małe 6,5% – średnie 24,4% – duże
Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe	18,0% – ogółem (wzrost o 1,0 p.p. r/r) 16,3% – małe (wzrost o 1,1 p.p. r/r) 21,3% – średnie (wzrost o 0,6 p.p. r/r) 43,5% – duże (spadek o 0,1 p.p. r/r)
Przedsiębiorstwa wykorzystujące otwarte dane publiczne	14,6% – ogółem (spadek o 4,4 p.p. r/r) 11,3% – małe (spadek o 4,8 p.p. r/r) 23,2% – średnie (spadek o 4,4 p.p. r/r) 51,5% – duże (wzrost o 0,5 p.p. r/r)

Polska – Unia Europejska (UE-27)

Liczba i struktura przedsiębiorstw	Polska	UE-27
Liczba przedsiębiorstw	2 668 101 (100,0%)	31 997 696¹⁵ (100,0%)
mikro	2 554 874 (95,8%)	30 119 467 (94,1%)
małe	93 624 (3,5%)	1 578 948 (4,9%)
średnie	16 002 (0,6%)	246 577 (0,8%)
duże	3 601 (0,1%)	52 704 (0,2%)
(dane za 2022 r.)		
Pracujący w przedsiębiorstwach	Polska	UE-27
Liczba pracujących w przedsiębiorstwach	11 489 622 (100%)	156 124 230 (100%)
mikro	4 265 808 (37,1%)	47 004 556 (30,1%)
małe	1 843 959 (16,1%)	29 467 249 (18,9%)
średnie	1 641 083 (14,3%)	24 009 260 (15,4%)
duże	3 738 772 (32,5%)	55 643 165 (35,6%)
(dane za 2022 r.)		
Liczba pracujących na 1 firmę	4	5¹⁶
(dane za 2022 r.)		
Wartość dodana, obroty, rozwój przedsiębiorstw	Polska	UE-27
Wartość dodana ogółem, mln EUR	325 031,1	9 393 047,0¹⁷
na 1 firmę, tys. EUR	122,0	303,2
(dane za 2021 r.)		
Obroty netto ogółem, mln EUR	1 759 691,7	38 228 551,1
na 1 firmę, tys. EUR	659,5	1 194,7¹⁸
(dane za 2022 r.)		
BERD – nakłady przedsiębiorstw na R&D		
ogółem, mln EUR	6 285,6	234 684,3
% PKB	0,96	1,48¹⁹
na mieszkańca, EUR	166,9	525,3²⁰
(dane za 2022 r.)		

¹⁵ Polska jest 5-ta w UE z najwyższą liczbą przedsiębiorstw po: Francji 4,84 mln, Włoszech 4,52 mln, Hiszpanii 3,33 mln, Niemczech 3,22 mln, ale 22-ga kiedy odniesiemy liczbę przedsiębiorstw do 1000 mieszkańców (wynik dla Polski to 70; najwyższy w UE należy do Holandii 138, najniższy - Niemiec 40).

¹⁶ Wielkość przeciętnej firmy w UE: między 12 (Niemcy) a 3 pracujących (Czechy, Portugalia, Słowacja i Węgry).

¹⁷ Najwyższa wartość produkcji dodanej w UE: Niemcy 2,750 mld EUR; najniższa – Malta 11,3 mld EUR.

¹⁸ Najwyższy wskaźnik w UE – Luksemburg 7 789 tys. EUR na firmę; najniższy – Portugalia 409,5 tys. EUR.

¹⁹ Najwyższy udziałem BERD w PKB i jednocześnie większym niż 2%: Belgia 2,53%, Szwecja 2,51%, Austria 2,2%, Niemcy 2,11% i Finlandia 2,01%; najniższy – Łotwa 0,27%, Rumunia 0,28% i Cypr 0,31%.

²⁰ Najwyższe wskaźniki BERD/per capita w UE – Szwecja 1.350 EUR, Belgia 1.195 EUR, Dania 1.152 EUR i Austria 1.098 EUR; najniższe – Rumunia 43 EUR, Łotwa 56 EUR i Bułgaria 64 EUR.

Innowacyjne przedsiębiorstwa ogółem (%)	34,9	52,7 ²¹
małe	30,0	48,5 ²²
średnie	47,8	65,2 ²³
duże	69,4	79,7 ²⁴
<i>(dane za lata 2018-2020)</i>		
ICT	Polska	UE-27
Udział sektora ICT w PKB (%)	3,99	5,49 ²⁵
<i>(dane za 2021 r.)</i>		
Udział pracujących w sektorze ICT w ogóle pracujących (%)	2,97	3,19 ²⁶
<i>(dane za 2021 r.)</i>		
Intensywność cyfrowa DII przedsiębiorstw (% przedsiębiorstw niefinansowych 10+)		
z najwyższym poziomem	4,0	5,0 ²⁷
z najniższym poziomem	48,4	41,3 ²⁸
z przynajmniej niskim (podstawowym) poziomem	51,6	58,7 ²⁹
<i>(dane za 2023 r.)</i>		
Przedsiębiorstwa prowadzące analizy (wewn. lub zewnętrzne) w oparciu o Big Data (% przedsiębiorstw niefinansowych 10+)	8,5	14,2 ³⁰
<i>(dane za 2020 r.)</i>		
E-commerce - przedsiębiorstwa ze sprzedażą on-line (% przedsiębiorstw niefinansowych 10+)	18	22,9 ³¹
<i>(dane za 2023 r.)</i>		
Internet Rzeczy – wykorzystanie (% przedsiębiorstw niefinansowych 10+)	18,6	28,7 ³²
<i>(dane za 2021 r.)</i>		
Przedsiębiorstwa wykorzystujące min. 1 technologię AI (% przedsiębiorstw niefinansowych 10+) <i>(dane za 2023 r.)</i>	3,7	8,0 ³³

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu; dostęp czerwiec 2024 r.

²¹ Najwyższe wskaźniki w UE – Grecja 72,6%, Belgia 71,3%; najniższe – Rumunia 10,7%, Łotwa 32%.

²² Najwyższe wskaźniki w UE – Grecja 71,2%, Belgia 67,7%; najniższe – Rumunia 9,4%, Łotwa 28,6%.

²³ Najwyższe wskaźniki w UE – Belgia 82,1%, Niemcy 78,9%; najniższe – Rumunia 13,3%, Łotwa 41,9%.

²⁴ Najwyższe wskaźniki w UE – Estonia 92,6%, Niemcy 92,5%; najniższym – Rumunia 22,6%, Węgry 56,6%.

²⁵ B.d. dla części państw; najwyższy wskaźnik – Malta 10,3% i Bułgaria 7,5%, najniższy – Grecja 3,5%.

²⁶ B.d. dla części państw; najwyższy wskaźnik – Irlandia 6,1%, Estonia 5,6%; najniższy – Grecja 1,7% i Polska.

²⁷ Najwyższe wskaźniki w UE – Finlandia 13% i Malta 11,4%; najniższe – Rumunia 1,3%, Bułgaria 1,6%.

²⁸ Najwyższe wskaźniki w UE – Rumunia 72,1% i Bułgaria 70,6%; najniższe – Finlandia 14% i Szwecja 19,5%.

²⁹ Najwyższe wskaźniki w UE – Finlandia 86% i Szwecja 80,5%; najniższe Rumunia 27,9% i Bułgaria 29,4%.

³⁰ Najwyższe wskaźniki w UE – Malta 30%, Holandia 27%; najniższe – Rumunia 5% i Słowacja 5,6%.

³¹ Najwyższe wskaźniki w UE – Litwa 38,9%, Szwecja 38,1%; najniższe – Rumunia 12,9%, Luksemburg 13,4%.

³² Najwyższe wskaźniki w UE – Austria 51%, Słowenia 49,5%; najniższe – Rumunia 10,5% i Bułgaria 15%.

³³ Najwyższe wskaźniki w UE – Dania 15,2%, Finlandia 15,1%; najniższe – Rumunia 1,5% i Bułgaria 3,6%.

Polska przedsiębiorczość po 20 latach w UE

W bieżącym roku mija 20 lat od kiedy Polska wraz z 9 państwami (Cyprem, Czechami, Estonią, Litwą, Łotwą, Malta, Słowacją, Słowenią i Węgrami) przystąpiła do Unii Europejskiej. Czas ten przyniósł wiele istotnych zmian w wymiarze gospodarczym i społecznym. Wpłynął też na przedsiębiorczość, dając krajowym podmiotom możliwość korzystania z dobrodziejstw jednolitego rynku oraz programów pomocowych, z drugiej strony zaś – otworzył je na większą konkurencję i wymagania gospodarek zachodniej Europy. Przyjrzyjmy się zatem kilku podstawowym wymiarom przedsiębiorczości i zmianom jakie w nich zaszły od wejścia Polski do UE, czyli w latach 2004-2022³⁴ lub innych w zależności od dostępności danych.

Liczba firm i ich struktura

Liczba przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce między 2004 a 2022 r. wzrosła o 36,1%, z 1,7 mln w 2004 r. do ponad 2,3 mln w 2022 r. W rezultacie, a także wskutek zmniejszenia się liczby ludności w Polsce, nastąpił wzrost swego rodzaju nasycenia firmami – z 45 do 62 podmiotów na 1000 mieszkańców.

Struktura przedsiębiorstw według klas wielkości nie zmieniła się znacząco przez ten czas. Sektor MSP stanowi wciąż przeważającą większość przedsiębiorstw (99,8%), a jeśli chodzi o poszczególne klasy przedsiębiorstw – dominują mikroprzedsiębiorstwa (97,2%). Od wejścia do UE do 2022 r. ich udział wzrósł nieznacznie (o 0,7 p.p.), za to zmniejszył się małych (o 0,5 p.p. do 2,1%) i średnich firm (o 0,2 p.p. do 0,6%). Udział dużych podmiotów utrzymuje się na tym samym poziomie (0,2%).

Przeobrażeniom uległa struktura branżowa przedsiębiorstw z sektora MSP. W latach 2004-2022 **wzrosło znaczenie sektora usług** – z 42,8% do 55,2% (o 12,4 p.p.) oraz **budowlanego** (z 9,3% do 15,5%, o 6,2 p.p.). **Zmniejszył się za to udział przedsiębiorstw handlowych** (z 35,7% do 20,0%, o 15,7 p.p.) i **przemysłowych** (z 12,2% do 9,3%, o niecałe 3 p.p.).

Pracujący, zatrudnieni

Od wejścia do UE nastąpił **wzrost liczby pracujących** w sektorze przedsiębiorstw – z niemal 8,2 mln w 2004 r. do prawie 10,3 mln w 2022 r. **Wzrosła też przeciętna liczba osób zatrudnionych** w przedsiębiorstwach – z 5,7 mln do 7,1 mln.

Zmniejszyła się natomiast przeciętna wielkość przedsiębiorstwa w Polsce. W 2004 r. liczyła ona 4,8 pracujących i 3,3 zatrudnionych, natomiast w 2022 r. wynosiła 4,4 pracujących i 3,0 zatrudnionych.

³⁴ Dane za 2022 r. to najnowsze dane w czasie opracowywania Raportu.

Na przestrzeni ww. lat niemal **trzykrotnie wzrosło miesięczne wynagrodzenie brutto** na jednego zatrudnionego, od kwoty 2 336 zł do 6 731 zł.

Wartość dodana

Sektor przedsiębiorstw odpowiada obecnie (tj. według ostatnich dostępnych danych za 2021 r.) **za 67,9%, a sektor MSP za 45,3% PKB**. W roku przystąpienia do UE wkład przedsiębiorstw w tworzenie PKB był większy, wynosił odpowiednio: 70,5% i 48,6%. Analizując zmiany struktury PKB ze względu na grupy przedsiębiorstw w tym czasie widać spadek udziału mikroprzedsiębiorstw (o 1,8 p.p., do 28,7% w 2021 r.) i średnich firm (z 10% do 9%) oraz wzrost udziału małych (o 0,5 p.p. do 8,15) i dużych podmiotów (o 0,7 p.p. do 22,6%).

W 2021 r. w porównaniu z 2004 nastąpił wzrost udziałów pozostałych składowych PKB, czyli wpływów z ceł i podatków oraz wartości dodanej tworzonej przez inne podmioty

Sytuacja finansowa

Na przestrzeni lat od wejścia Polski do Unii Europejskiej sytuacja finansowa polskich firm zmieniła się diametralnie. W latach 2004-2022 **przychody ogółem przedsiębiorstw niefinansowych zwiększyły się nominalnie 3,6-krotnie** (do 7,9 bln zł), **produkcja – 3,4-krotnie** (do 5,8 bln zł), a **wartość dodana – 3,3-krotnie** (do 1,9 bln zł). Duże wzrosty widać także w przeliczeniu na przeciętną firmę. Jej przychody zwiększyły się nominalnie 2,6 razy (do 3,4 mln zł), a wartość dodana 2,4 razy (do 0,81 mln zł).

Inwestycje

Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe przedsiębiorstw – definiowane jako suma nakładów inwestycyjnych i wydatków na zakup środków trwałych na przestrzeni lat 2004-2022 **wzrosły nominalnie ponad 3-krotnie** – z poziomu 90,4 mld zł do 294,7 mld zł.

Ponad 2-krotnie wzrosły w tym czasie nakłady na rzeczowe aktywa trwałe przeciętnej firmy z sektora MSP – z 26,3 tys. zł do 52,2 tys. zł.

Duże podmioty inwestują więcej w porównaniu z mniejszymi. W 2004 r. – wartość nakładów ponoszonych przez sektor MSP i duże firmy była podobna, a udziały w nakładach firm ogółem rozłożone równo – po 50%. W 2022 r. relacja ta zmieniła się do 42% dla sektora MSP wobec 58% dla dużych firm.

Internacjonalizacja

Od przystąpienia Polski do UE nasz eksport rozwinął się ogromnie. Od 2005 r. polski eksport wyrobów i usług wzrósł realnie trzykrotnie, do ponad 2 bln zł w 2022 r. **Relacja eksportu do PKB zwiększyła się z 34% w 2004 r. do 63% w 2022 r.** Z kolei **liczba eksporterów wyrobów**

wzrosła w latach 2007-2022 o 57% (do 113,9 tys. podmiotów), a liczba eksporterów usług zwiększyła się na przestrzeni lat 2010- 2022 o 69% (do 19,9 tys. podmiotów).

Innowacyjność/działalność B+R

Postęp widać też w obszarze innowacyjności i działalności badawczo-rozwojowej. Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych wzrósł z poziomu 22,5% do 32,5% w latach 2006-2022.

Prawie 3-krotnie wzrósł wskaźnik nakładów na B+R w relacji do PKB – z poziomu 0,55% w 2004 r. do 1,46% w 2022 r.

ICT w przedsiębiorstwach

Nastąpił też znaczący wzrost aktywności przedsiębiorstw, jeśli chodzi o korzystanie z technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych. W roku przystąpienia Polski do UE 28% przedsiębiorstw³⁵ posiadało szerokopasmowy dostęp do internetu, w 2023 r. było ich już 98,7% (3,5 razy więcej). Udział przedsiębiorstw dysponujących własną stroną internetową zwiększył się w tym czasie z 44% do 67,3%. Największy wzrost (4,5-krotny) widoczny jest jednak w obszarze wykorzystania sieci komputerowych do otrzymywania zamówień – z 4% w 2004 r. do 18% w 2022 r.

³⁵ Dane nie obejmują mikroprzedsiębiorstw.

Rozdział 1. Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce

1.1. Stan przedsiębiorstw w Polsce

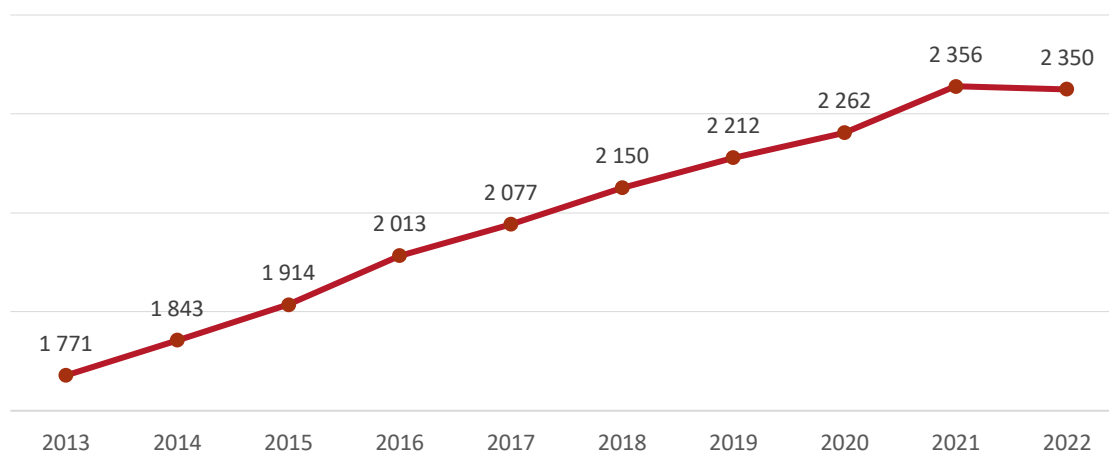
Liczba przedsiębiorstw i ich struktura

Według aktualnie dostępnych danych, **w 2022 r. w Polsce działało 2,35 mln przedsiębiorstw niefinansowych**, określanych jako aktywne³⁶.

W porównaniu z poprzednim rokiem (2021), ich liczba spadła o 0,3% (6 225 firm). W długim okresie obserwujemy w Polsce wzrost liczby firm – w latach 2013-2022 aż o 32,6%.

Rośnie liczba przedsiębiorstw w Polsce – w 2022 r. wynosiła 2,35 mln (czyli o około 580 tys. więcej niż w 2013 r.). Zdecydowana większość z nich to mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa

Wykres 1.1. Liczba przedsiębiorstw aktywnych w Polsce w latach 2013-2022 (w tys.)

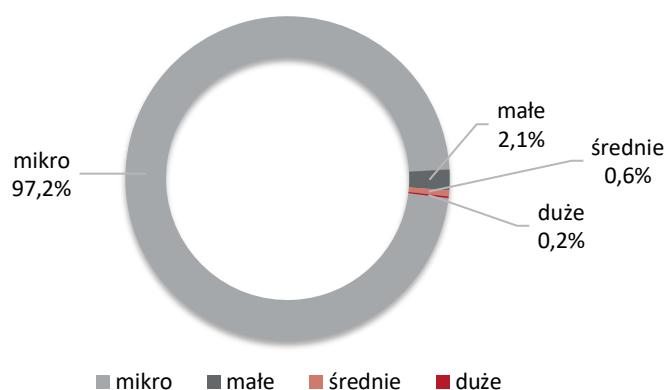

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2014-2023.

Sektor MSP (mikro, małych i średnich przedsiębiorstw) **stanowi przeważającą większość przedsiębiorstw w Polsce – 99,8%**. Najliczniejszą grupą (97,2%; 2,3 mln) w strukturze polskich przedsiębiorstw są mikroprzedsiębiorstwa, udział firm małych wynosi 2,1% (48,2 tys.), średnich – 0,6% (14,3 tys.), zaś dużych – tylko 0,2% (3,8 tys.)³⁷ (Wykres 1.2).

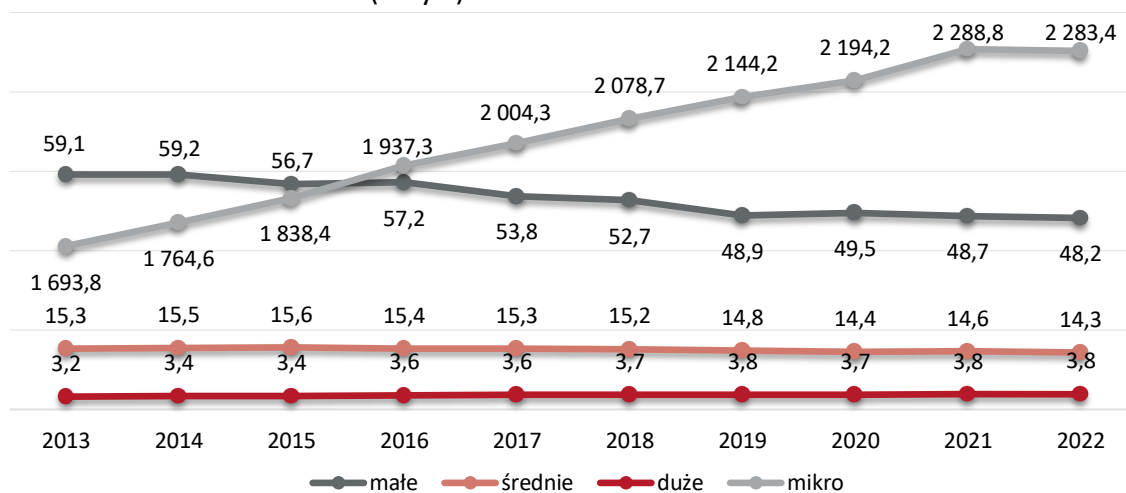
³⁶ Dane za 2022 r. za publikacją *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023. Dane dotyczą sekcji B-J, L-N, P-S PKD 2007. Jako „aktywne przedsiębiorstwa” rozumiane są jednostki, które w danym okresie referencyjnym prowadziły działalność.

³⁷ Obliczenia własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku*, GUS, 2023.

Wykres 1.2. Struktura przedsiębiorstw aktywnych w Polsce ze względu na wielkość firmy

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku*, GUS, 2023.

W okresie 2013-2022 udział poszczególnych grup przedsiębiorstw w ogóle firm działających w Polsce ulegał niewielkim wahaniom³⁸. Wzrost udział mikroprzedsiębiorstw (o 1,6 p.p.) oraz spadek udział firm małych i średnich (odpowiednio o 1,3 p.p. i 0,3 p.p.). Większe zmiany widać w odniesieniu do 2021 r. - w 2022 r. odnotowano wzrost liczby aktywnych przedsiębiorstw tylko w grupie firm dużych (o 0,8% r/r), w pozostałych grupach liczba firm spadała: średnich – o 1,9% r/r, małych – o 1,1% r/r, mikro – o 0,2% r/r.³⁹

Wykres 1.3. Liczba przedsiębiorstw aktywnych w Polsce w poszczególnych grupach według wielkości w latach 2013-2022 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2014-2023.

³⁸ Obliczenia własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2014-2023.

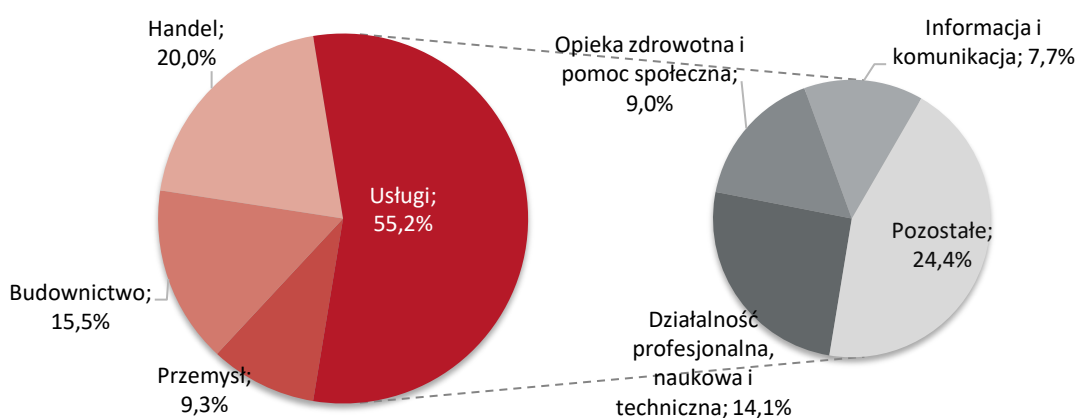
³⁹ *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku*, GUS, 2023.

Polskie MSP działają przede wszystkim w Usługach i Handlu (75,2%), rzadziej zaś w Budownictwie i Przemysle

Analiza struktury branżowej mikro, małych i średnich przedsiębiorstw pokazuje, że najliczniejszą grupę stanowią firmy z sektora Usług (55,2%). Co piąta firma działa w Handlu (20,0%), a prawie co siódma – w Budownictwie (15,5%). Blisko co jedenaste przedsiębiorstwo z sektora MSP (9,3%) prowadzi działalność w Przemysle (Wykres 1.4). Struktura branżowa

dużych firm działających w Polsce różni się istotnie od tej dla sektora MSP. Połowa (50,3%) dużych podmiotów prowadzi działalność przemysłową. Rzadziej natomiast niż MSP duże firmy działają w Usługach (32,9%), Handlu (13,6%) i w Budownictwie (3,1%)⁴⁰.

Wykres 1.4. Struktura sektora MSP w Polsce według podstawowego obszaru działalności

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023. (sekcje B-J, L-N, P-S PKD 2007).

Większość (86,1%) wszystkich przedsiębiorców z sektora MSP to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej stanowią 13,9% mikro, małych i średnich przedsiębiorstw⁴¹.

Powstawanie i likwidowanie przedsiębiorstw

Według danych z rejestru REGON⁴² w 2023 r. zarejestrowano **385 tys. nowych przedsiębiorstw, wykreślono natomiast 225 tys. firm.** W porównaniu z rokiem 2022 liczba nowo powstałych przedsiębiorstw była na podobnym poziomie (nieznaczny spadek o 0,2% r/r), natomiast zlikwidowanych – wzrosła o 1,7%.

Na przestrzeni ostatnich lat liczba przedsiębiorstw nowo powstałych była wyższa niż zlikwidowanych

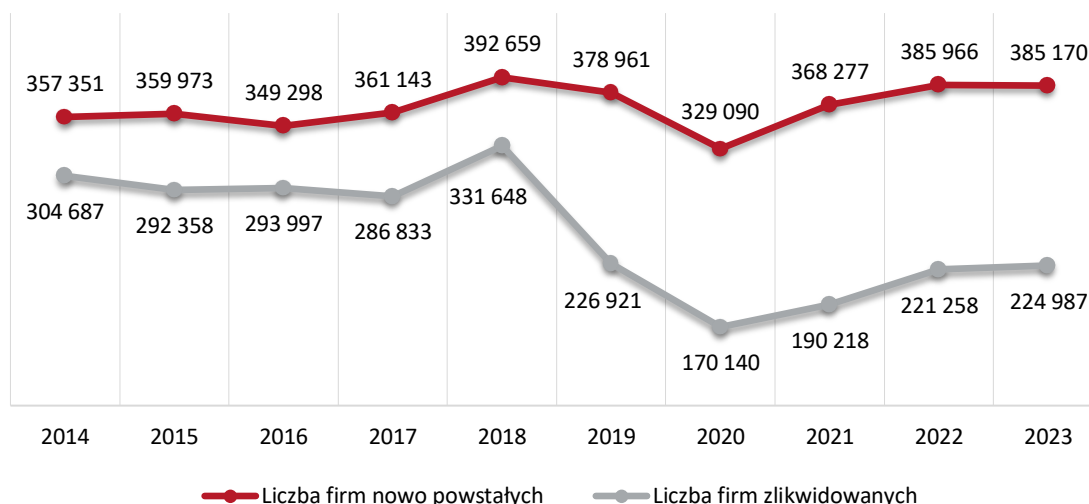
⁴⁰ *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku*, GUS, 2023.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² Dane te pokazują liczbę nowo zarejestrowanych firm, nie mówią natomiast o liczbie firm, które faktycznie rozpoczęły działalność gospodarczą.

W latach 2014-2023 liczba przedsiębiorstw nowo powstałych (poza nieznacznym spadkiem w latach 2019-2020 r.) utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Liczba przedsiębiorstw wyrejestrowanych wykazywała większe wahania, zwłaszcza w okresie 2018-2023.

Wykres 1.5. Liczba przedsiębiorstw nowo powstałych i zlikwidowanych w Polsce w latach 2014-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON z lat 2015-2024*.

W 2023 r., podobnie jak w latach poprzednich, **najwięcej firm powstało w następujących działach gospodarki: Budownictwo** (70,0 tys.; 18,2% ogółu nowo powstałych firm), **Handel i naprawa pojazdów samochodowych** (59,1 tys.; 15,3%), a następnie w: **Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna** (42,3 tys.; 11,0%), **Informacja i komunikacja** (35,3 tys.; 9,2%), **Pozostała działalność usługowa** (26,1 tys.; 6,8%) oraz **Przetwórstwo przemysłowe** (25,1 tys.; 6,5%). **Te same działy charakteryzują się także największą liczbą wykreślonych z rejestru podmiotów** (Handel i naprawa pojazdów samochodowych 52,9 tys. – 23,5%; Budownictwo 42,1 tys. – 18,7%; Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 20,0 tys. – 8,9%; Przetwórstwo przemysłowe 19,1 tys. – 8,5%)⁴³.

Zdecydowana większość nowo powstałych firm to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (78,6%)⁴⁴.

⁴³ Opracowanie własne na podstawie danych z publikacji GUS *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON z lat 2015-2024*.

⁴⁴ Na podstawie publikacji *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2023 r.*, GUS, 2024.

Przeżywalność przedsiębiorstw⁴⁵

**Pierwszy rok działalności
przeżywają w Polsce
dwie na trzy firmy**

W 2022 r. w Polsce powstało i rozpoczęło działalność 299 714 przedsiębiorstw. Do 2023 r. na rynku aktywnych pozostało 200 856 z nich – czyli pierwszy rok działalności przetrwały dwie na trzy nowo powstałe firmy (wskaźnik przeżycia⁴⁶ wyniósł 67,0%).

Gdy pod uwagę weźmiemy formę prawną przedsiębiorstwa, wyższa przeżywalność pierwszego roku charakteryzowała osoby fizyczne niż prawne (odpowiednio – 68,5% vs. 58,7%)⁴⁷. Przedsiębiorstwa zatrudniające pracowników najemnych wykazały się nieco większą zdolnością przetrwania pierwszego roku niż podmioty bez pracowników najemnych (odpowiednio 68,3% i 66,4%).

Spośród przedsiębiorstw utworzonych w 2022 r. **najwyższe wskaźniki przeżycia pierwszego roku odnotowano w sekcjach: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (78,1%), Informacja i komunikacja (75,2%) oraz Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (74,2%)**. Najniższe natomiast w sekcjach – Obsługa rynku nieruchomości (28,2%), Zakwaterowanie i gastronomia (56,7%) oraz Pozostała działalność usługowa (59,4%).

W układzie wojewódzkim najwyższą przeżywalność nowo powstałych firm odnotowano w województwach małopolskim (81,8%) i podlaskim (75,5%), najniższą zaś w łódzkim (48,2%) i lubuskim (48,8%).

Przeciętna liczba pracujących przypadająca na jedno przedsiębiorstwo powstałe w 2022 r., w rok po jego utworzeniu, wynosiła 1,9 osoby. Miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego to 4,6 tys. zł.

Spośród przedsiębiorstw utworzonych w 2022 r., w pierwszym roku działalności nakłady na rzeczowe aktywa trwałe⁴⁸ poniosło 17,0% podmiotów. Źródłem finansowania inwestycji były przede wszystkim środki własne (72,5%), a w dalszej kolejności kredyty i pożyczki krajowe (10,4%), środki bezpośrednio z zagranicy (3,8%) i inne środki (13,3%). Większość przedsiębiorstw powstałych w 2022 r. i nadal aktywnych w 2023 r. osiągnęło zysk (80,7%).

⁴⁵ Dane dotyczące przeżywalności przedsiębiorstw opracowano na podstawie publikacji GUS *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2018-2022*, GUS, 2024.

⁴⁶ Wskaźnik przeżycia to odsetek jednostek aktywnych w momencie przeprowadzenia badania w porównaniu ze zbiorowością jednostek aktywnych w roku referencyjnym (dotyczącym prowadzonego badania), które rozpoczynały działalność w kolejnych latach analizowanego okresu. Stan aktywności jednostek uczestniczących w badaniu ustalono w oparciu o rejestr statystyczny. Definicja pochodzi z publikacji *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2018-2022*, GUS, 2024.

⁴⁷ Spośród przedsiębiorstw, które powstały i rozpoczęły działalność w 2022 r. 14,9% miało osobowość prawną, a 85,1% stanowiły przedsiębiorstwa osób fizycznych.

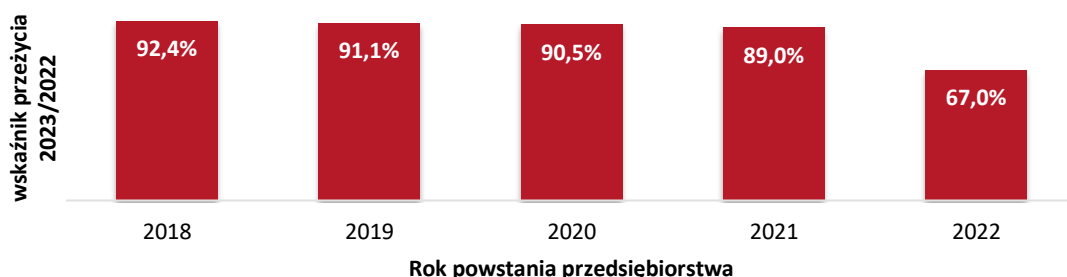
⁴⁸ Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe to nakłady inwestycyjne oraz wydatki na zakup używanych środków trwałych.

Najwięcej przedsiębiorstw upada w pierwszym roku działalności. W kolejnych latach prowadzenia działalności wskaźnik przeżycia jest wyższy.

W przypadku przedsiębiorstw powstałych w roku 2018 w roku 2023 nadal aktywnych było 122,3 tys. z nich, a wskaźnik przeżycia piątego roku (2023/2022) wyniósł 92,4%.

Najwięcej firm upada w pierwszym roku działalności – w kolejnych latach wskaźnik przeżycia jest wyższy

Wykres 1.6. Przedsiębiorstwa powstałe w latach 2018-2022 i nadal aktywne w roku 2023 – wskaźnik przeżycia 2023/2022 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2018-2022*, GUS, 2024.

Analiza rodzajów działalności pokazuje, że najwyższą przeżywalnością wśród firm powstałych w 2018 r. i działających nadal w roku 2023 charakteryzują się sekcje: Informacja i komunikacja (97,5%) oraz Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (96,5%). Natomiast najniższą – Kultura, rozrywka i rekreacja (64%) oraz Edukacja (86,3%).

Najwięcej, bo 44,0% przedsiębiorstw, które przetrwały pięć lat, działa na rynku lokalnym, ponad jedna czwarta – na rynku krajowym (29,0%), co siódme na rynku regionalnym (13,9%), a blisko co ósme – na międzynarodowym (13,1%).

Przeciętna liczba pracujących przypadająca na jedno przedsiębiorstwo powstałe w 2018 r., w pięć lat po jego utworzeniu, wynosi 3,9 osoby. Miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego to 5,9 tys. zł. Niemal 9 na 10 (tj. 87,6%) przedsiębiorstw powstałych w 2018 r. i aktywnych w 2023 r. osiągnęło zysk.

Według danych GUS, ponad dwie trzecie firm powstałych w 2018 r. i nadal działających w 2023 r. (69,2%) nie napotkała żadnych trudności w prowadzeniu działalności. Ponad jedna piąta (22,8%) wskazała na trudności popytowe i podażowe, a blisko co 15. firma – trudności podażowe (6,7%). Jedynie 1,2% przedsiębiorstw zgłaszała trudności popytowe. Wśród trudności popytowych najczęściej wskazywano na niewystarczające środki klientów i zbyt dużą konkurencję na rynku, natomiast wśród podażowych – wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa, wysokie pozapłacowe koszty pracy oraz niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne.

Liczba przedsiębiorstw, które powstały w latach 2018–2022 i były nadal aktywne w 2023 r. wynosiła 688,6 tys.

1.2. Udział MSP w wytwarzaniu PKB⁴⁹

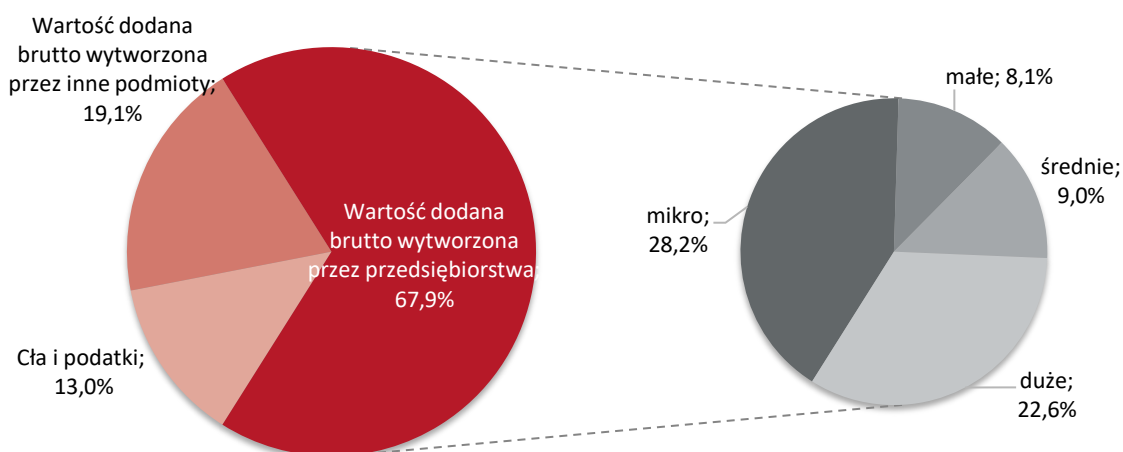
Sektor przedsiębiorstw wytwarza ponad dwie trzecie wartości PKB 67,9%. Największy udział w tworzeniu PKB mają mikroprzedsiębiorstwa – około 28,2%. Cały sektor MSP generował 45,3% PKB (dane za 2021 r.).

Udział przedsiębiorstw w tworzeniu PKB w 2021 r. był nieco niższy niż w 2020 r. (odpowiednio 67,9% vs. 71,6%).

Był też niższy niż w poprzednim okresie: 2012 - 2016 r. z udziałem rządu 73-74%, jak również lat 2017-2019 z wynikiem na poziomie nieco ponad 72%. Spadek w 2021 r. był najprawdopodobniej spowodowany trudnym dla gospodarki okresem pandemicznym. Przy czym spadek dotknął szczególnie duże przedsiębiorstwa, których udział w tworzeniu PKB w porównaniu z wyjątkowo dobrym 2020 r. zmniejszył się o 5,4 p.p. (z 28,0% w 2020 r. do 22,6% w 2021 r.), ale należy tu dodać, że jest to poziom porównywalny do wcześniejszych lat z analizowanego okresu (Tabela 1.1). Jeżeli chodzi o sektor MSP to w 2021 r. udział tej grupy w tworzeniu PKB wzrósł rok do roku o 1,7 p.p., odrabiając częściowo stratę odnotowaną w 2020 r., lecz mimo to był niższy niż w latach 2012-2019.

Przedsiębiorstwa działające w Polsce generują blisko dwie trzecie polskiego PKB. Największy wkład w PKB przedsiębiorstw mają MSP

Wykres 1.7. Udział w tworzeniu PKB grup przedsiębiorstw według liczby pracujących w Polsce w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

⁴⁹ Jeśli nie zaznaczono inaczej dane GUS obejmują przedsiębiorstwa należące do sekcji B-J, L-N, P-S PKD 2007.

Tabela 1.1. Udział wartości dodanej brutto wytworzonej przez przedsiębiorstwa w PKB – lata 2012-2021

Rok	PKB (mln zł)	Firmy ogółem	MSP razem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	Inne podmioty	Cła i podatki ⁵⁰ w relacji do PKB
2012	1.596.378	73,0%	48,5%	29,7%	7,8%	11,0%	24,5%	15,6%	11,4%
2013	1.662.678	73,5%	50,1%	30,8%	8,8%	10,6%	23,4%	15,3%	11,2%
2014	1.719.146	73,4%	50,0%	30,2%	8,9%	11,0%	23,4%	15,2%	11,2%
2015	1799321	74,0%	49,9%	30,5%	8,1%	11,3%	24,1%	14,7%	11,3%
2016	1.858.468	73,6%	49,8%	30,2%	8,5%	11,1%	23,8%	14,9%	11,6%
2017	1.989.314	72,3%	49,1%	30,3%	8,2%	10,7%	23,2%	15,0%	12,7%
2018	2.120.480	72,7%	49,1%	29,0%	9,1%	11,1%	23,6%	14,3%	13,0%
2019	2.293.199	72,3%	49,6%	30,6%	8,8%	10,2%	22,7%	15,0%	12,7%
2020	2.338.996	71,6%	43,6%	29,5%	9,1%	5,0%	28,0%	18,9%	9,5%
2021	2.631.302	67,9%	45,3%	28,2%	8,1%	9,0%	22,6%	19,1%	13,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

W przypadku MSP największy wkład w tworzenie PKB ma sektor Usług, w dużych przedsiębiorstwach – Przemysł

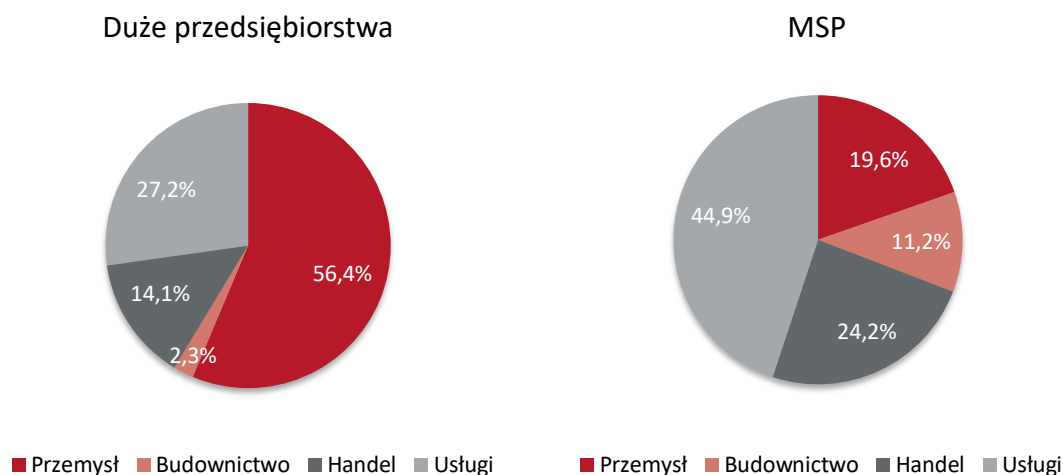
Analiza udziału przedsiębiorstw w tworzeniu PKB ze względu na sektor gospodarki pokazuje istotne różnice pomiędzy dużymi przedsiębiorstwami a sektorem MSP (Wykres 1.8). W przypadku MSP największe znaczenie miał sektor Usług, którego udział w tworzeniu PKB wyniósł w 2021 r. 44,9%, podczas gdy w dużych firmach – 27,2%⁵¹. Drugi w kolejności był Handel (24,2% – MSP; 14,1% – duże

firmy). Z kolei w dużych przedsiębiorstwach widocznie większy wkład w tworzenie PKB w porównaniu z sektorem MSP miał Przemysł (56,4% – duże firmy; 19,6% – MSP), najmniejszy zaś Budownictwo (2,3% – duże firmy; 11,2% – MSP).

⁵⁰ Pozycja ta obejmuje podatki i cła od importu (łącznie z podatkiem akcyzowym), VAT – podatek od towarów i usług (od produktów krajowych i zagranicznych), podatek akcyzowy od produktów krajowych, podatki od niektórych rodzajów usług (np. od gier losowych i zakładów wzajemnych), wpłaty (składki) dokonywane przez budżet państwa do budżetu Unii Europejskiej z tytułu tzw. tradycyjnych środków własnych tj. opłaty celne, rolne, cukrowe oraz wpłaty (składki) obliczane na podstawie podatku VAT, dotacje do produktów.

⁵¹ Na podstawie danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

Wykres 1.8. Udział w tworzeniu PKB przedsiębiorstw dużych i sektora MSP według podstawowego obszaru działalności w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

1.3. Tworzenie miejsc pracy⁵²

Liczba pracujących i przeciętne zatrudnienie a wielkość przedsiębiorstw w Polsce

W 2022 r. liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw kolejny raz wzrosła i zbliżyła się do 10,3 mln osób

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych pracowało niemal 10,3 mln osób – o ponad 61 tys. więcej niż rok wcześniej. Utrzymuje się w tym zakresie, widoczny od wielu lat, stały trend wzrostowy (Wykres 1.9).

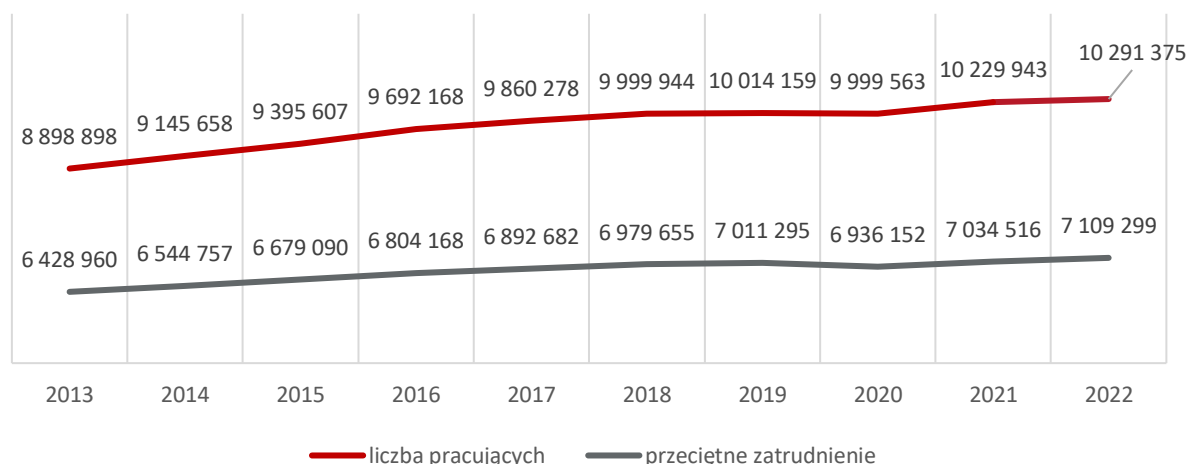
W 2022 r. podmioty zaliczane do MSP były miejscem pracy dla 6,9 mln osób. Nieznaczny spadek tej liczby rok do roku – o około 5 tys. – nie wpłynął na ogólną strukturę pracujących w sektorze. W przedsiębiorstwach MSP pracowało w 2022 r. 67% ogólnej liczby pracujących w sektorze przedsiębiorstw, przy czym, **tak jak w poprzednich latach, najwięcej – w mikroprzedsiębiorstwach** (prawie 4,4 mln osób – 43% ogólnej liczby pracujących w sektorze przedsiębiorstw). **W 2022 r. kolejny raz spadła liczba osób pracujących w małych firmach** (o ok. 12 tys. osób) i osiągnęła poziom nieco ponad 1 mln. Mniej osób niż rok wcześniej pracowało także w firmach średniej wielkości (ponad 1,5 mln - spadek o ponad 26 tys.). Natomiast w dużych przedsiębiorstwach – pomimo ich niewielkiej liczebności – liczba pracujących wzrosła o niemal 67 tys. osób.

W sektorze MSP pracuje 6,9 mln osób, z czego prawie 4,4 mln w mikrofirmach

⁵² Na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 2013-2022.

W rezultacie **duże przedsiębiorstwa były miejscem pracy dla 3,4 mln osób** (33% ogólnej liczby pracujących w sektorze przedsiębiorstw).

Wykres 1.9. Liczba pracujących i przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w latach 2013-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 2013-2022.

Przeciętne zatrudnienie⁵³ w całym sektorze przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r. wzrosło o blisko 75 tys. osób r/r i wynosiło ponad 7,1 mln osób (Wykres 1.9).

Udział sektora MSP w strukturze przeciętnego zatrudnienia wyniósł 56%

Podobnie jak w poprzednich latach, największy udział w strukturze przeciętnego zatrudnienia miały przedsiębiorstwa duże (44,5%; wzrost o 0,4 p.p.), najmniejszy zaś – małe (13,3%). Przedsiębiorstwa mikro,

małe i średnie rozpatrywane łącznie jako sektor MSP odpowiadały natomiast w 2022 r. za zatrudnienie ponad 3,9 mln osób, tj. 55,5% ogółu zatrudnionych (również spadek r/r o 0,4 p.p.).

Przeciętna wielkość przedsiębiorstwa w Polsce w 2022 r. wynosiła 4,4 pracujących i 3,0 zatrudnionych.

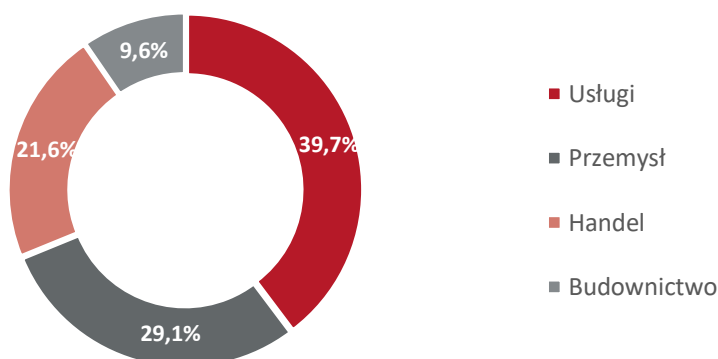
⁵³ Według metodologii GUS, przeciętne zatrudnienie oblicza się jako sumę przeciętnego zatrudnienia w poszczególnych miesiącach podzieloną przez liczbę miesięcy w badanym okresie (bez względu na to, czy jednostka funkcjonowała przez cały badany okres), po wcześniejszym przeliczeniu osób niepełnozatrudnionych na pełne etaty. Przeliczenia osób niepełnozatrudnionych na pełne etaty dokonuje się według godzin pracy ustalonych w umowie o pracę, w stosunku do obowiązującej normy.

Struktura liczby pracujących i przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach według branż

W 2022 r. ponownie wzrósł udział Usług w strukturze liczby pracujących, spadł zaś pozostałych sektorów. W Usługach pracowało niemal 40% osób pracujących w sektorze przedsiębiorstw (wzrost o 0,7 p.p. r/r), w Przemysle – 29,1%, w Handlu – 21,6% zaś w Budownictwie – 9,6%.

Najwięcej pracujących zanotowano w Usługach, najmniej zaś w Budownictwie

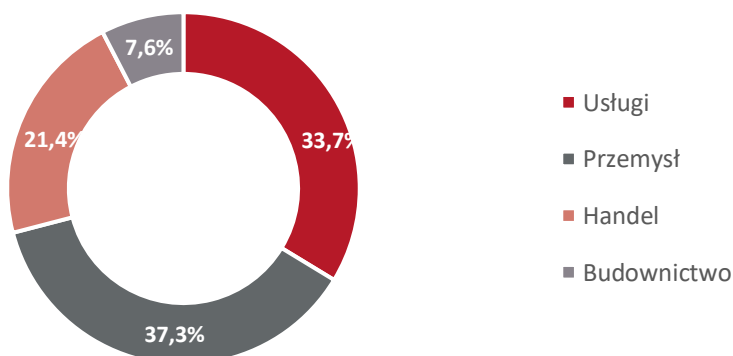
Wykres 1.10. Struktura branżowa liczby pracujących w przedsiębiorstwach w Polsce w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023.

W 2022 r. największy udział w strukturze przeciętnego zatrudnienia miały Usługi – 33,7% (wzrost o 0,8 p.p. r/r), najmniej zaś – jak w poprzednich latach - Budownictwo (7,6%) (Wykres 1.11). Wzrost udziału Usług w strukturze przeciętnego zatrudnienia odbył się kosztem Przemysłu i Handlu, w których rok do roku odnotowano spadki po 0,4 p.p.

Wykres 1.11. Struktura branżowa przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach w Polsce w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023.

Wynagrodzenia w przedsiębiorstwach

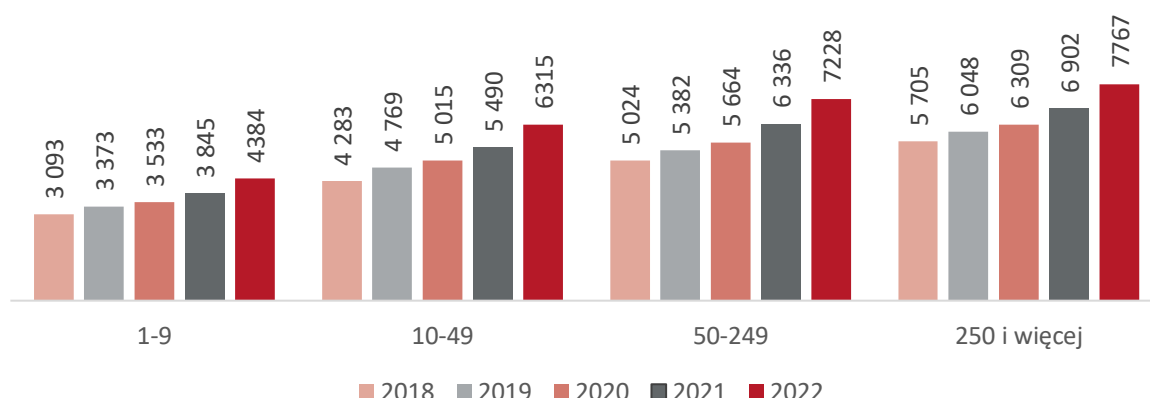
Rok 2022 był kolejnym rokiem ze wzrostem wynagrodzeń we wszystkich klasach wielkości przedsiębiorstw, a zmiany zachodzące w tym zakresie na przestrzeni ostatnich 5 lat miały bardziej dynamiczny charakter niż w latach wcześniejszych.

Ogółem miesięczne nominalne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego⁵⁴ w sektorze przedsiębiorstw wynosiło 6 731 zł i było wyższe o 798 zł niż w roku poprzednim, co oznacza wzrost o 13,5%.

Systematyczny wzrost przeciętnego wynagrodzenia brutto na jednego zatrudnionego w ostatnich latach – w 2022 r. było ono wyższe o 13,5% r/r

Miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego było wyraźnie zróżnicowane w zależności od klasy wielkości przedsiębiorstwa. Najniższy poziom wynagrodzeń zanotowano w mikroprzedsiębiorstwach – 4 384 zł, najwyższy zaś w przedsiębiorstwach dużych – 7 767 zł (Wykres 1.12). W sektorze MSP wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego ukształtowało się na poziomie 5 901 zł.

Wykres 1.12. Wynagrodzenie miesięczne na jednego zatrudnionego w przedsiębiorstwach poszczególnych klas wielkości w latach 2018-2022

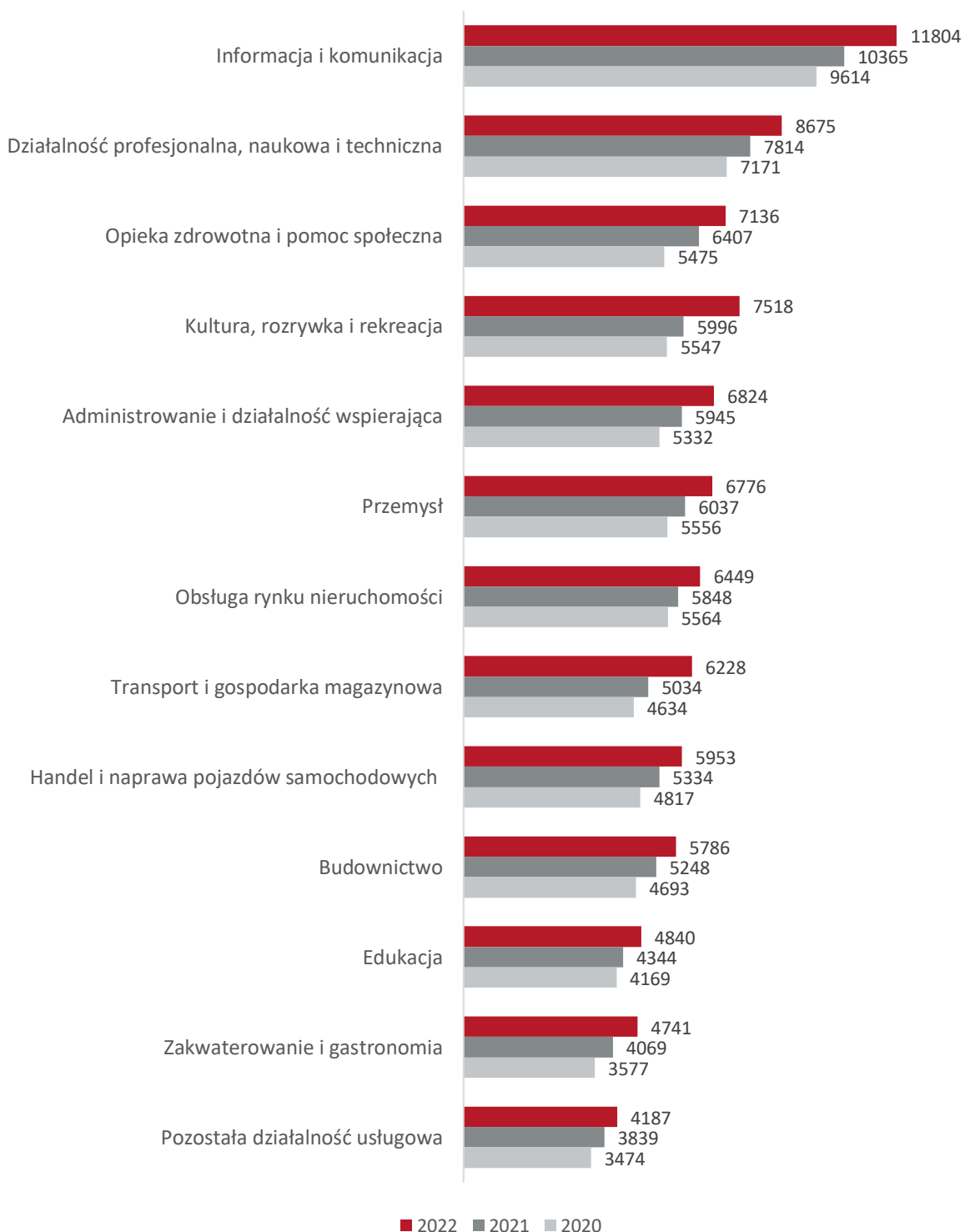

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 2018-2022.

Wyraźne różnice w wynagrodzeniu brutto na jednego zatrudnionego są także widoczne w zależności od branży. Od wielu lat najwyższe jest ono w sekcji J – Informacja i komunikacja, w której w 2022 r. pierwszy raz zbliżyło się do kwoty 12 000 zł, najniższe zaś nadal w sekcji S – Pozostała działalność usługowa (4 187 zł). Mimo iż wzrost wynagrodzenia odnotowany został we wszystkich sekcjach, to największe wzrosty r/r, w ujęciu kwotowym nastąpiły w sekcji R – Kultura, rozrywka i rekreacja, J – Informacja i komunikacja oraz H – Transport i gospodarka magazynowa (Wykres 1.13).

⁵⁴ Zgodnie z metodologią GUS miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego obejmuje wynagrodzenia brutto przypadające miesięcznie na jeden pełny etat (przeciętne zatrudnienie).

Wykres 1.13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł) na jednego zatrudnionego wg sekcji PKD w latach 2020-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 2020-2022.

1.4. Inwestycje przedsiębiorstw

W 2022 r. nakłady inwestycyjne ogółem we wszystkich podmiotach gospodarki w Polsce wyniosły 400 081 mln zł (i były o 17,1% wyższe niż w 2021 r.)⁵⁵, w tym nakłady na rzeczowe aktywa trwałe przedsiębiorstw – definiowane jako suma nakładów inwestycyjnych i wydatków na zakup środków trwałych⁵⁶ – osiągnęły 294,7 mld zł, a ich wzrost wyniósł 17,8% r/r.

Tabela 1.2. Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe w 2022 r. (w mln zł)

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe, w tym:	294 700	44 624	29 229	48 503	172 344	122 356
nakłady inwestycyjne ogółem	268 044	35 080	24 416	42 818	165 730	102 314
wydatki na zakup używanych środków trwałych	26 656	9 544	4 813	5 685	6 614	20 042

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023.

W 2022 r. nakłady na rzeczowe aktywa trwałe wzrosły rok do roku we wszystkich grupach przedsiębiorstw, najwięcej jednak – o ponad 27% – w grupie małych firm, które o blisko 32% zwiększyły nakłady inwestycyjne ogółem oraz o prawie 9% wydatki na zakup używanych środków trwałych. Jedyny spadek zanotowano w składowej Wydatki na zakup używanych środków trwałych w przedsiębiorstwach średnich, która osiągnęła poziom 88,3% wartości zanotowanej w 2021. r.

W 2022 r. nakłady na rzeczowe aktywa trwałe wzrosły we wszystkich kategoriach wielkości przedsiębiorstw

Tabela 1.3. Dynamika nakładów na rzeczowe aktywa trwałe przedsiębiorstw w 2022 r. (rok 2021 = 100%)

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe, w tym:	117,80%	103,45%	127,49%	111,29%	122,64%	111,59%
nakłady inwestycyjne ogółem	118,89%	102,10%	131,92%	115,28%	122,35%	113,67%
wydatki na zakup używanych środków trwałych	107,84%	108,71%	108,93%	88,26%	130,23%	102,05%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023.

⁵⁵ <https://bdl.stat.gov.pl/>

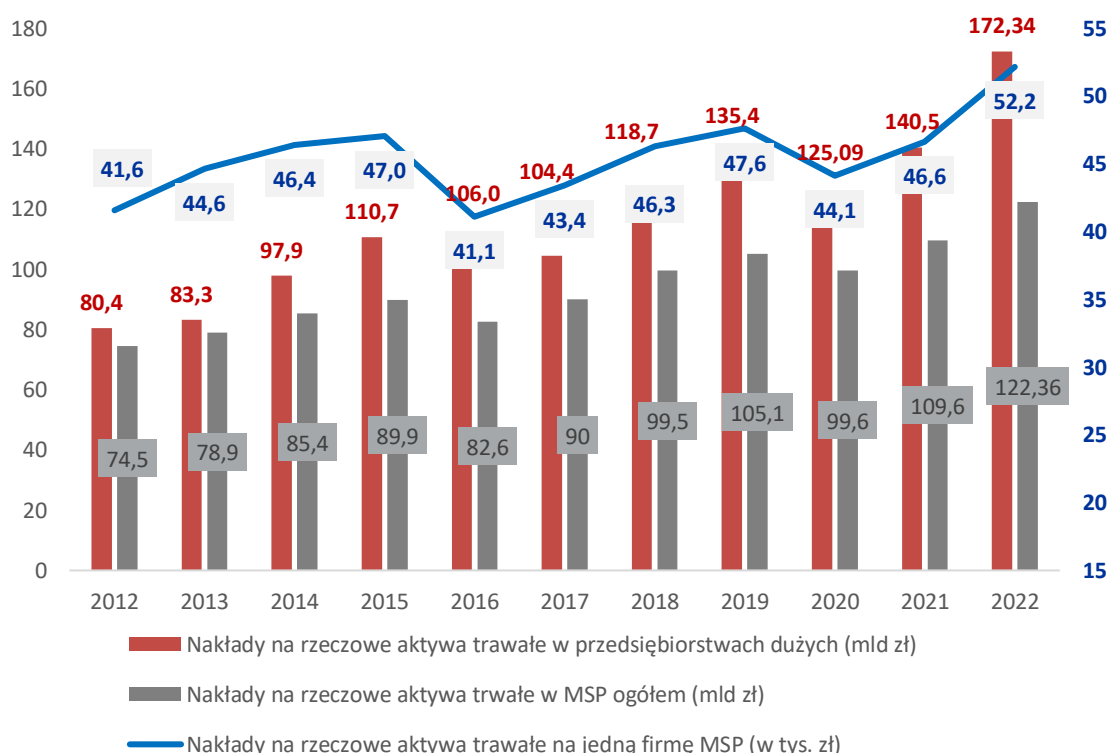
⁵⁶ *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023, s. 36.

42% nakładów na rzeczowe aktywa trwałe jest ponoszona przez MSP, a 58% – przez firmy duże

Największy udział w nakładach na rzeczowe aktywa trwałe przedsiębiorstw ogółem mają duże podmioty (58,5%), co oznacza, że wartość nakładów ponoszonych przez te podmioty jest większa niż całego sektora małych i średnich przedsiębiorstw (172,3 mld zł wobec 122,3 mld zł).

W dalszej kolejności są firmy średnie i mikro z odpowiednio 16,5- i 15,1-proc. udziałem w nakładach inwestycyjnych firm. Najmniejszy udział w wartości nakładów ogółem mają firmy małe (9,9%).

Wykres 1.13. Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe przedsiębiorstw w Polsce w latach 2012–2022 (niebieska linia – nakłady na jedną firmę MSP)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023.

W 2022 r. odnotowano 18-proc. wzrost nakładów na rzeczowe aktywa trwałe na jedno przedsiębiorstwo

Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe przedsiębiorstw w Polsce w przeliczeniu na jedną firmę, w 2022 r. były wyraźnie wyższe niż rok wcześniej (o 18%), co wynika ze znacznego wzrostu nakładów w grupie małych firm (średni wzrost na małą firmę o 29%),

osiągając poziom 606,2 tys. na jedną małą firmę. W grupie mikro, średnich i dużych przedsiębiorstw nakłady przeciętnej firmy wzrosły rok do roku odpowiednio o 4%, 13% i 22%, osiągając poziom odpowiednio 19,5 tys. zł, 3,4 mln zł i 45,1 mln zł.

Tabela 1.4. Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe na jedno przedsiębiorstwo w latach 2016–2022 (w tys. zł)

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
2016	93,67	15,63	293,33	2 315,16	29 733,52	41,09
2017	93,61	17,13	319,49	2 512,55	28 672,62	43,43
2018	101,48	18,64	363,30	2 734,19	32 317,64	46,34
2019	108,80	20,07	392,70	2 900,47	36 108,77	47,61
2020	99,34	19,52	355,46	2 713,71	34 130,97	44,11
2021	106,19	18,85	470,46	2 981,46	37 109,32	46,61
2022	125,42	19,54	606,19	3 382,10	45 139,84	52,16
Zmiana 2022/2021	118%	104%	129%	113%	122%	112%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023.

Źródła finansowania inwestycji⁵⁷

Podobnie jak we wcześniejszych latach, w 2021 r. nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw (bez mikrofirm) były w większości finansowane ze środków własnych (67%). Drugie ważne źródło finansowania stanowiły kredyty i pożyczki krajowe (10,4%) a trzecie – środki ze źródeł zagranicznych (8,3%). W strukturze finansowania inwestycji stosunkowo wysoki udział miały nakłady niesfinansowane (np. niezapłacone faktury) – 2,4%, zwłaszcza w dużych firmach – 3,2%. Pozostałe źródła miały mniejsze znaczenie.

Tabela 1.5. Struktura źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (bez mikroprzedsiębiorstw) w 2021 r. (w %)

	Środki własne	Środki budżetowe	Kredyty i pożyczki krajowe	Leasing finansowy	Środki bezpośrednie z zagranicy – razem	Środki bezpośrednie z zagranicy – kredyty bankowe	Inne źródła razem	Nakłady niesfinansowane
Firmy ogółem	66,93%	4,04%	10,36%	4,84%	8,29%	0,90%	3,15%	2,39%
Małe i średnie firmy	69,10%	2,88%	12,10%	6,99%	5,83%	0,42%	2,57%	0,53%
Małe	66,22%	2,95%	13,68%	5,96%	8,54%	0,48%	2,27%	0,38%
Średnie	70,50%	2,84%	11,33%	7,49%	4,51%	0,39%	2,71%	0,61%
Duże	65,99%	4,55%	9,60%	3,91%	9,36%	1,11%	3,40%	3,19%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

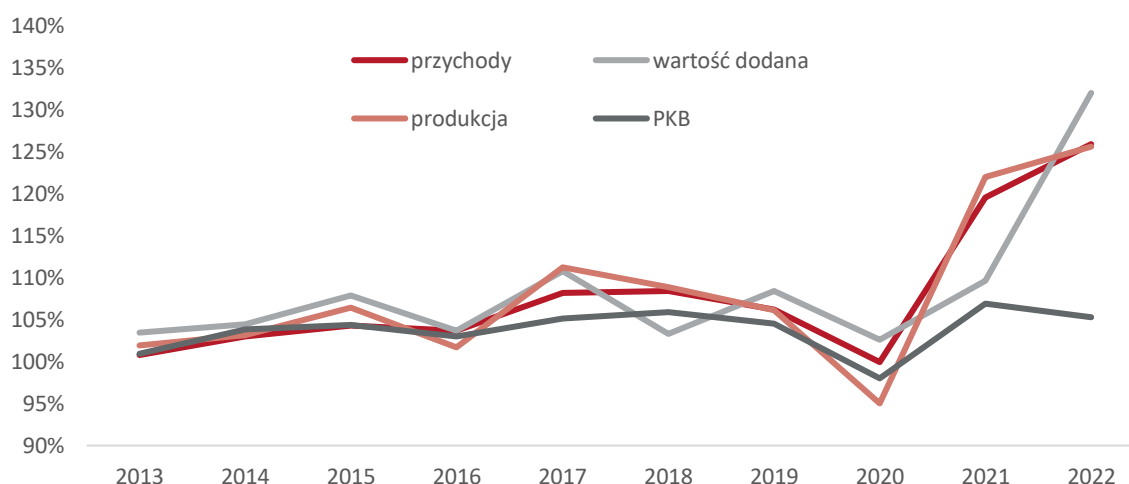
⁵⁷ Opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu. Dane za 2021 r. nie obejmują mikroprzedsiębiorstw.

1.5. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw

W roku 2022 ze wzrostem PKB o 5,3% r/r kontynuowany był powrót do wyższej dynamiki wskaźnika sprzed wybuchu pandemii, choć wzrost ten był nieco niższy niż rok wcześniej (6,9%). Dzięki relatywnie lepszej koniunkturze przychody firm zwiększyły się nominalnie o 26% w porównaniu do 2021 r., co nawet przy wysokim poziomie inflacji (14,4% – inflacji konsumenckiej) wskazuje na istotne rozszerzenie skali działalności ekonomicznej przedsiębiorstw. Był to zdecydowanie najwyższy wzrost nominalnych przychodów przedsiębiorstw w ostatnich dziesięciu latach. Silnym motorem wzrostu obrotów firm był eksport. Według danych GUS przygotowanych na potrzeby tej publikacji, w 2022 r. zwiększył się on nominalnie o 25,5%, a realnie o 6,7%⁵⁸, zatem bardziej niż popyt krajowy (realnie o 5,2%). Wartość dodana wzrosła w większym stopniu niż pozostałe podstawowe kategorie ekonomiczne (nominalnie o 32,0%), choć realnie wzrost był o wiele mniejszy. Wysokie tempo wzrostu wykazała także produkcja firm, która nominalnie zwiększyła się aż o 25,6%. Pogorszył się jednak wskaźnik rentowności obrotu brutto (z 9,1% w 2021 r. do 8,3% w 2022 r.).

Nadal dobra koniunktura przyczyniła się do pozytywnie ocenianych wyników ekonomiczno-finansowych przedsiębiorstw w 2022 r.

Wykres 1.14. Dynamika nominalna przychodów ogółem, produkcji i wartości dodanej w sektorze przedsiębiorstw na tle dynamiki realnej PKB w Polsce w latach 2013-2022 (poprzedni rok=100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023 i wydań poprzednich.

W 2022 r. wszystkie grupy przedsiębiorstw nominalnie zwiększyły swoje przychody rok do roku istotnie: mikrofirmy o 24,4%, małe – o 20,4%, średnie – aż o 27,0%, a duże – o 27,7%, jednak biorąc pod uwagę inflację, wzrost realny nie był aż tak duży. Sektor MSP jako całość

⁵⁸ GUS, Roczne wskaźniki makroekonomiczne, Aktualizacja: 15.12.2023.

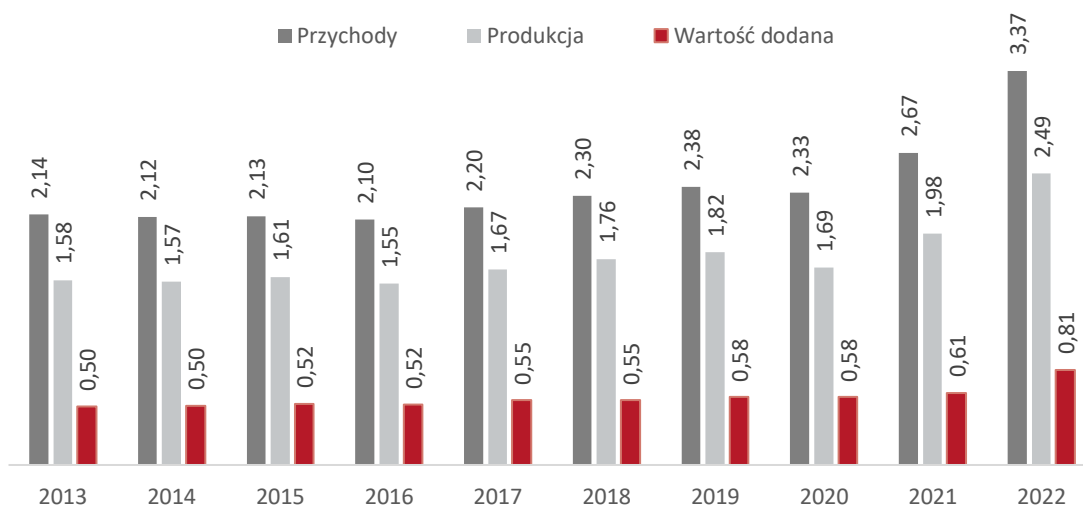
wykazał się wolniejszym tempem wzrostu przychodów nominalnych (24,5%) niż duże przedsiębiorstwa. Jeśli chodzi o wskaźniki rentowności obrotu, zanotowano pogorszenie w we wszystkich grupach firm. Największą rentownością cechowały się mikrofirmy (8,0%), potem kolejno – średnie (6,3%) i małe (6,0%). Najślabiej w tym zestawieniu wypadły duże przedsiębiorstwa (z wynikiem 5,4%). W 2023 r. można spodziewać się pogorszenia sytuacji firm ze względu na spadek tempa wzrostu PKB.

Wzrost produktywności przedsiębiorstw w 2022 r. w ujęciu produkcji i przychodów przypadających na jedną firmę

Przeciętna polska firma w 2022 r. nadal była ekonomicznie stosunkowo mała. Jej przychody wyniosły 3,4 mln zł, produkcja – 2,5 mln zł, a wartość dodana – 0,8 mln zł. Jednak w 2022 r. zauważalnie zwiększyła swoją skalę działania. Przychody wzrosły nominalnie o 26,2% r/r. Było to najwyższe tempo

wzrostu w ostatnich dziesięciu latach, choć należy jednak pamiętać o wysokim poziomie inflacji w tym okresie. Do wzrostu przychodów przeciętnej firmy silnie kontrybuował eksport wyrobów i usług. Osiągnął on w 2022 r. blisko 866,3 tys. zł w przeliczeniu na przeciętną firmę w gospodarce, dzięki wyraźnemu wzrostowi nominalnie o 25,8% w porównaniu z rokiem poprzednim. Piętą achillesową przeciętnej polskiej firmy od lat pozostaje wartość dodana. W 2022 r. stanowiła zaledwie 24,1% obrotów, choć zanotowano wzrost w porównaniu z 2021 r. o 1,1 p.p. Częściowym wytłumaczeniem problemów z wartością dodaną firm jest m.in. dynamiczny wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, którego relatywnie niski poziom od lat stanowił o pozycji konkurencyjnej polskich firm. W 2022 r. wzrosło ono do 6,7 tys. zł, tj. o 13% r/r i o 40% porównaniu z 2021 r.

Wykres 1.15. Produktywność przedsiębiorstw: przychody ogółem, produkcja i wartość dodana przypadające na przeciętną firmę w latach 2013-2022 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023 i wydań poprzednich.

1.6. Internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw

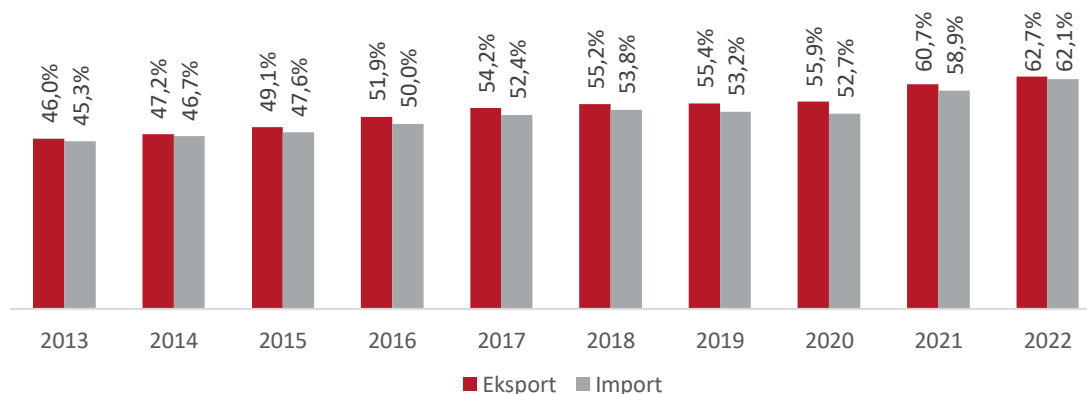
Tendencje w handlu zagranicznym

Proces umiędzynarodowienia polskiej gospodarki postępuje dynamicznie. Relacja eksportu wyrobów i usług do PKB systematycznie rośnie. W latach 2013-2022 r. zwiększyła się z 46,0% do 62,7%, a od 2016 r. przekracza 50%, co oznacza, że polskie przedsiębiorstwa zajmują się w coraz większym stopniu zaspokajaniem popytu konsumentów zagranicznych niż polskich.

Szybkie tempo umiędzynarodawiania polskiej gospodarki w ostatnich latach

Podobnie rzecz się ma z importem. W 2016 r. również relacja importu do popytu krajowego przekroczyła 50%. W 2022 r. ten wskaźnik wyniósł 62,1%, podczas gdy w 2013 r. stanowił jedynie 45,3%. Obie te tendencje wskazują, jak szybko postępuje proces włączania się gospodarki polskiej do gospodarki światowej, głównie unijnej, i wchodzenia w stan głębokich wzajemnych współzależności gospodarczych między krajami.

Wykres 1.16. Poziom umiędzynarodowienia polskiej gospodarki – relacja eksportu do PKB i relacja importu do popytu krajowego w latach 2013-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z publikacji *Roczne wskaźniki makroekonomiczne*, Aktualizacja 15.12.2023 r.

Proces umiędzynarodowienia działalności przedsiębiorstw jest w znacznej mierze zależny od sytuacji gospodarczej w UE. W następstwie stosunkowo dobrej koniunktury w UE – wzrost PKB w UE o 3,4% w 2022 r. – polski eksport wzrósł realnie o 6,7% r/r, przy wzroście na poziomie 12,3% w 2021 r. i niewielkim spadku o 1,1% w 2020 r.

W 2022 r. dzięki dobrej koniunkturze w UE polski eksport wzrósł realnie aż o 6,7%

Popyt krajowy rósł nieprzerwanie od 2014 do 2019 r. i dopiero w pandemicznym 2020 r. spadł o 2,7%. Dane za lata 2021-2022 wskazują na jego ponowny wzrost odpowiednio

o 8,5% i 5,2 r/r. Tempo zmian popytu krajowego miało istotne przełożenie na dynamikę importu ogółem, który w covidowym 2020 r. zanotował ujemną dynamikę (spadek o 2,4% r/r), ale w kolejnym – 2021 r. wzrósł o rekordowe w ostatnim dziesięcioleciu 16,1% r/r, po czym wyhamował do 6,8% w 2022 r. Na przestrzeni lat 2015-2022 wartość polskiego importu zwiększyła się o 58,9%, a więc w nieznacznie większym stopniu niż wartość eksportu (58,2%).

Skłonność polskich przedsiębiorstw do eksportu i importu wyrobów

Utrzymujący się niski odsetek eksporterów wśród polskich firm

Jedną z podstawowych miar internacjonalizacji gospodarki jest liczba przedsiębiorstw zajmujących się eksportem lub importem. Niestety obszar ten nadal nie należy do silnych stron naszej gospodarki. Z szacunków własnych, opartych na danych GUS za 2022 r., wynika, że **4,8% firm w Polsce (tj. 113,9 tys.) sprzedaje wyroby za granicę, a zaledwie 0,85% (19,9 tys.) – usługi**⁵⁹.

Te niskie odsetki w dużej mierze wynikają z bardzo słabych wyników mikroprzedsiębiorstw. Wyniki większych przedsiębiorstw prezentują się znacznie lepiej.

Analogiczne szacunki w zakresie importu wskazują na nieco większe niż dla eksportu rozmiary umiędzynarodowienia polskich przedsiębiorstw, jednak również w tym przypadku trudno mówić o rozwiniętej współpracy z zagranicą. W 2022 r. odsetek firm sprowadzających wyroby z zagranicy wyniósł 9,1% (214,2 tys.), a usługi – 1,26% (29,6 tys.). Tak jak w eksporcie, najmniejszy odsetek importerów występował wśród mikrofirm. Wyraźnie częściej importem zajmują się natomiast większe podmioty.

Wyższy odsetek importerów niż eksporterów

Rozmiary handlu zagranicznego polskich przedsiębiorstw

W 2022 r. eksport osiągnął 2,03 bln zł a import – 1,93 bln zł. Nastąpił spadek relacji wartości eksportu do importu

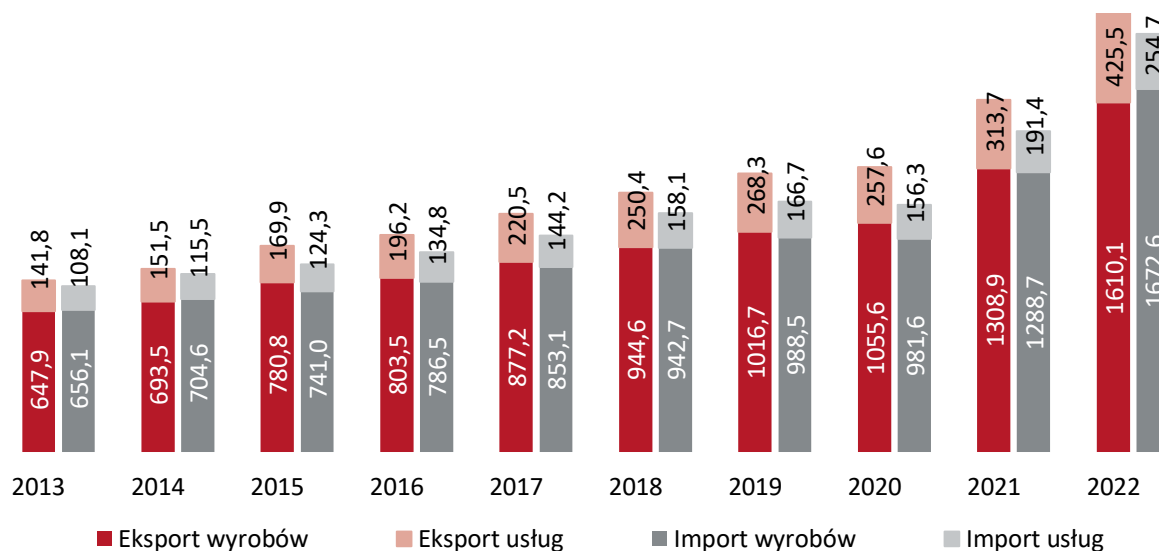
Według danych GUS za 2022 r. eksport przedsiębiorstw działających w Polsce, łącznie w zakresie wyrobów i usług, wyniósł 2,03 bln zł, a import 1,93 bln zł. Eksport wyrobów ukształtował się na poziomie 1,61 bln zł, a usług – 425,5 mld zł. Z kolei import wyrobów wyniósł 1,67 bln zł, a usług – 254,7 mld zł. W 2022 r., drugi rok z rzędu, nastąpiło pogorszenie relacji wartości eksportu do importu. W 2022 r.

wyniosła ona 105,6%, natomiast w 2021 r. – 109,6% wobec 115,4% w 2020 r. Nadwyżka

⁵⁹ Są to wartości przybliżone z uwagi na odmienną metodykę zbierania danych dotyczących liczby eksporterów i liczby przedsiębiorstw ogółem. Odsetek przedsiębiorstw eksportujących obliczono przedstawiając relację liczby eksporterów wyrobów i usług, wyliczonej przez GUS na potrzeby niniejszego Raportu, do liczby przedsiębiorstw niefinansowych, publikowanej przez GUS w *Działalności przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku* i wydaniach poprzednich.

w handlu wyrobami i usługami wyniosła 108,3 mld zł. Rostała ona dynamicznie na przestrzeni ostatnich lat, jedynie w 2018, 2021 i 2022 r. zanotowano jej spadek.

Wykres 1.17. Wartość eksportu wyrobów i usług oraz importu wyrobów i usług w latach 2013-2022 (w mld zł)

Źródło: opracowanie własne według danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

Szacunki oparte na danych GUS wskazują, że sprzedaż za granicę przeciętnego polskiego eksportera jest niewielka. Przeciętny eksporter wyrobów w Polsce sprzedał za granicę w 2022 r. towary o wartości 14,1 mln zł, a eksporter usług – o wartości 21,4 mln zł.

Mikroprzedsiębiorstwa zdecydowanie odstawały od pozostałych grup na tym tle. Wartość eksportu, która przypadała na przeciętnego mikroeksportera wyniosła 1,05 mln zł w przypadku wyrobów i 5,0 mln zł w usługach. Większe podmioty wypadły dużo lepiej – przeciętny mały eksporter sprzedał za granicę wyroby o wartości 5,0 mln zł i usługi wycenione na 9,0 mln zł, wartość sprzedaży średniego eksportera wyniosła odpowiednio: 27,6 mln zł i 18,4 mln zł, a dużego – 278,3 mln zł i 76,1 mln zł.

Eksport przeciętnego eksportera wyrobów osiągnął 14,1 mln zł, a usług 21,4 mln zł. Obie te wartości szybko rosną

Ponad jedna czwarta (25,7%) przychodów polskich przedsiębiorstw pochodziła z eksportu

Polskie firmy generują relatywnie duży odsetek swoich przychodów z eksportu. Według szacunków bazujących na danych GUS, w 2022 r. 25,7% przychodów przedsiębiorstw pochodziło z eksportu wyrobów i usług. Najlepsze wyniki pod tym względem osiągały mikrofirmy (6,2%), wyraźnie lepsze – małe (18,5%), średnie (21,0%) i duże podmioty (26,4%). Na przestrzeni lat 2013-2021 widać stały wzrost umiędzynarodowienia działalności przedsiębiorstw, mierzonego odsetkiem eksportu wyrobów i usług w przychodach ogółem przedsiębiorstw, w 2022 r. zanotowano pierwszy w tym okresie nieznaczny spadek (o 0,1p.p.) za przyczyną słabszego wyniku dużych firm.

Tabela 1.6. Udział eksportu wyrobów i usług w przychodach ogółem w grupach przedsiębiorstw według liczby pracujących w latach 2013-2022

	Ogółem*	0-9	10-49	50-249	> 249
2013	20,8%	5,6%	12,7%	16,3%	22,5%
2014	21,6%	5,7%	13,0%	18,4%	24,5%
2015	22,6%	5,8%	13,2%	18,6%	25,6%
2016	23,6%	5,9%	13,9%	19,7%	26,2%
2017	24,0%	5,2%	13,9%	19,6%	26,2%
2018	24,1%	4,9%	14,5%	19,2%	26,5%
2019	24,4%	4,7%	15,3%	20,0%	26,7%
2020	25,0%	5,1%	16,0%	21,4%	26,6%
2021	25,8%	5,9%	17,0%	20,9%	27,0%
2022	25,7%	6,2%	18,5%	21,0%	26,4%

Źródło: Opracowanie własne według danych GUS pozyskanych na potrzeby niniejszego Raportu oraz publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS 2023 i wydań poprzednich.

* Pozycja ogółem zawiera wszystkie pozostałe grupowania firm przedstawione w tabeli oraz grupę podmiotów, których liczba pracujących jest nieokreślona.

Specjalizacja eksportowa polskich przedsiębiorstw

Polski eksport generowany jest głównie przez eksporterów wyspecjalizowanych⁶⁰.

6,4 tys. eksporterów wyspecjalizowanych (34,2% ogółu eksporterów) odpowiada za ponad dwie trzecie (70,0%) eksportu polskich przedsiębiorstw. Osiągają oni czteryipółkrotnie większe obroty z eksportu przypadające na przeciętnego eksportera (148,1 mln zł) niż pozostali eksporterzy (33,0 mln zł). Co więcej, prawie połowa eksportu (49,5%) realizowana jest przez eksporterów wysoce wyspecjalizowanych⁶¹ (4,1 tys. podmiotów stanowiące 22,0% ogółu eksporterów). Jedna tego typu firma osiąga przeciętnie 163,1 mln zł przychodów z eksportu.

Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym w eksporcie polskich firm

Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego odgrywają dominującą rolę w polskim eksporcie⁶². Od tej grupy przedsiębiorstw pochodzi blisko dwie trzecie wartości polskiego eksportu (63,6%), choć stanowią jedną trzecią polskich eksporterów (32,7%; 6,1 tys. podmiotów). Przeciętny eksporter z udziałem kapitału zagranicznego osiąga trzyipółkrotnie większe przychody z eksportu (140,6 mln zł) niż pozostałe podmioty (39,2 mln zł). Eksporterzy z kapitałem zagranicznym stanowią ponad połowę (51,4%) eksporterów wyspecjalizowanych i osiągają trzy czwarte ich obrotów z eksportu (73,9%).

⁶⁰ Eksporterów, których przychody z eksportu wyniosły powyżej 50% przychodów ogółem. Dane w ramce dotyczą podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

⁶¹ Chodzi o eksporterów, których przychody z eksportu wyniosły powyżej 75% przychodów ogółem.

⁶² Dane w ramce dotyczą podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Rozdział 2. Ranking małej i średniej przedsiębiorczości⁶³ w układzie wojewódzkim.

Wskaźnik syntetyczny

Mazowieckie – liderem rankingu przedsiębiorczości

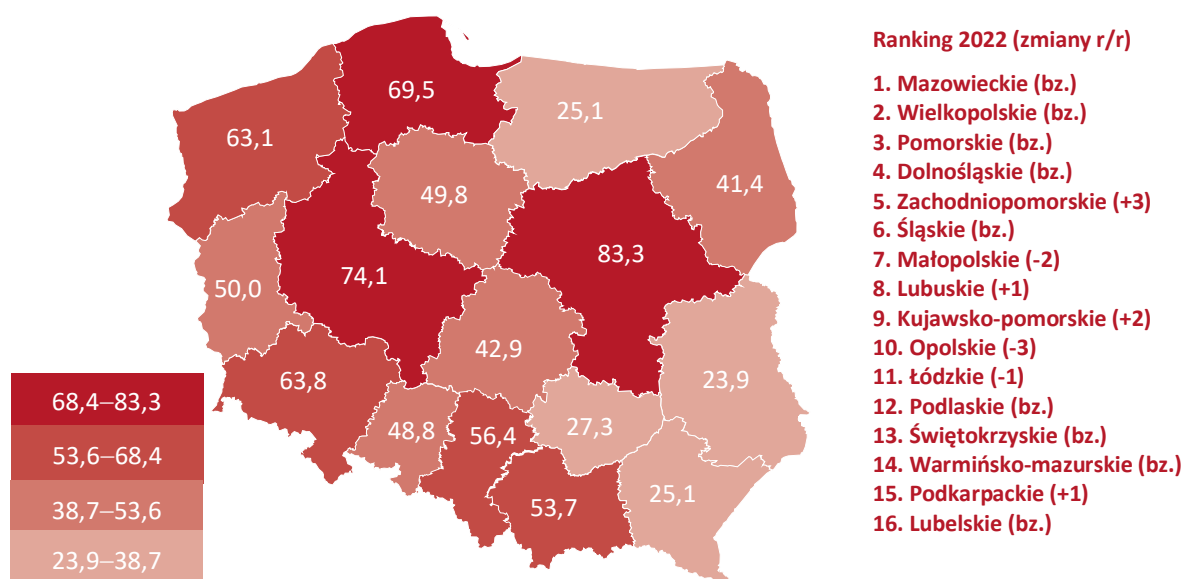
W latach 2008–2022 Mazowsze było niekwestionowanym liderem rankingu przedsiębiorczości. W 2022 r. zajęło pierwsze miejsce w 15 z 27 analizowanych kategorii.

Wartość syntetycznego wskaźnika przedsiębiorczości dla woj. mazowieckiego wyniosła 83,3 i była nieco niższa niż rok wcześniej (83,5). Drugie miejsce w rankingu zajęło województwo wielkopolskie (74,1), trzecie – pomorskie (69,5). Najgorzej wypadło województwo lubelskie (23,9). Na przedostatnim miejscu ex aequo znalazły się: województwo podkarpackie i województwo warmińsko-mazurskie (po 25,1).

⁶³Rankingi sporządzono na podstawie następujących wskaźników:

- liczba przedsiębiorstw aktywnych na 1000 mieszkańców (dla przedsiębiorstw mikro, małych i średnich);
- liczba pracujących na aktywny podmiot w firmach mikro, małych i średnich;
- pracujący w przedsiębiorstwach aktywnych (mikro, małych i średnich) na 1000 mieszkańców;
- przychody na aktywne przedsiębiorstwo mikro, małe i średnie;
- przychody na pracującego w aktywnej firmie mikro, małej, średniej;
- udział kosztów w przychodach w aktywnych przedsiębiorstwach mikro, małych i średnich;
- przeciętne wynagrodzenie w przedsiębiorstwach aktywnych mikro, małych i średnich;
- nakłady na rzeczowe aktywa trwałe na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo aktywne;
- nakłady na rzeczowe aktywa trwałe na pracującego w aktywnym przedsiębiorstwie mikro, małym i średnim. Wskaźnik syntetyczny (WS) został sporządzony według wzoru: $WS = [(p \cdot n) - x] \cdot 100 / \max [(p \cdot n) - x]$,

gdzie: n – liczba zmiennych, x – liczba punktów za zmienne stanowiące sumę miejsc zajętych przez region w rankingu w poszczególnych podrankingach, p – liczba miejsc w rankingu, $\max (p \cdot n - x)$ – maksymalna liczba punktów, jakie można uzyskać w przypadku zajęcia pierwszego miejsca we wszystkich podrankingach. Wartość wskaźnika to poziom zrealizowania przez region maksymalnego wyniku, czyli zajęcia pierwszego miejsca we wszystkich podrankingach.

Mapa 2.1. Poziom przedsiębiorczości w regionach – wskaźnik syntetyczny

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023.

W 2022 r. aż 9 województw utrzymało swoje pozycje: liderzy – mazowieckie, wielkopolskie, pomorskie, dolnośląskie oraz województwa najsłabsze – lubelskie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie i podlaskie. 6. miejsce zachowało również województwo śląskie. Najbardziej awansowało województwo zachodniopomorskie – o trzy pozycje w górę. Z kolei o trzy pozycje w dół spadło województwo opolskie (z 7 na 10), co jest o tyle zastanawiające, że w 2021 r. zanotowało największy progres (+4).

Liderzy rankingu

I miejsce: Mazowieckie

Firmy mikro

Nr 1 pod względem:

- wielkości przychodów przypadających na jedną mikrofirmę (1,4 mln zł),
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w mikrofirmie (750 tys. zł),
- przeciętnego wynagrodzenia brutto w mikrofirmie (5872 zł),
- nakładów na rzeczowe aktywa trwałe na mikrofirmę (37,1 tys.),
- nakładów na rzeczowe aktywa trwałe na pracującego w mikrofirmie (19,7 tys. zł).

Firmy małe

Nr 1 pod względem:

- wielkości przychodów przypadających na jedną małą firmę (30,0 mln zł),
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w małej firmie (1,4 mln zł),
- przeciętnego wynagrodzenia brutto w małej firmie (8199 zł),

- nakładów na rzeczowe aktywa trwałe na małą firmę (1,2 mln zł)
- nakładów na rzeczowe aktywa trwałe na pracującego w małej firmie (54,9 tys.).

Firmy średnie

Nr 1 pod względem:

- liczby firm aktywnych na 1000 mieszkańców (0,49),
- liczby pracujących w średnich firmach na 1000 mieszkańców (53,1),
- wielkości przychodów przypadających na jedną średnią firmę (155,9 mln zł),
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w średniej firmie (1,4 mln zł),
- przeciętnego wynagrodzenia brutto w średniej firmie (9511 zł)

II miejsce: Wielkopolskie

Województwo zajęło pierwsze miejsce w dwóch kategoriach: liczba firm małych aktywnych na 1000 mieszkańców (1,53) i liczba pracujących w małych firmach na 1000 mieszkańców (32,6).

II miejsce zajęło pod względem 4 wskaźników, tj.: liczba firm średnich na 1000 mieszkańców (0,45), liczba pracujących w średnich firmach na 1000 mieszkańców (48,0), wielkość przychodów przypadających na pracującego w mikrofirmie (416,3 tys. zł), wielkość przychodów przypadających na jedną mikrofirmę (819,9 tys. zł).

III miejsce: Pomorskie

Województwo pomorskie zajęło pierwsze miejsce w trzech kategoriach: liczby firm mikro aktywnych na 1000 mieszkańców (74,2), nakłady na rzeczowe aktywa trwałe na średnią firmę (4,3 mln zł) i nakłady na rzeczowe aktywa trwałe na pracującego w średniej firmie (40,3 tys. zł).

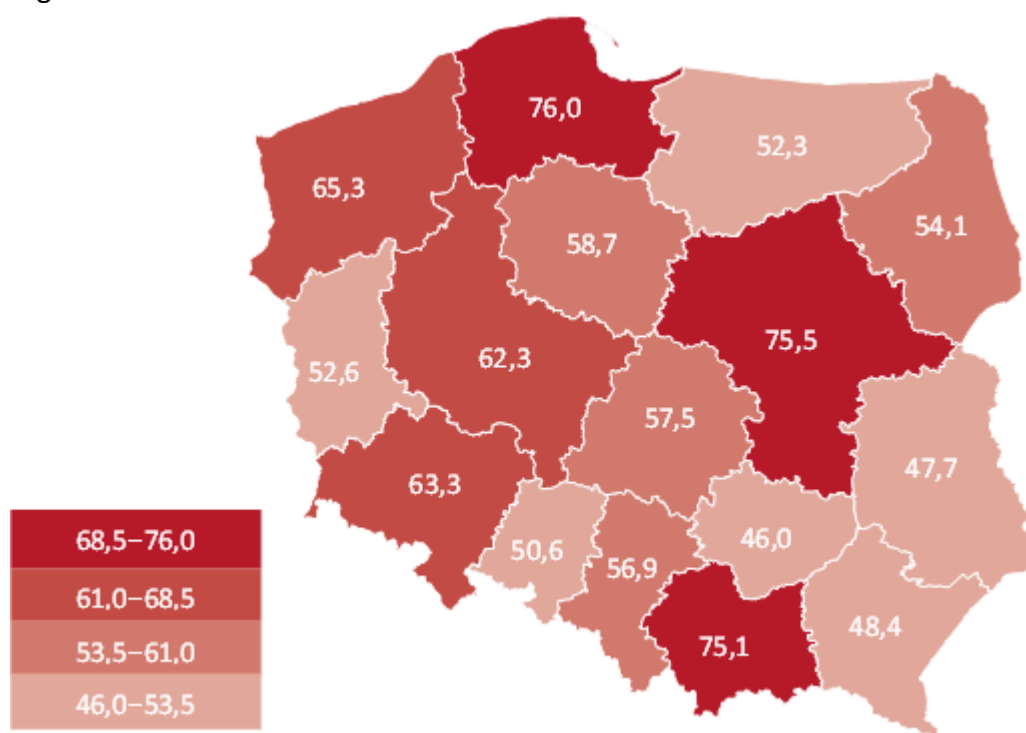
II miejsce zajęło pod względem wielkości przychodów przypadających na jedną średnią firmę (151,05 mln zł), wielkości przychodów przypadających na pracującego w średniej firmie (1,4 mln zł) i udziału kosztów w przychodach (%) w przeciętnej średniej firmie (0,91). Natomiast trzecie najwyższe wyniki spośród województw uzyskało ono pod względem: wielkości przychodów przypadających na małą firmę (17,36 mln zł), wielkości przychodów przypadających na pracującego w małej firmie (82 tys. zł), przeciętnego wynagrodzenia brutto w przedsiębiorstwach małych (6718 zł).

Porównanie województw pod względem najważniejszych wskaźników przedsiębiorczości

W celu przeprowadzenia oceny poziomu przedsiębiorczości w układzie regionalnym porównano wartości wskaźnika – liczba MSP aktywnych na 1000 mieszkańców.

Pod względem liczby przedsiębiorstw aktywnych z sektora MSP na 1000 mieszkańców (mapa 2.2) najlepiej wypada województwo pomorskie (76,0), a za nim mazowieckie (75,5) i małopolskie (75,1). Wysoko plasują się również województwa: zachodniopomorskie (65,3), dolnośląskie (63,3) i wielkopolskie (62,3). Najniższe wartości osiągnęły województwa: świętokrzyskie (46,0), lubelskie (47,7) oraz podkarpackie (48,4).

Mapa 2.2. Liczba MSP aktywnych na 1000 mieszkańców w Polsce w 2022 r. – ujęcie regionalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023.

Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane na 1000 mieszkańców

Podstawowe wskaźniki dotyczące przedsiębiorstw powstałych w 2021 r. i 2022 r. oraz przeżywalność tych podmiotów w pierwszym roku działalności wskazują na wzrost przedsiębiorczości w Polsce.

W Polsce, w 2022 r. powstało więcej przedsiębiorstw niefinansowych niż rok wcześniej (299 714 wobec 281 638). Najwięcej firm w przeliczeniu na 1000 mieszkańców powstało

w województwie mazowieckim (11,2%), dolnośląskim (9,4%), pomorskim (9,3%), i małopolskim (8,8%). Najmniej natomiast - w województwie opolskim (5,1), warmińsko-mazurskim (5,8), podkarpackim i świętokrzyskim (6,2).

Odsetek firm, które powstały w 2022 r. i przetrwały rok, wyniósł 67,0%. Przeżywalność pierwszego roku firm, które powstały w 2022 r. była wyższa o 15 p.p. od adekwatnego wskaźnika dla firm powstałych w 2021 r. Wartość tego wskaźnika „wróciła” do średniego (67%-69%) poziomu jaki był przez pandemią czy rozpoczęciem wojny w Ukrainie. Najwyższą przeżywalnością 2023/2022 cechowały się przedsiębiorstwa z województw: małopolskiego (81,8%), podlaskiego (75,5%), świętokrzyskie (72,8%). Przeżywalność pierwszego roku poniżej 50% odnotowano w lubuskim (48,8%) i łódzkim (48,4%).

Tabela 2.1. Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w 2021 i 2022 r. na 1000 mieszkańców oraz ich przeżywalność – ujęcie regionalne

Liczba przedsiębiorstw powstałych w 2022 r. na 1000 mieszkańców	Liczba przedsiębiorstw powstałych w 2021 r. na 1000 mieszkańców	Region	Wskaźnik przeżycia pierwszego roku (%) 2022/2021	Wskaźnik przeżycia pierwszego roku (%) 2023/2022
7,9	7,4	Polska	52,1	67,0
9,4	8,2	Dolnośląskie	55,1	72,0
6,5	6,2	Kujawsko-pomorskie	55,9	52,3
6,8	6,1	Lubelskie	54,3	64,6
7,0	6,9	Lubuskie	30	48,8
7,1	6,5	Łódzkie	51,9	48,4
8,8	8,2	Małopolskie	54,8	81,8
11,2	10,2	Mazowieckie	52,8	72,6
5,1	5,1	Opolskie	44,8	67,5
6,2	5,9	Podkarpackie	60,8	58,1
6,3	5,7	Podlaskie	55,5	75,5
9,3	8,6	Pomorskie	43,6	72,2
6,4	6,3	Śląskie	46,1	51,3
6,2	6,1	Świętokrzyskie	51,7	72,8
5,8	5,6	Warmińsko-mazurskie	55,1	59,1
7,9	7,8	Wielkopolskie	50,7	72,0
7,6	7,4	Zachodniopomorskie	65,7	66,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z publikacji *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2018–2022*, GUS, 2024.

Przychody i nakłady przeciętnego przedsiębiorstwa z sektora MSP

W 2022 r. przeciętne przychody na jedno aktywne przedsiębiorstwo z sektora MSP wyniosły 1,81 mln zł i rok do roku były wyższe średnio o 360 tys. zł. W ujęciu regionalnym najwyższe średnie przychody na jedną firmę z sektora MSP zanotowano w województwie mazowieckim – 2,97 mln zł (wzrost r/r o około 774 tys. zł). Dość wysokie wzrosty (powyżej 300 tys. r/r) zanotowano w województwach: kujawsko-pomorskim, małopolskim, śląskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim. W 2022 r. wzrost przychodów zanotowano we wszystkich województwach (Tablica 2.2), co spowodowało, że odnotowane w 2020 r. tępienie przeciętnych przychodów przypadających na jedną firmę – wywołane najprawdopodobniej pandemią COVID-19 – zostało przerwane. Należy mieć na uwadze, że tak wysoki wzrost przychodów nie musi świadczyć o większych dochodach, szczególnie w sytuacji, gdy gospodarka mierzy się z bardzo wysoką inflacją (ponad 14% w 2022 r.).

Tabela 2.2. Przychody (w mln zł) i nakłady (w tys. zł) na jedną firmę z sektora MSP w 2021 i 2022 r.

Region	Przychody w 2021 r.	Nakłady w 2021 r.	Przychody w 2022 r.	Nakłady 2022 r.	Różnica w przychodach r/r	Różnica w nakładach r/r
Polska	1,45	46,62	1,81	52,16	0,36	5,54
Dolnośląskie	1,37	50,59	1,50	54,06	0,13	3,47
Kujawsko-pomorskie	1,12	32,29	1,45	40,80	0,33	8,51
Lubelskie	1,21	32,04	1,37	36,57	0,16	4,53
Lubuskie	1,21	44,33	1,50	47,41	0,29	3,08
Łódzkie	1,44	43,02	1,46	42,85	0,02	-0,17
Małopolskie	1,01	32,79	1,39	37,79	0,38	5,00
Mazowieckie	2,20	72,95	2,97	85,20	0,77	12,25
Opolskie	1,64	51,84	1,84	45,95	0,20	-5,89
Podkarpackie	1,17	36,93	1,31	40,49	0,14	3,56
Podlaskie	1,22	38,36	1,46	39,19	0,24	0,83
Pomorskie	1,47	48,2	1,73	44,84	0,26	-3,36
Śląskie	1,48	38,29	1,82	43,77	0,34	5,48
Świętokrzyskie	1,10	33,39	1,32	39,70	0,22	6,31
Warmińsko-mazurskie	0,90	33,10	1,13	42,35	0,23	9,25
Wielkopolskie	1,54	54,15	1,91	59,26	0,37	5,11
Zachodniopomorskie	1,09	36,54	1,47	47,00	0,38	10,46

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Średnie nakłady na rzeczowe aktywa trwałe przypadające na jedną firmę z sektora MSP w 2022 r. wyniosły 52,2 tys. zł i wzrosły przeciętnie o 5,5 tys. zł w porównaniu z 2021 r.

Najwyższe średnie nakłady na rzeczowe aktywa trwałe poniosły MSP w województwie mazowieckim – 85,2 tys. zł, o 12,3 tys. zł wyższe niż rok wcześniej. Wzrost nakładów zanotowano w większości województw, z wyjątkiem łódzkiego, pomorskiego i opolskiego, gdzie nakłady na jedną firmę z sektora MSP spadły odpowiednio o 166 zł, 3,4 tys. zł i 5,9 tys. zł (Tabela 2.2).

Przeciętne wynagrodzenia w aktywnych MSP

Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach aktywnych w 2022 r. wyniosła odpowiednio: 4 384 zł, 63 15 zł i 7 228 zł.

Tabela 2.3. Przeciętne wynagrodzenia brutto w mikro, małych i średnich firmach w 2022 r. (w zł) i różnice w poszczególnych kategoriach w porównaniu z 2021 r.

Region	Mikro	Małe	Średnie	Różnica w wynagrodzeniu r/r w mikro	Różnica w wynagrodzeniu r/r w małych	Różnica w wynagrodzeniu r/r w średnich
Polska	4384	6315	7228	539	825	892
Dolnośląskie	4429	6841	7578	622	888	961
Kujawsko-pomorskie	3897	5700	6231	417	813	772
Lubelskie	3696	5169	5877	374	692	730
Lubuskie	4060	5611	6677	531	888	1091
Łódzkie	3895	5748	6330	442	764	871
Małopolskie	4059	6048	7309	542	797	846
Mazowieckie	5872	8199	9511	693	948	1107
Opolskie	3893	5863	6598	543	900	669
Podkarpackie	3850	4842	5501	590	556	587
Podlaskie	3764	5310	5898	470	785	610
Pomorskie	4249	6718	7206	468	1038	794
Śląskie	4256	6308	6927	561	822	881
Świętokrzyskie	3637	4900	6091	409	571	585
Warmińsko-mazurskie	3666	4968	5618	454	497	589
Wielkopolskie	4163	5902	6677	404	806	861
Zachodniopomorskie	4213	5936	6982	460	582	946

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

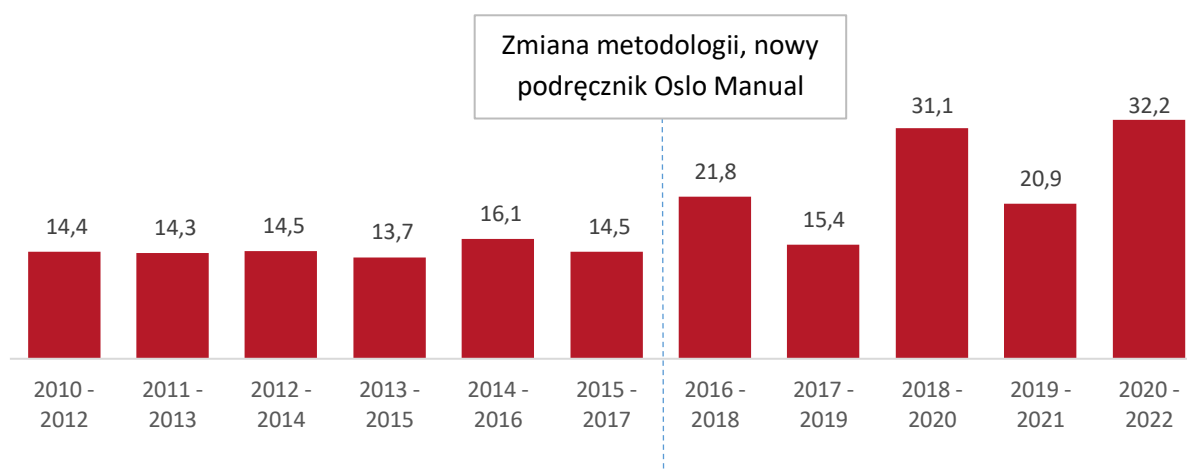
Niezależnie od wielkości firmy, w sektorze MSP, najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie odnotowano w województwie mazowieckim. Najniżej opłacano pracujących w województwach: świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim. Na poziomie województw, różnica pomiędzy najwyższym przeciętnym wynagrodzeniem a najniższym

w mikrofirmie wynosi – 2206 zł, w małym przedsiębiorstwie – 3357 zł i średnim – 4010 zł. Warto zwrócić uwagę, że minimalne wynagrodzenie brutto za pracę w 2022 r. wynosiło 3010 zł, tj. o 210 zł więcej niż w 2021 r. Jak wynika z Tabeli 2.3 przeciętnie każdy pracownik otrzymał podwyżkę znacznie wyższą niż ustawowy wzrost płacy minimalnej. Choć w ujęciu nominalnym takie wzrosty wynagrodzeń należy rozpatrywać pozytywnie – realnie były jedynie waloryzacją o wskaźnik inflacji a nie faktycznym wzrostem poziomu płac.

Rozdział 3. Innowacyjność przedsiębiorstw

Według najnowszych badań GUS, dotyczących działalności innowacyjnej przedsiębiorstw o liczbie pracujących 9 osób i więcej, w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych (z wyłączeniem budownictwa), w latach 2020–2022 (okres badawczy obejmuje prawie 3 lata pandemii COVID-19 oraz pierwszy rok wojny w Ukrainie) innowacyjność⁶⁴ przedsiębiorstw ogółem była na poziomie 32,2%, tj. taki odsetek badanych firm wdrażało innowacje. Wynik ten był wyższy o 11,3 p.p. w porównaniu z poprzednim okresem (2019–2021) i zbliżony do poziomu z lat 2018–2020. Trzeba jednak mieć na uwadze, że badanie GUS obejmuje przedsiębiorstwa z liczbą pracujących powyżej 9 pracowników, co oznacza, że nie dostarcza wiedzy na temat działalności innowacyjnej mikroprzedsiębiorstw – dominującej grupy firm na rynku w Polsce⁶⁵.

Wykres 3.1. Średni udział innowacyjnych przedsiębiorstw w ogólnej liczbie przedsiębiorstw sektora usług i sektora przemysłu w latach 2010–2022 (w %)

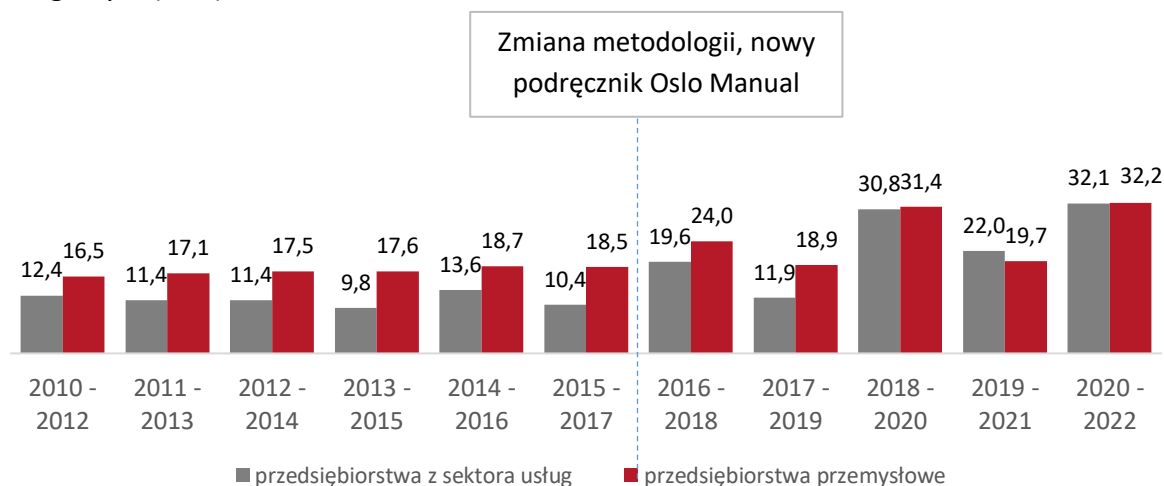
Źródło: Strateg, GUS, dostęp 20.02.2024 r.

⁶⁴ Definicja za GUS: **przedsiębiorstwo innowacyjne** w zakresie innowacji produktowych i procesów biznesowych jest to przedsiębiorstwo, które w badanym okresie wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub w procesach biznesowych (nowy lub ulepszony produkt bądź nowy lub ulepszony proces biznesowy). Z kolei **przedsiębiorstwo aktywne innowacyjnie** to takie, które w badanym okresie wprowadziło przynajmniej jedną innowację produktową lub w procesach biznesowych lub realizowało w tym okresie przynajmniej jeden projekt innowacyjny, który został przerwany lub zaniechany w trakcie badanego okresu (niezakończony sukcesem) lub nie został do końca tego okresu ukończony (tzn. jest kontynuowany).

⁶⁵ Więcej na temat badania można znaleźć w Uwagach metodologicznych w publikacji *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022*, GUS, 2023.

W latach 2020–2022 udział firm innowacyjnych w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych wyniósł odpowiednio 32,2% i 32,1%.

Wykres 3.2. Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w sektorze przemysłowym i usługowym (w %)

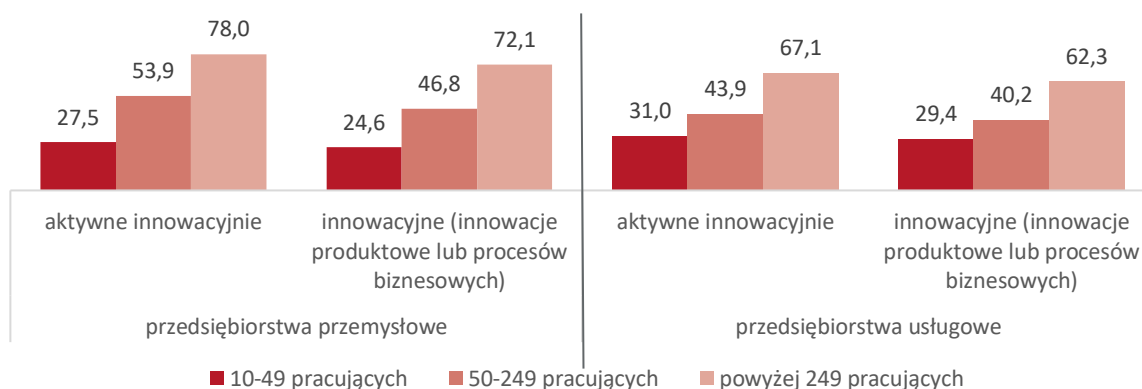

Źródło: Strateg, dostęp 20.02.2024 r.

Podobnie jak w latach poprzednich innowacje produktowe lub procesów biznesowych najczęściej wprowadzały duże podmioty (o liczbie pracujących 250 osób i więcej) (72,1% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 62,3% usługowych wobec odpowiednio 68,9% i 60,8% w poprzednim okresie badawczym).

Nie wszystkie podmioty realizujące innowacyjny projekt w badanym okresie zakończyły go sukcesem – taki projekt mógł zostać przerwany, zaniechany lub nie został zakończony. Różnice pomiędzy odsetkiem firm aktywnych innowacyjnie a innowacyjnymi są wyższe w przypadku firm z sektora przemysłu. Największą skalę niepowodzeń można zauważyć wśród firm średnich z sektora przemysłu – ponad 7 p.p.

Wykres 3.3. Przedsiębiorstwa innowacyjne i aktywne innowacyjnie w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych w latach 2020–2022 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022, 2023*.

W latach 2020–2022 wśród przedsiębiorstw przemysłowych najwyższy odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych odnotowano w działach:

- Produkcja wyrobów farmaceutycznych – 64,7%,
- Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej – 54,8%,
- Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych – 54,1%,
- Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych – 49,5%,

natomiast najmniej innowacyjna branża to:

- Produkcja odzieży – 17,2%.

Największym odsetkiem przedsiębiorstw innowacyjnych cechowały się następujące branże sektora usług:

- Ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne – 88,9%,
- Badania naukowe i prace rozwojowe – 62,2%,
- Produkcja filmów, programów telewizyjnych i nagrań – 61,0%,
- Działalność usługowa w zakresie informacji – 50,9%,

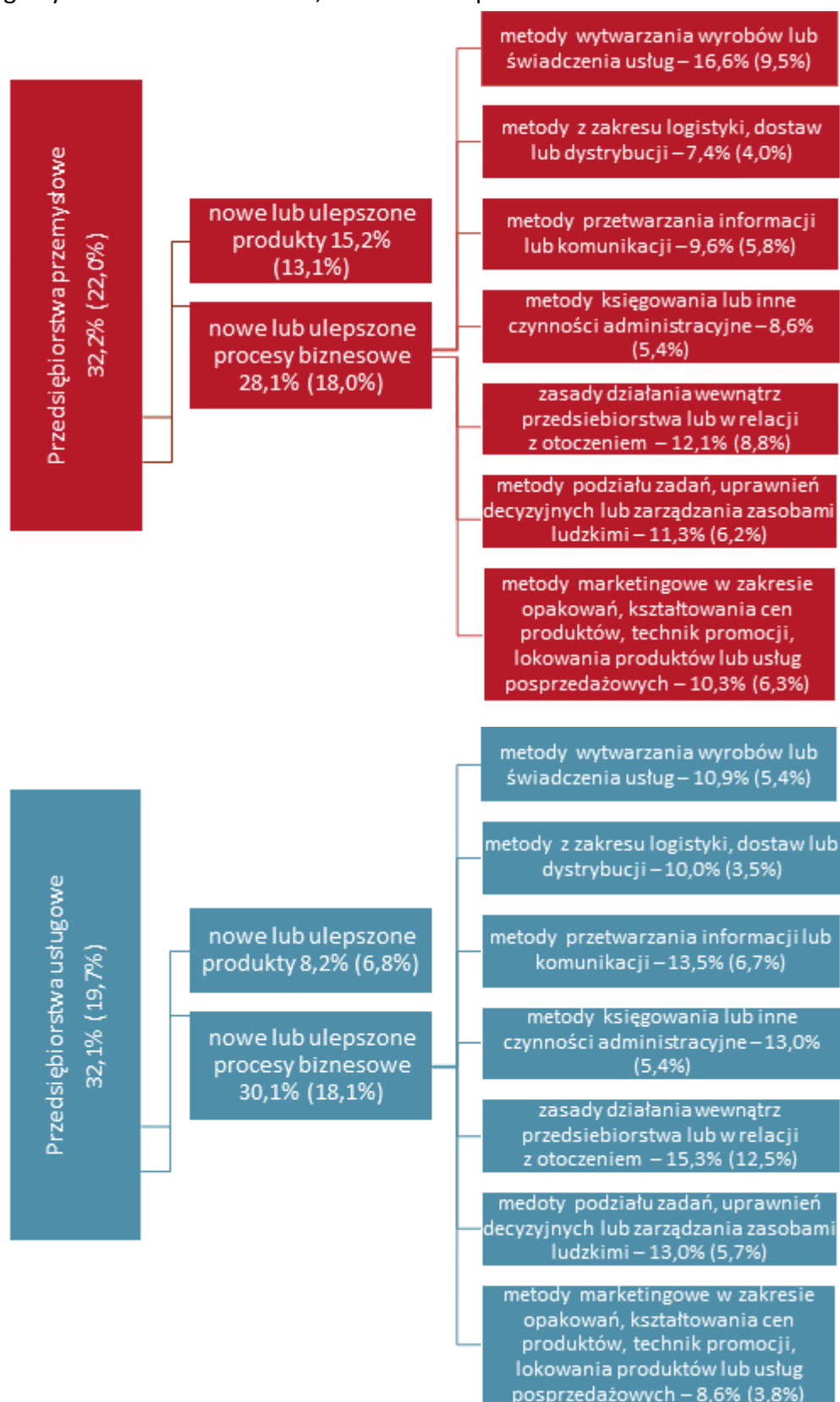
natomiast najmniej innowacyjna branża to

- Działalność pocztowa i kurierska – 24,5%.

Należy zauważyć, że w najmniej innowacyjnej obecnie branży sektora Przemysłu – Produkcji odzieży, odsetek firm innowacyjnych wzrósł o 10,7 p.p. w porównaniu z poprzednim okresem badawczym. Z kolei w sektorze Usług, trzecia z kolei branża wymieniana wśród najbardziej innowacyjnych - Produkcja filmów, programów telewizyjnych i nagrań zanotowała wzrost odsetka innowacyjnych firm o 16,6 p.p. Na uwagę również zasługuje najmniej innowacyjna branża w zestawieniu – Działalność pocztowa i kurierska. Branża ta, choć na ostatnim miejscu, znacznie podniosła swoją innowacyjność – o 13,1 p.p. Ogólnie prawie wszystkie badane sekcje zanotowały wzrosty odsetka innowacyjności.

Innowacje procesów biznesowych wprowadzane w przedsiębiorstwach przemysłowych najczęściej dotyczyły nowych lub ulepszonych metod wytwarzania wyrobów lub świadczenia usług – 9,5%, a wprowadzane przez przedsiębiorstwa usługowe – nowych lub ulepszonych procesów biznesowych w zakresie zasad działania wewnątrz przedsiębiorstwa lub w relacji z otoczeniem – 12,5% (Rysunek 3.1). Dla zobrazowania zmian, jakie miały miejsce w latach 2020–2022, w nawiasach podano odsetki z poprzedniej edycji badania.

Rysunek 3.1. Wprowadzane rodzaje innowacji w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych w latach 2020–2022, w nawiasach podano wartości dla badania 2019–2021

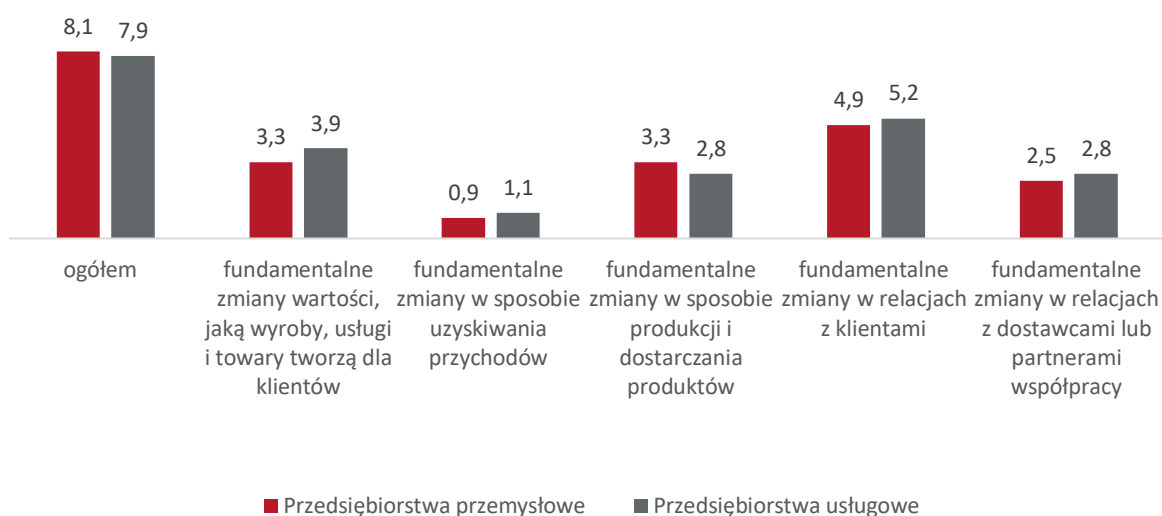
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022*, 2023.

Zmiany w modelu biznesowym

Co jakiś czas przedsiębiorstwa widzą potrzebę dokonania „fundamentalnych zmian w ich modelu biznesowym⁶⁶”. W latach 2020-2022 blisko 8% przedsiębiorstw ogółem wprowadziło u siebie takie zmiany. W szczególności dotyczyły one:

- wartości, jaką wyroby, usługi i towary tworzą dla klientów (np. łączenie wyrobów/towarów i usług w zintegrowaną ofertę),
- sposobu uzyskiwania przychodów (np. leasing zamiast sprzedaży produktów, modele franczyzowe),
- sposobu produkcji i dostarczania produktów (np. produkcja na żądanie, dystrybucja produktów/usług poprzez platformy),
- relacji z klientami (np. spersonalizowana obsługa klienta),
- relacji z dostawcami lub partnerami współpracy (np. zawieranie strategicznych sojuszy).

Wykres 3.4. Fundamentalne zmiany w modelu biznesowym wdrożone przez przedsiębiorstwa w latach 2020-2022 (% przedsiębiorstw ogółem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022*, 2023.

⁶⁶ Za formularzem PNT-02 Sprawozdanie z innowacji za lata 2020-2022: słowo „fundamentalne” jest definiowane w kategoriach oczekiwanych lub zrealizowanych korzyści tej zmiany. Model biznesowy opisuje, w jaki sposób przedsiębiorstwo tworzy wartość dla swoich klientów i generuje zyski. Obejmuje on użyteczność wyrobów, usług i towarów przedsiębiorstwa dla potencjalnych użytkowników („tworzenie wartości”), sposób produkcji i dostarczania wyrobów, usług i towarów przedsiębiorstwa, w tym rolę dostawców i dystrybutorów w łańcuchu wartości („dostarczanie wartości”), oraz sposób generowania przychodów przekraczających koszty produkcji i dostarczania wyrobów usług i towarów przedsiębiorstwa („przechwytywanie wartości”).

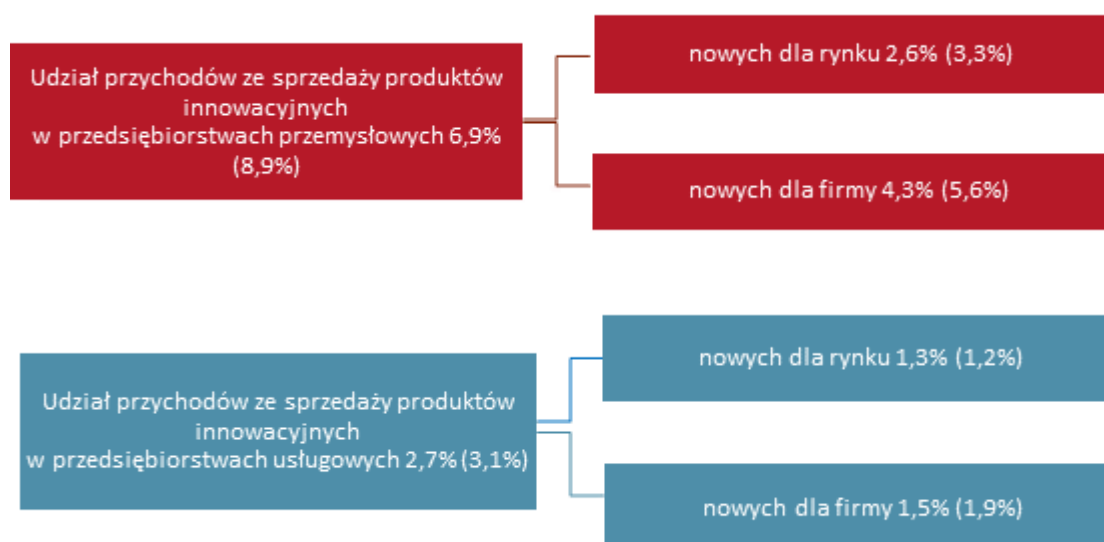
Przychody ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych

Jako wskaźnik oceny efektów działalności innowacyjnej przedsiębiorstwa stosowany jest wskaźnik udziału w badanym roku przychodów ze sprzedaży nowych lub ulepszonych produktów wprowadzonych na rynek w ciągu ostatnich trzech lat w wartości przychodów ze sprzedaży ogółem. Pokazuje on zmiany w zakresie unowocześnienia asortymentu produktów oraz ich konkurencyjności.

W badaniach przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych uwzględnia się:

- produkty nowe lub ulepszone dla rynku, na którym działa przedsiębiorstwo oraz
- produkty nowe lub ulepszone tylko dla przedsiębiorstwa, wprowadzone na rynek w ciągu ostatnich trzech lat.

Rysunek 3.2. Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem w 2022 r. (w nawiasach wartości za 2021 r.) ze względu na skalę nowości

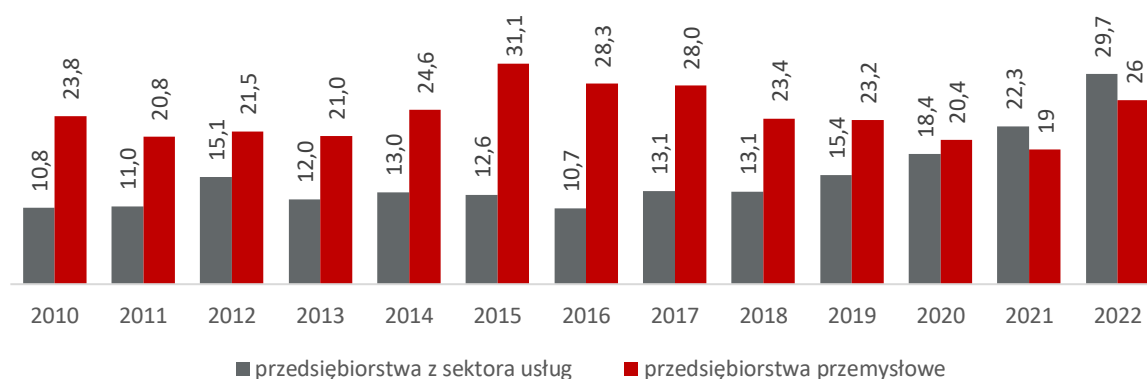

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022*, 2023.

Nakłady na działalność innowacyjną

W 2022 r. nakłady przedsiębiorstw na działalność innowacyjną wyniosły 55,7 mld zł. Przedsiębiorstwa przemysłowe przeznaczyły na ten cel 26 mld, o 37% więcej niż w 2021 r. W przypadku przedsiębiorstw usługowych, wartość nakładów wyniosła 29,7 mld zł i była o 33% wyższa niż rok wcześniej.

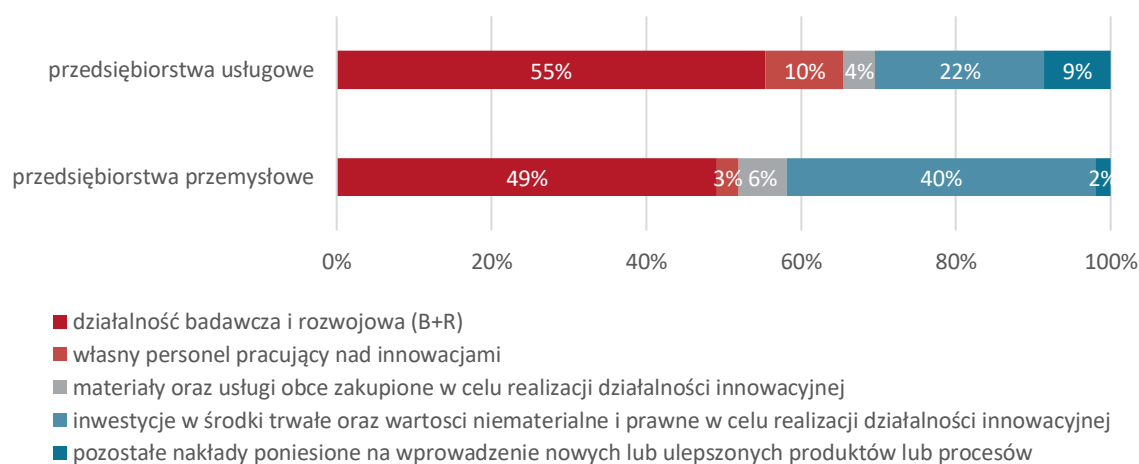
**55,7 mld zł – nakłady
firm na działalność
innowacyjną w 2022 r.**

Wykres 3.4. Nakłady na działalność innowacyjną (mld zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022, 2023* i wydań poprzednich.

W strukturze nakładów firm innowacyjnych dominują nakłady na B+R

Struktura nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych znacznie się różni od struktury nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw usługowych. W przypadku przedsiębiorstw usługowych przeważają nakłady na działalność B+R (55%), na drugim miejscu są nakłady inwestycyjne na środki trwałe (22%). Przedsiębiorstwa przemysłowe przeznaczają na działalność na B+R 49% nakładów i niewiele mniej na inwestycje (40%). Udział nakładów na własny personel pracujący nad innowacjami w strukturze nakładów jest trzykrotnie większy w przedsiębiorstwach usługowych (10%) niż przemysłowych (3%).

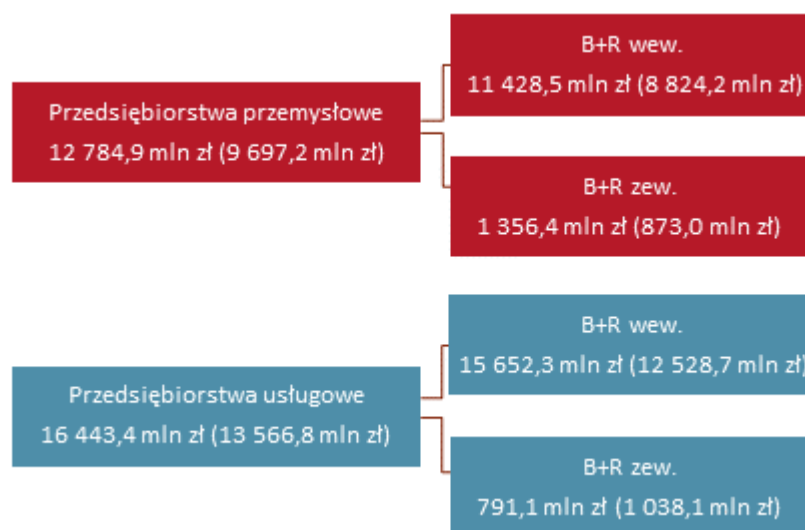
Wykres 3.5. Struktura nakładów na działalność innowacyjną w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022, 2023*.

Działalność badawczo-rozwojowa

Na szczególną uwagę zasługują prace badawcze i rozwojowe (B+R) związane z opracowywaniem nowych lub istotnie ulepszonych produktów (innowacji produktowych) i procesów (innowacji procesowych), wykonane przez własne zaplecze rozwojowe lub nabyte od innych jednostek. Są bardzo ważne, gdyż prowadzą do powstawania nowej wiedzy, a następnie do nowych produktów mających szansę na komercjalizację.

Rysunek 3.3. Działalność B+R wśród przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych w 2022 r. (w nawiasach wartości za 2021 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022*, 2023.

Wśród przedsiębiorstw przemysłowych nakłady na działalność B+R ponosiło 16% podmiotów. Zdecydowanie częściej firmy prowadzą wewnętrzną działalność B+R, co oznacza, że działają opierając się na wiedzy swoich pracowników. Wartościowo nakłady na B+R przedsiębiorstw przemysłowych (12,8 mld zł) są na niższym poziomie niż nakłady na B+R ponoszone przez przedsiębiorstwa sektora usługowego (16,4 mld zł), choć odsetek firm usługowych, które prowadzą działalność B+R jest znacznie mniejszy – 6,6%. To oznacza, że choć firmy usługowe rzadziej podejmują się prowadzenia działalności B+R niż firmy przemysłowe, to ponoszą większe nakłady na tę aktywność.

Nakłady na B+R w relacji do PKB

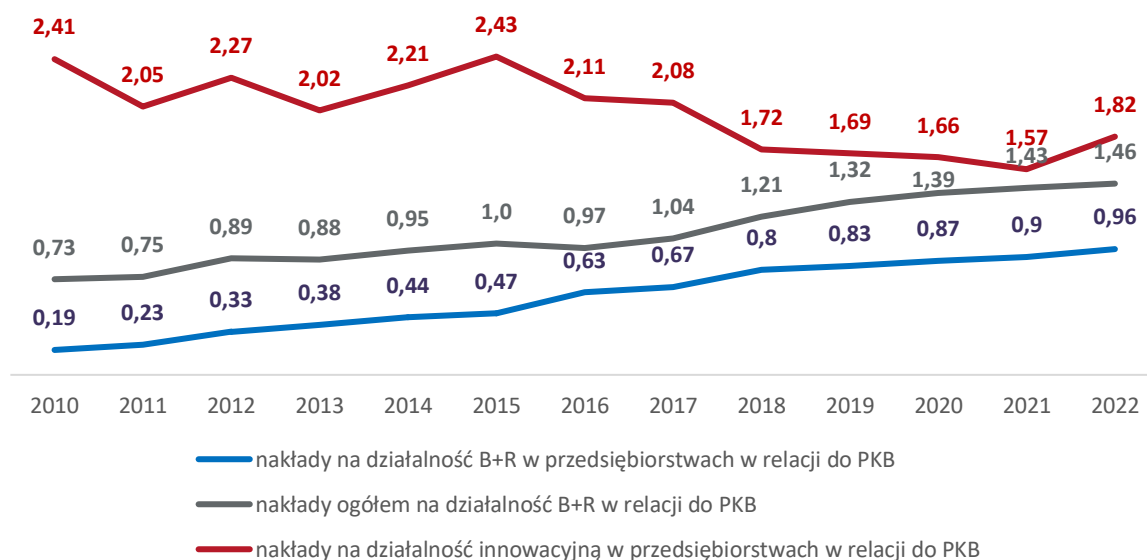
GERD od lat systematycznie rośnie – w 2022 r. wyniósł 1,46% PKB

Intensywność prac B+R określa się relacją nakładów B+R w stosunku do PKB. W Polsce wskaźnik ten od lat systematycznie rośnie, jednak zakładany poziom (1,7% PKB na 2020 r.) przyjęty w Strategii Europa 2020⁶⁷

⁶⁷ W Strategii Europa 2020 planowano w Polsce osiągnąć poziom nakładów na działalność B+R na poziomie 1,7% PKB (dla UE – 3%).

nie został wciąż osiągnięty. W 2022 r. wyniósł 1,46% PKB i był wyższy o 0,03 p.p. niż w 2021 r. Wskaźnik ten obejmuje wszystkie nakłady wewnętrzne poniesione na działalność badawczą i rozwojową przez wszystkie jednostki (zgrupowane w cztery sektory: rządowy, przedsiębiorstw, szkolnictwa wyższego i prywatnych instytucji niekomercyjnych) w kraju, prowadzące tego rodzaju działalność – niezależnie od źródeł pochodzenia środków – w relacji do PKB.

Wykres 3.6. Nakłady na B+R i na innowacyjność w relacji do PKB (w %)

Źródło: <https://strateg.gov.pl>

W 2022 r. największe nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową poniosły podmioty z sektora przedsiębiorstw, co odzwierciedla poziom wskaźnika intensywności prac B+R dla sektora wynoszący 0,96% (BERD/PKB). Wartości wskaźnika dla pozostałych sektorów przedstawiają się następująco: sektor rządowy – 0,03% (GOVERD/PKB), sektor szkolnictwa wyższego – 0,47% (HERD/PKB), sektor prywatnych instytucji niekomercyjnych – 0,003% (PNPERD/PKB).

Źródła finansowania działalności innowacyjnej

Środki własne przedsiębiorstw są głównym źródłem finansowania nakładów na ich działalność innowacyjną. W 2022 r. stanowiły 76% wszystkich poniesionych na ten cel nakładów w przedsiębiorstwach przemysłowych (podobnie jak rok wcześniej) oraz 89% – w przedsiębiorstwach usługowych (o 1 p.p. więcej niż rok wcześniej).

Firmy finansują działalność innowacyjną przede wszystkim ze środków własnych

Tabela 3.1. Źródła finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych/usługowych w 2022 r.

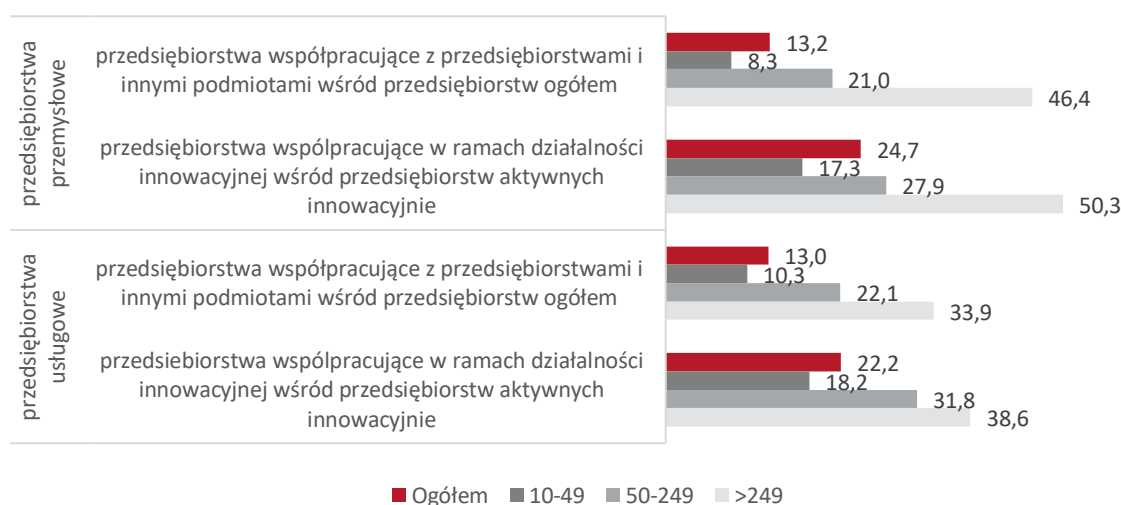
Typ przedsiębiorstwa	Nakłady ogółem (w mln)	Środki własne	Krajowe (otrzymane od instytucji dysponujących środkami publicznymi)	Pozyskane z zagranicy (bezzwrotne)	Kredyty, pożyczki i inne zobowiązania finansowe od instytucji finansowych
przemysłowe	26 011,7	76%	3%	9%	7%
usługowe	29 689,1	89%	2%	4%	2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022, 2023*.

Współpraca

Badanie innowacyjności przedsiębiorstw za lata 2020–2022 wskazuje, że zarówno przedsiębiorstwa przemysłowe, jak i usługowe zwiększyły swoją aktywność i kooperację z przedsiębiorstwami i instytucjami, co oznacza powrót do poziomów sprzed pandemii. W badanym okresie współpracę z tymi podmiotami w ramach działalności innowacyjnej prowadziło 24,7% aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych i 22,2% aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw usługowych (w okresie 2019-2021 było to odpowiednio 22,7% oraz 15,1%, przy czym trzeba zauważyć, że były to poziomy niższe o odpowiednio 0,9 p.p. i 5,8 p.p. względem poprzedniego pomiaru). Biorąc pod uwagę ogół przedsiębiorstw przemysłowych i ogół usługowych oraz współpracę niezależnie od jej charakteru – w okresie 2020-2022 prowadziło ją 13,2% przedsiębiorstw przemysłowych i 13,0% usługowych (w poprzednim pomiarze odpowiednio: 8,9% i 6,8%).

Wykres 3.7. Odsetek przedsiębiorstw współpracujących, w tym w obszarze działalności innowacyjnej, z przedsiębiorstwami lub instytucjami (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022, 2023*.

Odsetek firm podejmujących współpracę z innymi podmiotami wzrasta wraz z wielkością firmy: biorąc pod uwagę przedsiębiorstwa przemysłowe fakt współpracy potwierdziło 17,3%

Wielkość firmy determinuje współpracę z innymi podmiotami, także w zakresie działalności innowacyjnej

małych aktywnych innowacyjnie firm, 27,9% – średnich i 50,3% – dużych. Jeśli chodzi o przedsiębiorstwa usługowe współpracę podjęło – 18,2% małych, 31,8% średnich i 38,6% dużych firm.

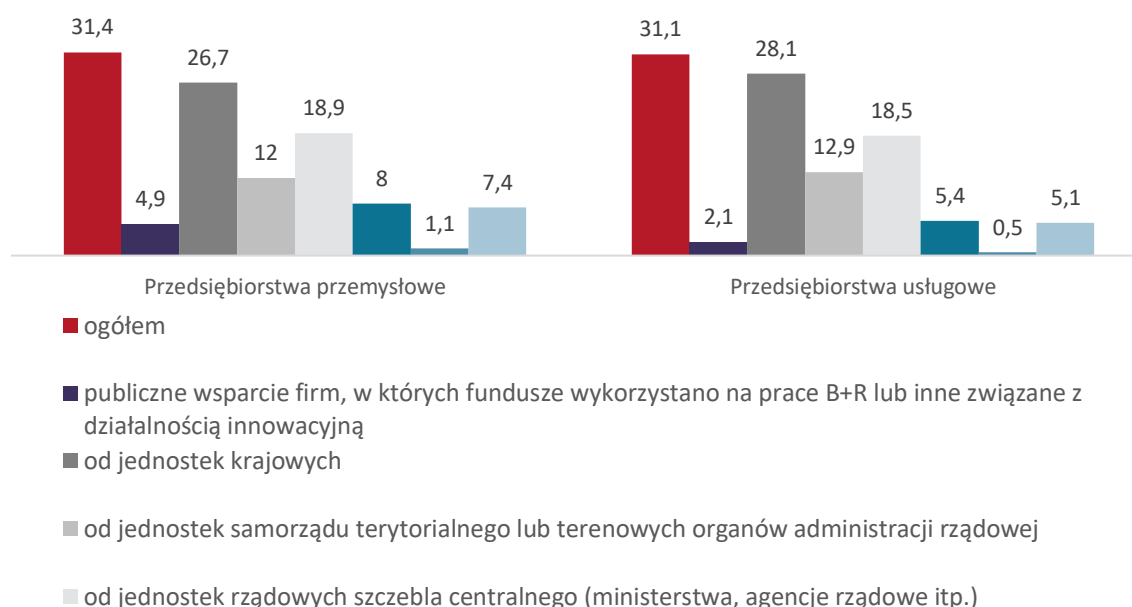
Publiczne wsparcie

Pomoc publiczna obejmuje wiele narzędzi skierowanych do przedsiębiorstw.

Mniej więcej co trzecie przedsiębiorstwo korzysta z pomocy publicznej, w tym na działalność innowacyjną

W latach 2020-2022 z takiego wsparcia korzystało 31,4% przedsiębiorstw przemysłowych i 31,1% przedsiębiorstw usługowych. Szczególnym rodzajem pomocy publicznej są fundusze wykorzystane na prace B+R lub inne związane z działalnością innowacyjną – z tego typu środków skorzystało tylko 4,9% przedsiębiorstw przemysłowych i 2,1% przedsiębiorstw usługowych.

Wykres 3.8. Udział przedsiębiorstw, które otrzymały publiczne wsparcie, w tym na działalność innowacyjną (w formie grantów, dotacji, subwencji, kredytów preferencyjnych i/lub gwarancji/poręczeń kredytowych itp.) wśród przedsiębiorstw przemysłowych/usługowych (w%)

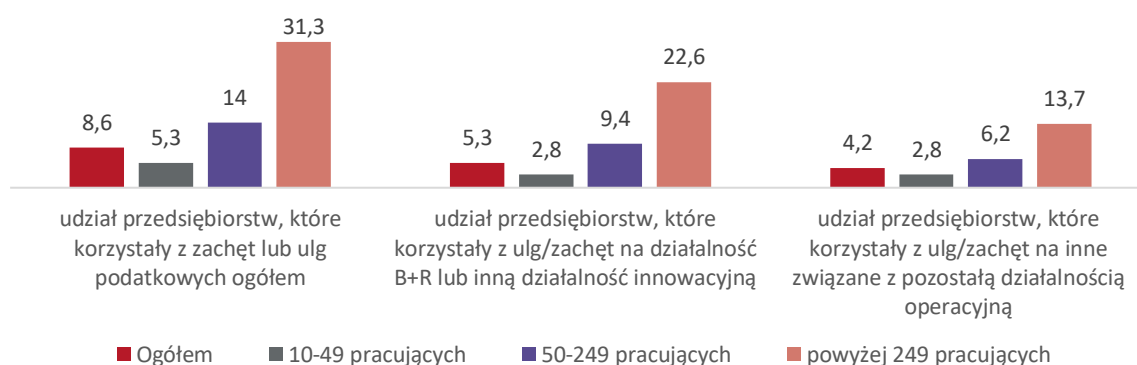
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022, 2023*, oraz <https://dbw.stat.gov.pl/baza-danych>.

Jeśli chodzi o przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie, w latach 2020–2022 publiczne wsparcie finansowe na działalność innowacyjną otrzymało 13,2% tego typu przedsiębiorstw przemysłowych oraz 6,2% – usługowych.

Ulgi podatkowe

Ulgi podatkowe to rozwiązanie zyskujące na znaczeniu. Wprowadzenie ulg to ogromna pomoc dla przedsiębiorców w trudnym okresie (np. Covid-19), ale też szansa na pobudzenie gospodarki w zakresie działalności innowacyjnej czy B+R. Jak wskazują ostatnie dane, wśród przedsiębiorstw przemysłowych korzystanie z ulg i zachęt wzrosło z poziomu 6,8% w okresie 2019-2021 do poziomu 8,6% w latach 2020-2022 oraz odpowiednio z poziomu 4,7% do 6% wśród przedsiębiorstw usługowych. W zakresie ulg na działalność B+R lub inną innowacyjną odsetek firm w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych wzrósł z poziomu 4,3% do 5,3%, natomiast w przypadku ulg na pozostałą działalność operacyjną była to zmiana z 3,1% do 4,2%. Z kolei w sektorze przedsiębiorstw usługowych, odsetek firm korzystających z ulg na działalność B+R lub inną innowacyjną zmniejszył się nieznacznie z poziomu 2,7% do 2,5%, natomiast wzrósł w przypadku ulg na pozostałą działalność operacyjną (z 2,2% do 3,7%).

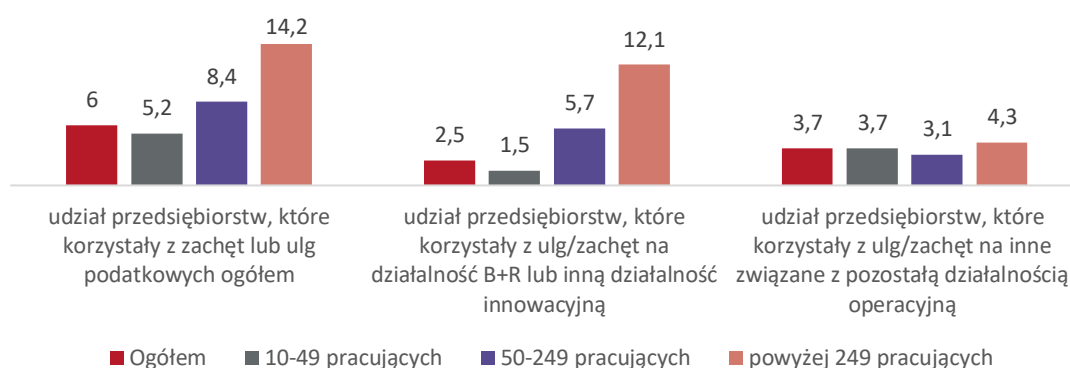
Wykres 3.9a. Udział przedsiębiorstw przemysłowych, które korzystały z zachęt lub ulg podatkowych na cele związane z działalnością B+R lub pozostałą działalnością operacyjną w latach 2020-2022 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022*, 2023.

Z ulg podatkowych częściej korzystają przedsiębiorstwa duże, co może wynikać z różnych przyczyn – począwszy od charakteru i możliwości prowadzonego biznesu, a skończywszy na złożonej procedurze związanej z realizacją ulgi. Duże firmy posiadają oddzielne wyspecjalizowane działy finansowe, które wiedzą, jak przygotować niezbędne dane, jak rozliczyć ulgę oraz jak przygotować dokumenty do archiwizacji, do ewentualnej kontroli podatkowej. Mniejsi przedsiębiorcy rzadziej dysponują odpowiednimi zasobami do tego celu. korzystają z ulg w mniejszym zakresie

Wykres 3.9b. Udział przedsiębiorstw usługowych, które korzystały z zachęt lub ulg podatkowych na cele związane z działalnością B+R lub pozostałą działalnością operacyjną w latach 2020-2022 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022*, 2023.

Odsetek dużych firm przemysłowych jest co najmniej dwukrotnie wyższy od odsetka firm usługowych korzystających z ulg czy to na działalność innowacyjną/B+R czy na pozostałą działalność operacyjną.

W skali kraju odsetek firm korzystających z ulg podatkowych wynosi jedynie 14%.

Wśród sekcji przedsiębiorstw przemysłowych na uwagę zasługuje sekcja: „Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych” – w tej sekcji ponad 30% firm korzysta z ulg a niemal ¼ korzysta z ulg na działalność B+R lub inną działalność innowacyjną. Firmy usługowe z sekcji „Badania naukowe i prace rozwojowe” na tle innych sekcji wykazują największe zainteresowanie ulgami – na poziomie 22,8%, choć wynik jak dla tego typu firm wydaje się zaskakująco niski.

Ochrona własności intelektualnej w przedsiębiorstwach

Zarówno przedsiębiorstwa przemysłowe, jak i usługowe najczęściej zgłaszają do ochrony znaki towarowe (odpowiednio 4,0% i 3,4%). Znakiem towarowym może być każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny (w szczególności wyraz, rysunek, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma przestrzenna, w tym forma towaru lub opakowania, a także melodia lub inny sygnał dźwiękowy), jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia w obrocie towarów jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa⁶⁸. Przez uzyskanie prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego używania znaku towarowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na określonym obszarze. Uprawniony może wskazać, że jego znak został zarejestrowany, poprzez umieszczenie w sąsiedztwie znaku towarowego litery „R”.

⁶⁸ <https://www.uprp.pl/co-to-jest-znak-towarowy/Lead05,160,1710,4,index,pl,text/>

Tabela 3.2. Udział przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych, które dokonały zgłoszeń do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej (UPRP) w latach 2020–2022

Typ przedsiębiorstwa	Znaki towarowe	Wzory przemysłowe	Wzory użytkowe	Wynalazki
przemysłowe	4,0%	1,0%	1,1%	2,6%
usługowe	3,4%	0,3%	0,5%	0,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022, 2023*.

Tabela 3.4. Liczba zgłoszeń dokonanych do UPRP przez przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe w latach 2020–2022

Typ przedsiębiorstwa	Znaki towarowe	Wzory przemysłowe	Wzory użytkowe	Patenty
przemysłowe – ogółem	3928	1219	761	1887
przemysłowe – małe	799	253	263	641
przemysłowe – średnie	1525	535	248	696
przemysłowe – duże	1604	431	251	551
usługowe – ogółem	2703	454	214	347
usługowe – małe	825	94	109	182
usługowe – średnie	675	352	49	135
usługowe – duże	1203	8	56	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022, 2023*.

Rozdział 4. Statystyczny obraz polskich mikroprzedsiębiorstw

Znaczenie mikroprzedsiębiorstw w gospodarce

Polska gospodarka, podobnie jak większość gospodarek, jest zdominowana przez mikroprzedsiębiorstwa⁶⁹. Ich udział w strukturze wszystkich przedsiębiorstw wynosi aż 97,2%.

Mikroprzedsiębiorstwa mają największy, spośród wszystkich grup przedsiębiorstw, udział w tworzeniu PKB – 28,2% (dane za 2021 r.), a przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100% – 41,5%.

Podobnie wysoki udział charakteryzuje polskie mikrofirmy, gdy pod uwagę weźmiemy liczbę pracujących w poszczególnych klasach wielkości przedsiębiorstw. Podmioty mikro generują 42,5% miejsc pracy w całym sektorze (liczba pracujących w takich firmach wynosi blisko 4,4 mln osób). Większość mikroprzedsiębiorstw to firmy jednoosobowe (74%⁷⁰), a przeciętna liczba zatrudnionych w tej grupie podmiotów to ok. 1,5 mln osób.

Polskie mikroprzedsiębiorstwa charakteryzuje pozytywny trend rozwojowy: na przestrzeni ostatnich lat rośnie ich liczba, przychody, liczba pracujących

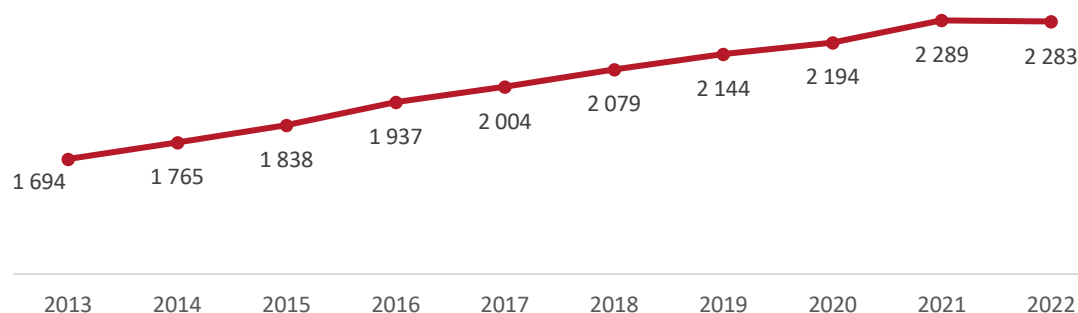
Liczba i struktura mikroprzedsiębiorstw w Polsce

Na przestrzeni ostatnich 10 lat obserwujemy rosnący trend liczby aktywnych mikroprzedsiębiorstw

Analiza danych dotyczących liczby polskich mikroprzedsiębiorstw w latach 2013-2022 pokazuje rosnący trend w tym obszarze. Przy czym w 2022 r. odnotowano lekkie zahamowanie wzrostu – liczba mikrofirm nieznacznie spadła w porównaniu z 2021 r. (o 0,2%; o 5,5 tys. firm r/r). Należy jednak dodać, że liczba mikroprzedsiębiorstw była w 2022 r. o 34,8% wyższa niż dziesięć lat wcześniej tj. w 2013 r. (Wykres 4.1, Tabela 4.1).

⁶⁹ Podmioty zatrudniające od 0 do maksymalnie 9 osób (bez względu na ich formę prawną).

⁷⁰ Obliczenia własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2022 roku*, GUS, 2023

Wykres 4.1. Liczba mikroprzedsiębiorstw w Polsce w latach 2013-2022 (w tys.)

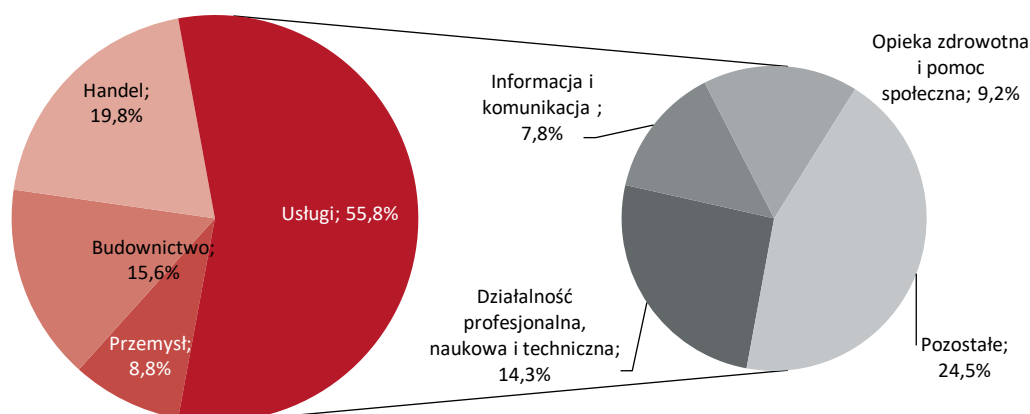
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2014-2023.

Tabela 4.1. Liczba mikroprzedsiębiorstw w Polsce w latach 2013-2022 (w tys.)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba mikroprzedsiębiorstw	1693,8	1764,6	1838,4	1937,3	2004,3	2078,7	2144,2	2194,2	2288,8	2283,4
w tym firmy osób fizycznych	1585,1	1644,7	1691,1	1754,7	1791,1	1855,4	1901,6	1947,2	2014,1	2000,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2014-2023.

Najwięcej mikroprzedsiębiorstw działa w Usługach (55,8%) i Handlu (19,8%). Co szósta firma prowadzi działalność w Budownictwie (15,6%), a co jedenasta w Przemysle (8,8%) (Wykres 4.2). Struktura branżowa mikroprzedsiębiorstw nie zmieniła się istotnie na przestrzeni ostatnich lat.

Wykres 4.2. Struktura branżowa mikroprzedsiębiorstw w Polsce w 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023.

Najpopularniejszą formą ewidencji księgowej stosowaną przez mikroprzedsiębiorstwa jest prowadzenie podatkowej księgi przychodów i rozchodów (59,6% – blisko 1,4 mln firm). Co czwarta mikrofirma prowadzi ewidencję przychodów (25,7% – 587 tys. firm), co dziewiąta – księgę rachunkową (12,0% – 275 tys. firm), a tylko 2,6% – kartę podatkową (59 tys. firm).

Na przestrzeni lat 2013-2022 widoczny jest trend wzrostowy w liczbie firm prowadzących księgę rachunkową oraz ewidencję przychodów, spadła natomiast liczba podmiotów korzystających z podatkowej księgi przychodów i rozchodów oraz z karty podatkowej.

Tabela 4.2. Struktura mikroprzedsiębiorstw według form ewidencji księgowej, w latach 2013-2022 (w %)

Mikroprzedsiębiorstwa prowadzące:	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
księgę rachunkową	7,4	7,7	9,0	9,4	10,4	12,9	11,4	11,2	11,5	12,0
podatkową księgę przychodów i rozchodów	69,4	69,8	68,5	68,2	67,2	65,1	66,7	66,6	65,2	59,6
ewidencję przychodów	18,7	18,5	18,1	18,1	18,5	18,0	18,4	19,2	20,0	25,7
kartę podatkową	4,6	4,1	4,4	4,3	4,0	3,9	3,5	3,0	3,3	2,6
Ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2014-2023.

Sytuacja finansowa mikroprzedsiębiorstw w 2022 r.

W latach 2013-2022 odnotowano wzrostowy trend wartości produkcji w przedsiębiorstwach niefinansowych ogółem (o 109,1%, 2022 do 2013 r.). W przypadku mikroprzedsiębiorstw wzrost ten był większy niż przedsiębiorstw ogółem – wartość produkcji w 2022 r. była większa o 130,7% w porównaniu do 2013 r. Jednocześnie wartość produkcji najmniejszych podmiotów wzrosła w 2022 r. o 25,1% w porównaniu do poprzedniego roku. Jednak należy pamiętać, że w 2020 r. odnotowano spadek wartości produkcji w sektorze przedsiębiorstw, co było spowodowane pandemią COVID-19.

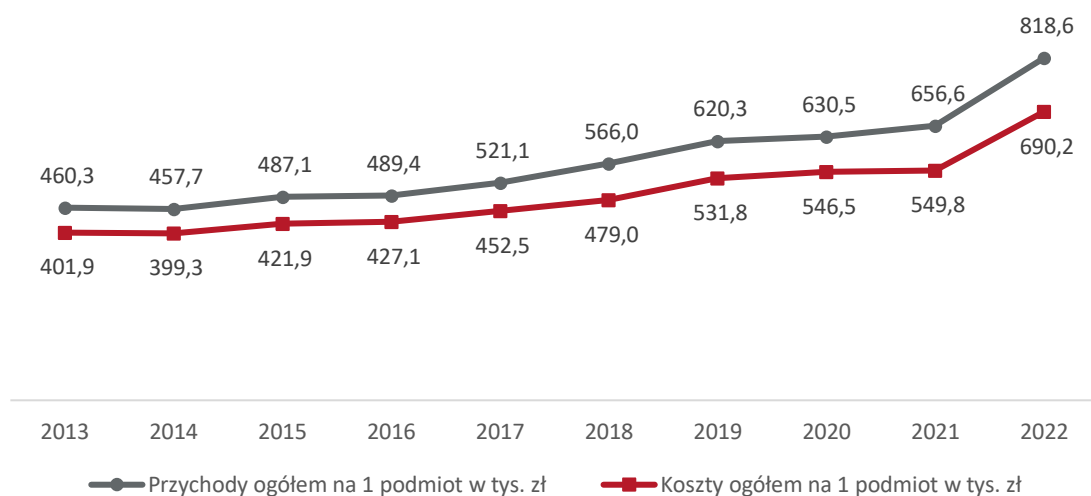
Tabela 4.3. Wartość produkcji w mld zł w latach 2013-2022

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	2801,7	2890,3	3075,3	3127,4	3478,3	3787,3	4020,2	3820,1	4662,0	5857,8
Mikro-przedsiębiorstwa ogółem, z czego:	774,5	797,7	886,6	940,2	1042,9	1180,4	1275,1	1137,5	1428,2	1786,5
mikro-przedsiębiorstwa osób prawnych	270,4	271,0	311,1	368,8	436,2	519,9	566,7	471,5	642,6	891,4
mikro-przedsiębiorstwa osób fizycznych	504,1	526,7	575,5	571,5	606,6	660,6	708,4	665,9	785,6	895,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2014-2023.

Dane za lata 2013-2022 pokazują także systematyczny wzrost przychodów i kosztów mikroprzedsiębiorstw. W analizowanym okresie przychody przypadające na jedno przedsiębiorstwo rosły nieco szybciej niż koszty – w roku 2022 w porównaniu z rokiem 2013 przychody były wyższe o 77,8%, a koszty – o 71,7%. Natomiast w roku 2022, w porównaniu z poprzednim, wzrost kosztów na jedno przedsiębiorstwo był nieznacznie wyższy niż przychodów (koszty – 25,5% r/r, przychody – 24,7% r/r). Wskaźnik poziomu kosztów, czyli procentowa relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem, w analizowanym okresie nieznacznie się obniżył (w roku 2013 wynosił 87,3%, a w 2022 r. – 84,3%).

Wykres 4.3. Przychody i koszty ogółem przypadające na jedno mikroprzedsiębiorstwo w latach 2013-2022 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2014-2023.

W latach 2013-2022 odnotowano wzrost wartości dodanej wytworzonej przez mikroprzedsiębiorstwa (z 223,3 mld zł do 599,7 mld zł – o 168,6%). Przy czym w 2022 r. odnotowano istotny wzrost tej wartości w porównaniu z poprzednim rokiem (o 28,1% r/r). Na przestrzeni lat 2013-2022 wystąpił także wzrost rentowności sektora przedsiębiorstw niefinansowych⁷¹. Na tle całej populacji przedsiębiorstw najwyższą rentownością charakteryzują się mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych. W analizowanym okresie wartość wskaźnika rentowności obrotu brutto tej grupy firm ulegała wahaniom, ale w roku 2022 była wyższa o 8,0 p.p. niż w 2013 r.

W przypadku całej populacji przedsiębiorstw w roku 2022 wskaźnik rentowności obrotu brutto był wyższy o 1,9 p.p. niż w roku 2013 i niższy o 0,8 p.p. niż w 2021 r. Analiza danych dotyczących mikroprzedsiębiorstw ogółem pokazuje, że w 2022 r. w porównaniu do poprzedniego wskaźnik ten spadł o 0,6 p.p. Przy czym w przypadku mikrofirm osób fizycznych odnotowano wzrost jego wartości (o 2,0 p.p.), a za spadek całej grupy

⁷¹ Mierzonej wskaźnikiem rentowności obrotu brutto – procentową relacją wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem.

odpowiadają mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych (spadek o 2,0 p.p.). W 2022 r. w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano także spadek wartości wskaźnika rentowności obrotu brutto dużych firm (o 0,9 p.p. r/r) i cały czas jest on dużo niższy niż mikroprzedsiębiorstw (Tabela 4.4).

Tabela 4.4. Wskaźniki rentowności obrotu brutto w mikroprzedsiębiorstwach na tle wybranych przedsiębiorstw w latach 2013-2022 (w %)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	6,4	6,5	6,3	6,6	7,1	7,3	6,9	6,8	9,1	8,3
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem	12,7	12,8	13,4	12,7	13,2	15,4	14,3	13,3	16,3	15,7
Mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	6,7	4,1	4,3	3,1	4,2	7,4	4,1	2,2	10,0	8,0
Mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	16,0	17,4	18,5	19,0	19,7	21,7	23,2	24,5	22,0	24,0
Duże przedsiębiorstwa	4,6	4,2	3,0	4,6	5,3	4,3	3,9	3,7	6,5	5,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2014-2023.

Kolejna kwestia to nakłady inwestycyjne⁷². W 2022 r. dla przedsiębiorstw ogółem wzrosły one o 17,8% w porównaniu z poprzednim rokiem (z 250,2 mld zł do 294,7 mld zł). Jednak w przypadku mikroprzedsiębiorstw ogółem wzrost nakładów inwestycyjnych był znacznie niższy i wyniósł 3,4% r/r (z 43,1 mld zł do 44,6 mld zł). W 2022 r. spadły nakłady inwestycyjne mikroprzedsiębiorstw osób fizycznych (o 2,7% r/r). Natomiast w przypadku mikrofirm osób prawnych odnotowano wzrost nakładów wynoszący 6,7% r/r.

Nakłady inwestycyjne na jedno mikroprzedsiębiorstwo stanowiły przeciętnie 7,4% wytworzonej wartości dodanej (udział ten był wyższy w przypadku mikrofirm osób prawnych – 10,4%, niższy zaś w przypadku tych prowadzonych przez osoby fizyczne – 4,7%).

Mikrofirmy osób fizycznych charakteryzował też wyższy niż ogółu przedsiębiorstw udział nakładów na zakup używanych środków trwałych w nakładach ogółem (w 2022 r. wynosił on 17,6% w porównaniu z 9,0% dla ogółu firm).

⁷² Prezentowane wartości obejmują nakłady inwestycyjne oraz wydatki na zakup używanych środków trwałych.

Tabela 4.5. Nakłady inwestycyjne na jedno przedsiębiorstwo (w tys. zł) i udział nakładów w wartości dodanej (w %) w latach 2013-2022

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	91,6	99,5	104,8	93,7	93,6	101,5	108,8	99,3	106,2	125,4
<i>jako procent wartości dodanej</i>	18,2%	19,7%	20,0%	18,2%	16,9%	18,4%	18,7%	17,0%	17,3%	15,4%
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem	15,6	17,0	16,2	15,6	17,1	18,6	20,1	19,5	18,8	19,5
<i>jako procent wartości dodanej</i>	11,9%	12,6%	11,1%	10,4%	10,5%	11,4%	11,3%	11,4%	9,2%	7,4%
Mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	143,2	150,9	111,5	94,1	92,6	105,5	109,4	115,7	103,0	106,8
<i>jako procent wartości dodanej</i>	20,0%	21,5%	16,9%	14,8%	14,7%	15,8%	15,6%	16,9%	13,1%	10,4
Mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	6,9	7,2	7,9	7,5	8,1	8,2	8,7	7,3	7,4	7,2
<i>jako procent wartości dodanej</i>	7,5%	7,7%	7,8%	7,5%	7,6%	8,0%	7,8%	6,9%	5,9%	4,7%
Udział nakładów na zakup używanych środków trwałych w nakładach ogółem (mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych)	16,5%	15,8%	15,9%	19,1%	19,5%	17,7%	17,0%	17,6%	18,4%	17,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2014-2023.

Mikroprzedsiębiorstwa a rynek pracy

W mikroprzedsiębiorstwach w roku 2022 pracowało blisko 4,4 mln osób, w tym 1,5 mln zatrudnionych. W porównaniu z sytuacją rok wcześniej, liczba pracujących w tej grupie podmiotów wzrosła o 0,8% (33,2 tys. osób), a zatrudnionych o 1,1% (17,3 tys. osób). W porównaniu z 2013 r. liczba pracujących w roku 2022 była wyższa o 29,8%, a zatrudnionych – o 27,8%.

W ostatnich latach obserwujemy rosnący trend, jeżeli chodzi o liczbę pracujących i zatrudnionych w mikrofirmach. Nadal wysoka jest liczba osób samozatrudnionych, których w 2022 r. było blisko 1,6 mln (10% wszystkich pracujących w polskiej gospodarce)

Udział osób pracujących w mikroprzedsiębiorstwach wśród wszystkich pracujących w sektorze przedsiębiorstw wynosił w 2022 r. 42,5%. Tylko niewiele ponad jedna trzecia pracujących w mikrofirmach to pracownicy najemni (35,1%).

Tabela 4.6. Liczba pracujących i zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach w latach 2013-2022 (w tys. osób i w %)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba pracujących	3371,5	3495,1	3667,6	3862,0	3985,6	4075,3	4129,5	4188,2	4344,3	4377,6
Liczba zatrudnionych	1203,7	1246,4	1325,3	1374,5	1414,9	1425,8	1476,4	1505,7	1521,4	1538,7
- odsetek pracujących (bez zatrudnionych)	64,3%	64,3%	63,9%	64,6%	64,5%	65,0%	64,2%	64,0%	65,0%	64,9%
- odsetek zatrudnionych	35,7%	35,7%	36,1%	35,6%	35,5%	35,0%	35,8%	36,0%	35,0%	35,1%

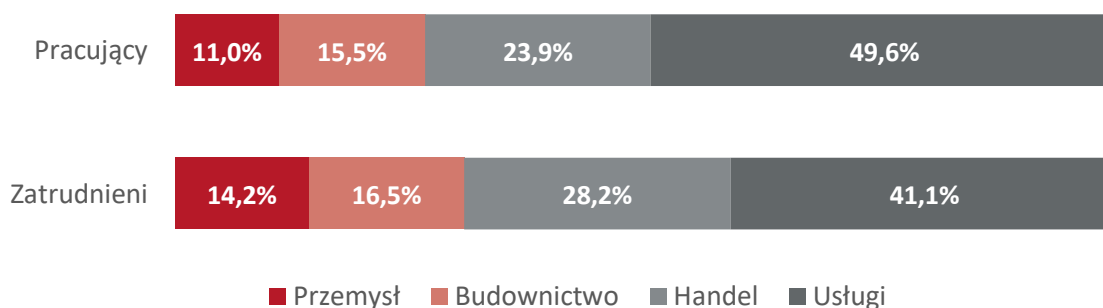
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2014-2023.

Mikroprzedsiębiorstwa w 2022 r. były miejscem pracy dla przeciętnie blisko dwóch pracujących (1,9) oraz dla niespełna jednego zatrudnionego (0,7).

Zdecydowana większość mikrofirm działa w Usługach i Handlu (75,6%) i te sekcje są też najczęstszym miejscem pracy dla pracujących i zatrudnionych w tej grupie przedsiębiorstw

Gdy analizie poddamy branże działalności mikroprzedsiębiorstw, to zarówno pod względem pracujących, jak i zatrudnionych dominują Usługi i Handel (Wykres 4.4). Na przestrzeni ostatnich lat struktura ta nie uległa większym zmianom. Branże o największym nasyceniu pod względem pracujących i zatrudnionych to: Zakwaterowanie i gastronomia (2,9 pracujących i 1,3 zatrudnionych na jeden podmiot) oraz Przemysł (2,4 pracujących, 1,1 zatrudnionych) i Handel. Naprawa pojazdów samochodowych (2,3 pracujących i 1,0 zatrudnionych). Z kolei branże, gdzie udział zatrudnionych na przedsiębiorstwo jest znikomy to: Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, Edukacja oraz Informacja i komunikacja (po 0,3 zatrudnionego na jeden podmiot).

Wykres 4.4. Struktura pracujących i zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach w 2022 r. wg branż (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, GUS, 2023.

Samozatrudnieni

Zmieniające się warunki rynkowe sprawiają, że coraz większe znaczenie mają elastyczne formy pracy i działalności gospodarczej. Jedną z nich jest samozatrudnienie. Samo pojęcie samozatrudnienia nie jest jednoznaczne – w różnych krajach stosuje się odmienne definicje tego zjawiska. Na potrzeby niniejszego raportu przyjęliśmy, że samozatrudnienie jest formą pracy realizowaną jednoosobowo na własny rachunek, jako samodzielna, pozarolnicza działalność gospodarcza w ramach jednoosobowego przedsiębiorstwa (które nie zatrudnia pracowników)⁷³.

Według danych GUS z badania BAEL⁷⁴ w III kw. 2023 r. liczba pracujących ogółem (bez sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) wynosiła blisko 15,5 mln osób. Liczba pracujących na własny rachunek osiągnęła około 2,2 mln, przy czym 635 tys. z nich to pracodawcy, czyli osoby zatrudniające co najmniej jednego pracownika najemnego.

Liczba osób pracujących na własny rachunek, które mogą zgodnie z przytoczoną wyżej definicją być uznane za **samozatrudnionych wynosi więc około 1,6 mln**.

Samozatrudnieni stanowią 10,0% pracujących ogółem. Większość z nich, bo ponad dwie trzecie, to mężczyźni (69,7%) i osoby pracujące w miastach (65,1%) (Tabela 4.7).

W III kw. 2023 r. w porównaniu z III kw. 2022 r. odnotowano istotny wzrost liczby samozatrudnionych – o 142 tys. osób (10,1%).

Tabela 4.7. Liczba samozatrudnionych w III kw. 2023 r.

	Pracujący ogółem (tys.)	Samozatrudnieni (tys.)	Udział samozatrudnionych w liczbie pracujących ogółem
Ogółem	15492	1551	10,0%
Kobiety	7254	465	6,4%
Mężczyźni	8238	1081	13,1%
Miasta	9831	1010	10,3%
Wieś	5661	532	9,4%

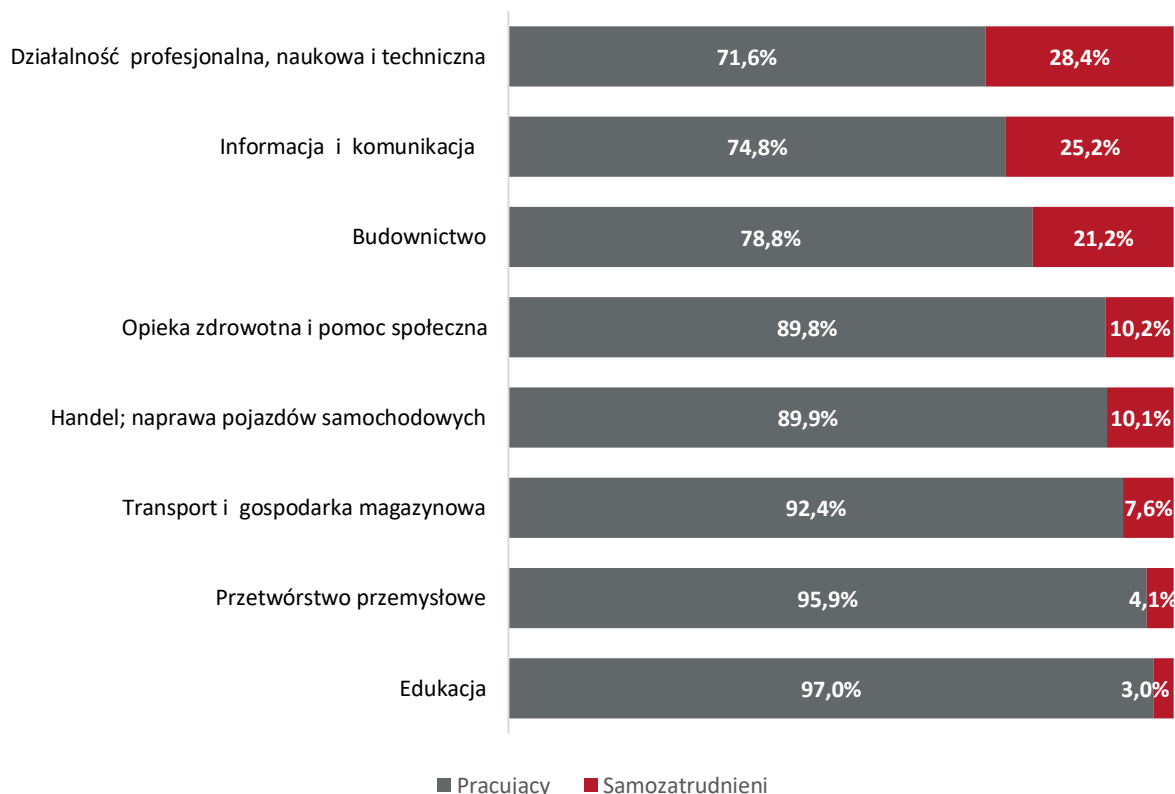
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Aktywność ekonomiczna ludności Polski – III kwartał 2023 r.*, GUS, 2024.

Firmy osób samozatrudnionych najczęściej działają w sekcjach: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (udział w ogóle pracujących – 28,4%), Informacja i komunikacja (25,2%) oraz Budownictwo (21,2%) (Wykres 4.5).

⁷³ Na podstawie: B. Lasocki, M. Skrzek-Lubasińska *Samozatrudnienie w Polsce – problemy definicyjne, dostępność danych i ich interpretacja* w *Wiadomości statystyczne* nr 7, Lipiec 2016, GUS, 2016.

⁷⁴ Na podstawie publikacji *Aktywność ekonomiczna ludności Polski – III kwartał 2023 r.*, GUS, 2024.

Wykres 4.5. Udział samozatrudnionych w ogóle pracujących w wybranych sekcjach gospodarki w III kw. 2023 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji *Aktywność ekonomiczna ludności Polski – III kwartał 2023 r.*, GUS, 2024.

Wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwach

Przeciętne wynagrodzenie w mikroprzedsiębiorstwach wynosiło w 2022 r. 4384 zł, co stanowiło 65,1% przeciętnego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach ogółem. W 2022 r., w porównaniu z poprzednim rokiem, wynagrodzenie w najmniejszych firmach wzrosło o 14,0% r/r. W latach 2013-2022 obserwuje się systematyczny wzrost wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach, przy czym dynamika zmian jest nieco większa niż w przypadku ogółu przedsiębiorstw. W roku 2022 w porównaniu z 2013 r. przeciętne wynagrodzenie w mikrofirmach wzrosło o 98,4%, podczas gdy w przypadku ogółu przedsiębiorstw – o 79,0% (Tabela 4.8).

Wynagrodzenia w mikrofirmach w ostatnich latach rosną szybciej niż przeciętnie w sektorze przedsiębiorstw

W 2022 r. najwyższe zarobki odnotowano w mikroprzedsiębiorstwach z sekcji Informacja i komunikacja (7452 zł), oraz Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (5295 zł), najniższe zaś w firmach działających w branży Pozostała działalność usługowa (3355 zł), Zakwaterowanie i gastronomia (3504 zł), Budownictwo (3963 zł) oraz Transport i gospodarka magazynowa (3993 zł).

Tabela 4.8. Wysokość średnich miesięcznych wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	3761	3899	4017	4182	4454	4816	5168	5394	5933	6731
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem (zł), w tym:	2210	2315	2437	2616	2822	3093	3373	3533	3845	4384
- mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych (zł)	3276	3425	3480	3696	3878	4856	5114	5205	4951	5538
- mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych (zł)	1891	1965	2060	2179	2337	2366	2659	2740	3248	3722
Średnie wynagrodzenie w mikroprzedsiębiorstwie ogółem jako % średniego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach niefinansowych (%)	58,8	59,4	60,7	62,6	63,4	64,2	65,3	65,5	64,8	65,1
Średnie wynagrodzenie w mikrofirmie osoby fizycznej jako % średniego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach niefinansowych (%)	50,3	50,4	51,3	52,1	52,5	49,1	51,5	50,8	54,7	55,3
Średnie wynagrodzenie w mikrofirmie osoby fizycznej jako % wynagrodzenia minimalnego	118,2	117,0	117,7	117,8	116,9	112,7	118,2	105,4	116,0	123,7
Minimalne wynagrodzenie za pracę	1600	1680	1750	1850	2000	2100	2250	2600	2800	3010

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2014-2023 oraz danych ZUS (<https://www.zus.pl/baza-wiedzy/skladki-wskazniki-odsetki/wskazniki/minimalne-wynagrodzenie-za-prace-od-2003-r>).

Analiza danych dotyczących wynagrodzeń w mikrofirmach pokazuje ich duże zróżnicowanie między przedsiębiorstwami osób fizycznych i osób prawnych.

Wynagrodzenia w przedsiębiorstwach osób fizycznych są znacznie niższe niż w firmach należących do osób prawnych i w roku 2022 stanowiły 67,2% przeciętnego wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwach osób prawnych.

W 2022 r. w porównaniu do poprzedniego roku odnotowano niemal dwukrotnie większy wzrost przeciętnego wynagrodzenia w mikrofirmach osób fizycznych w odniesieniu do wzrostu minimalnego wynagrodzenia za pracę (odpowiednio o 14,6% r/r w porównaniu z 7,5% r/r). Średnie wynagrodzenie pracownika zatrudnionego w firmie osoby fizycznej stanowiło w 2022 r. blisko 124% minimalnego wynagrodzenia za pracę. Relacja ta była najwyższa w analizowanym okresie (lata 2013-2022).

Tabela 4.9. Zmiany minimalnego wynagrodzenia oraz średnich wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach osób fizycznych w latach 2013-2022

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Minimalne wynagrodzenie – w zł	1600	1680	1750	1850	2000	2100	2250	2600	2800	3010
Minimalne wynagrodzenie – zmiana r/r w zł	100	80	70	100	150	100	150	350	200	210
Minimalne wynagrodzenie – zmiana r/r w %	6,7	5,0	4,2	5,7	8,1	5,0	7,1	15,6	7,7	7,5
Średnie wynagrodzenie – w zł	1891	1965	2060	2179	2337	2366	2659	2740	3248	3722
Średnie wynagrodzenie – zmiana r/r w zł	60	74	95	119	158	29	293	81	508	474
Średnie wynagrodzenie – zmiana r/r w %	3,3	3,9	4,8	5,8	7,3	1,2	12,4	3,0	18,5	14,6
Przeciętna liczba zatrudnionych – w tys. osób	926	948	973	979	969	1010	1047	1021	988	977
Przeciętna liczba zatrudnionych – zmiana r/r w %	-5,8	2,3	2,7	0,6	-1,0	4,1	3,7	-2,5	-3,2	-1,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* (lata 2014-2023) oraz danych ZUS (<https://www.zus.pl/baza-wiedzy/skladki-wskazniki-odsetki/wskazniki/minimalne-wynagrodzenie-za-prace-od-2003-r>).

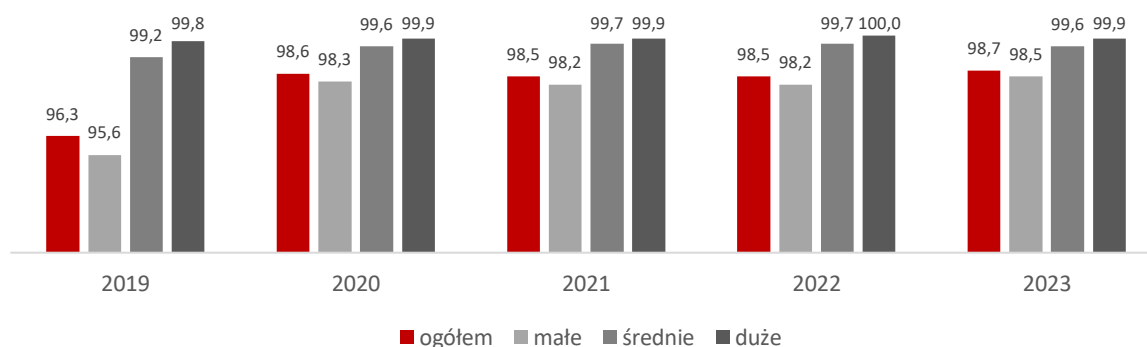
Rozdział 5. Wykorzystanie ICT w polskich przedsiębiorstwach⁷⁵

Cyfryzacja biznesu niesie za sobą liczne korzyści. Znacząco zwiększa efektywność pracy, usprawnia komunikację i współpracę w zespołach, a także umożliwia lepsze zaspokajanie potrzeb klientów. Przejście z pracy analogowej na cyfrową oznacza zwiększenie efektywności i konkurencyjności firmy. W erze wszechobecnej digitalizacji życia, brak zaangażowania we wdrażanie nowych technologii jest, z perspektywy biznesowej, równoznaczny z zapewnieniem sobie przegranej na dłuższą metę. Cyfryzacja obecnie stanowi najskuteczniejsze narzędzie zarządzania i implementacji innowacji.

Dostęp do internetu w przedsiębiorstwach

W latach 2020–2023 odsetek przedsiębiorstw posiadających szerokopasmowy dostęp do internetu w skali całego kraju utrzymywał się na poziomie ponad 98%, choć jeszcze w 2019 – przed pandemicznym roku był 2 p.p. niższy. Wysoki poziom wskaźnika świadczy o niestąbnym zainteresowaniu korzyściami płynącymi z możliwości łączenia się z siecią. Wśród przedsiębiorstw dużych wartość ta oscylowała w granicach 100%.

Wykres 5.1. Przedsiębiorstwa posiadające szerokopasmowy dostęp do internetu według klas wielkości (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2023 r.*, GUS, 2023.

Według Eurostatu, w 2023 r. dostęp do szerokopasmowego internetu poprzez stałe łącze szerokopasmowe posiadało 84% przedsiębiorstw w Polsce - o 10 p.p. mniej niż średnio w Unii Europejskiej (94%). Za Polską zostały sklasyfikowane zaledwie dwa państwa – Austria (82%) oraz Łotwa (78%). Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Danii (100%), Rumunii (98%) i Włoszech (98%).

⁷⁵ Dane w całym rozdziale dotyczą przedsiębiorstw o liczbie pracowników powyżej dziewięciu osób. Rozdział powstał na podstawie publikacji *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2022 r.*, GUS, 2022 (dane za 2021 lub 2022 r.). Dane dotyczące krajów UE pochodzą z Bazy danych Eurostatu (dane za 2021 r.). Przedstawione źródła prezentują najaktualniejsze dostępne dane.

Pracownicy posiadający dostęp do internetu

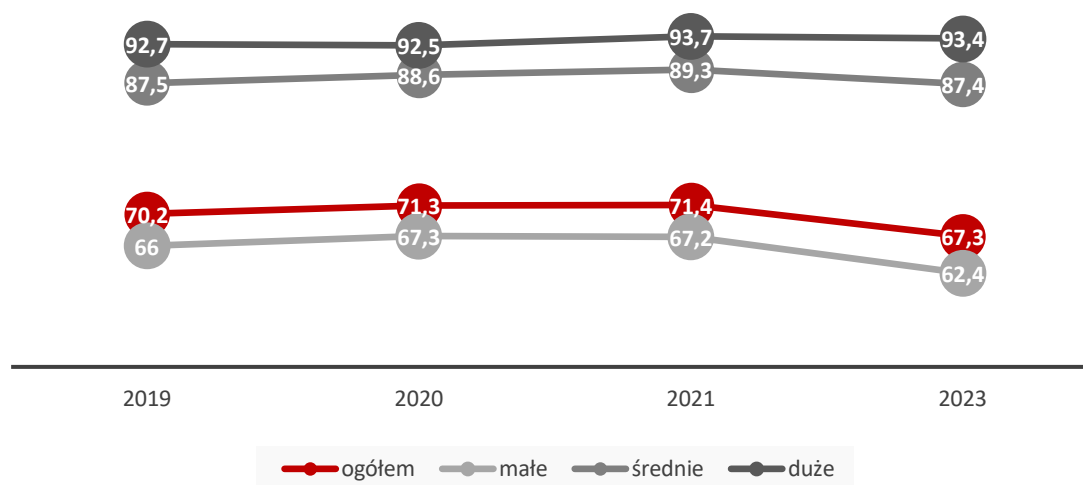
W Polsce odsetek pracowników posiadających dostęp do internetu w 2023 r. wyniósł 55,3% (wzrost o 1,8 p.p. r/r). Również pod tym względem wypadamy poniżej średniej unijnej (61,3%). Liderami zestawienia są Szwecja (86,8%) i Finlandia (85%), zamykają je zaś - Rumunia (41,8%) i Bułgaria (39,7%).

Strona internetowa

W 2023 roku własną stronę internetową posiadało nieco ponad 67% przedsiębiorstw działających w Polsce. Częściej dysponują ją firmy duże (9/10) niż małe (6/10).

Najczęściej wykorzystywaną funkcją strony internetowej, niezależnie od wielkości przedsiębiorstwa oraz rodzaju prowadzonej działalności, jest prezentacja wyrobów, katalogów lub cenników produktów i usług. W 2023 r. z tej funkcji strony korzystało 62% firm w Polsce.

Wykres 5.2. Przedsiębiorstwa posiadające własną stronę internetową według klas wielkości w latach 2019-2023 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2023 r.*, GUS, 2023.

W 2023 r. odsetek przedsiębiorstw w Polsce posiadających stronę internetową kształtował się na poziomie o 10,8 p.p. niższym niż przeciętnie w Unii Europejskiej (78,1%). Najwyższy wskaźnik odnotowano w Finlandii (98,3%) i Niemczech (92,8%), najniższy - w Rumunii (49,8%) i Bułgarii (50,4%).

Media społecznościowe

Niespełna połowa przedsiębiorstw w Polsce w 2023 r. wykorzystywała przynajmniej jedno z mediów społecznościowych (47,6%). Najpopularniejszym narzędziem były serwisy

społecznościowe (46,7%). Mniejszą popularnością cieszyły się portale umożliwiające udostępnianie multimediów (20,2%), a także blogi i mikroblogi (6,3%).

Reklama w Internecie

Internet oferuje wyjątkową przestrzeń dla reklamodawców. W przeciwieństwie do tradycyjnych form reklamy, reklama online zapewnia większą elastyczność w projektowaniu kampanii marketingowych oraz umożliwia dokładniejsze określenie grupy docelowej. Pozwala na tworzenie spersonalizowanych treści, wykorzystując informacje pozyskane z sieci.

W 2023 r. co piąte przedsiębiorstwo płaciło za reklamę w internecie (20%). Najczęściej były to podmioty duże (34,1%). Wśród średnich firm odsetek ten wynosi 26,3%, z kolei wśród małych – 18,2%.

Otwarte dane publiczne

Działalność administracji publicznej generuje znaczne ilości danych, z których większość posiada charakter publiczny, stanowiąc cenne źródło informacji dla przedsiębiorstw. Te dane pełnią istotną rolę w wspomaganiu procesów planowania i podejmowania decyzji biznesowych. Dlatego istotne jest, aby były one łatwo dostępne dla wszystkich, niezależnie od lokalizacji, infrastruktury technologicznej czy statusu prawnego zainteresowanych podmiotów. Format otwartych danych publicznych odpowiada na rosnące zapotrzebowanie na dostępność informacji publicznych.

W 2022 r. z otwartych danych publicznych w celach biznesowych korzystało 14,6% przedsiębiorstw (o 4,4 p. p. mniej niż w 2021 r.). Największe zainteresowanie w tym zakresie wykazywały podmioty duże (51,5%), rzadziej – średnie (23,2%) i małe (11,3%).

Wykorzystanie danych w procesach biznesowych

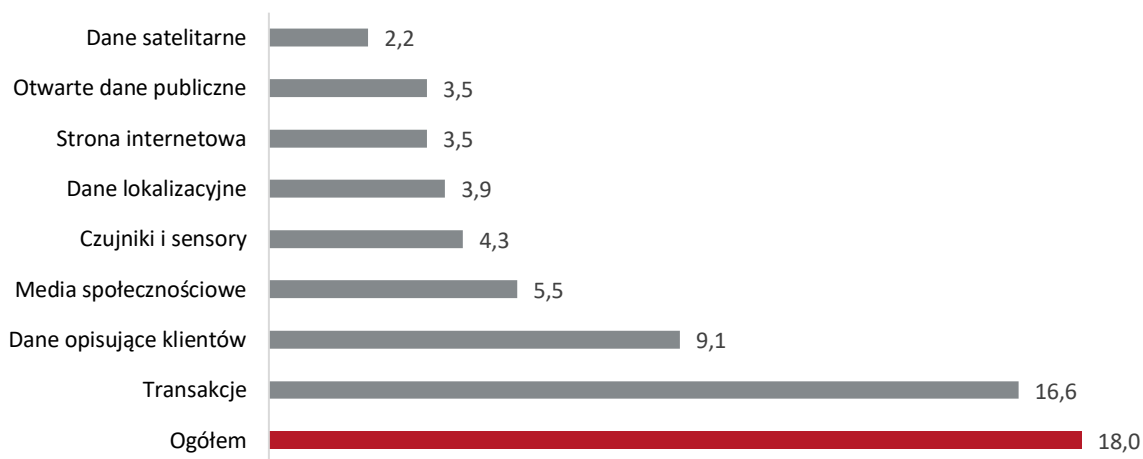
Współczesny model gospodarczy, który opiera się na ciągłym przepływie informacji pomiędzy różnymi podmiotami, generuje ogromne ilości danych. Te dane, gdy są właściwie przetworzone i zinterpretowane, mogą stanowić znakomite narzędzie do budowania przewagi konkurencyjnej dla firm. Przedsiębiorstwa coraz częściej korzystają z różnorodnych narzędzi cyfrowych do analizy i analityki danych.

W 2023 r. odsetek przedsiębiorstw stosujących oprogramowanie typu ERP wyniósł 36%. Rzadziej stosowane są programy klasy CRM i Business Intelligence (odpowiednio 28,5% i 10,5%). Oprogramowanie biznesowe najczęściej wykorzystywane było przez duże podmioty.

W 2023 r. prawie co piąte (18%) przedsiębiorstwo przeprowadzało analitykę danych. Najczęściej wykorzystywanym źródłem danych w tym procesie były transakcje przeprowadzane przez przedsiębiorstwo (16,6%). W dalszej kolejności wykorzystywane były

dane zawierające charakterystyki klientów (9,1%) oraz pochodzące z mediów społecznościowych (5,5%).

Wykres 5.3. Przedsiębiorstwa prowadzące analitykę danych według źródła danych w 2023 r. (w % firm)

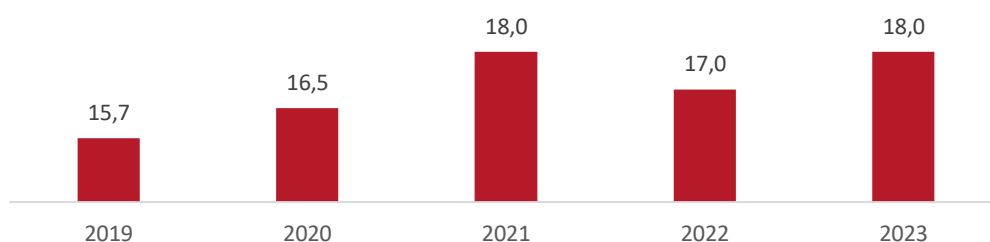

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2023 r.*, GUS, 2023.

Sprzedaż elektroniczna

W 2023 r. odsetek przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż poprzez sieci komputerowe wyniósł 18% i od kilku lat pozostaje na podobnym poziomie (17% w 2022 r., 18% w 2021 r.)⁷⁶. Przedsiębiorstwa prowadzą sprzedaż głównie za pośrednictwem własnych stron internetowych lub aplikacji (78,2% przedsiębiorstw sprzedających przez strony lub platformy handlowe) nieco rzadziej korzystają z zewnętrznych platform handlowych (59,5%).

Wykres 5.4. Przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż elektroniczną w Polsce w latach 2019-2023 (w % firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Bazy danych Eurostatu*.

W 2023 r. w czołówce krajów członkowskich UE prowadzących sprzedaż elektroniczną były Litwa (38,9%), Szwecja (38,1%), Dania (36,7%) i Irlandia (35,1%). Odsetek przedsiębiorstw

⁷⁶ dane Eurostatu

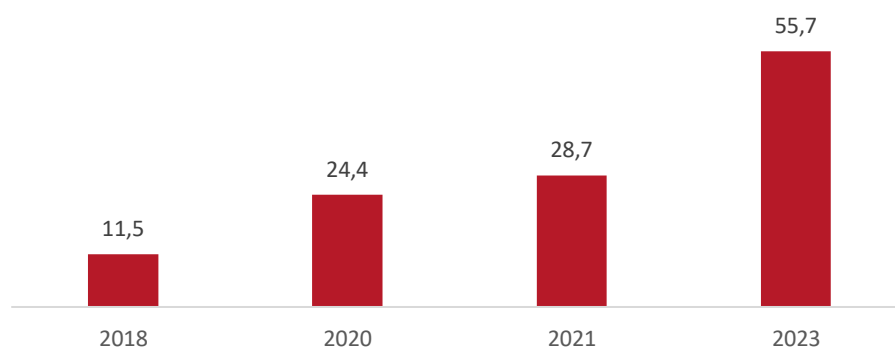
otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe w Polsce wyniósł 18% (o 4,9 p.p. mniej niż średnia unijna). Tę formę handlu najrzadziej wybierały firmy z Rumunii (12,9%).

Chmura obliczeniowa

W 2023 r. z płatnych usług chmury obliczeniowej korzystało 55,7% przedsiębiorstw. Biorąc pod uwagę klasę wielkości, największą popularnością cieszyły się one wśród dużych firm (88,4%). Z tego typu usług korzystała blisko trzy czwarte firm średnich (73,2%) i ponad połowa firm małych (51%).

W 2023 r., w porównaniu z 2021 r., wykorzystanie rozwiązań chmurowych wyraźnie wzrosło, zarówno w ujęciu ogólnym (o 27 p.p. z 28,7%), jak i we wszystkich klasach wielkości firm – w dużych o 18,7 p.p., w średnich o 29,9 p.p. oraz w małych o 26,6 p.p. Warto podkreślić, że Polska odnotowała w tym zakresie najwyższy procentowy wzrost ze wszystkich krajów Unii Europejskiej.

Wykres 5.5. Przedsiębiorstwa wykorzystujące płatne usługi w chmurze obliczeniowej w Polsce w latach 2018-2023 (w % firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Bazy danych Eurostatu* (nie obejmują one danych za 2019 i 2022 r.)

W 2023 r. odsetek polskich firm wykorzystujących płatne usługi w chmurze obliczeniowej był wyższy o 10,5 p.p. niż średnia w Unii Europejskiej (45,2%). Najczęściej z tego typu rozwiązań korzystają firmy w krajach nordyckich – w Finlandii, Szwecji i Danii (odpowiednio 78,3%, 71,6 i 69,5%), natomiast najrzadziej – w Bułgarii (17,5%) i Rumunii (18,4%).

Sztuczna inteligencja

Narzędzia oparte na sztucznej inteligencji (AI) umożliwiają automatyzację procesów lub zadań, co przekłada się na wzrost efektywności i produktywności przedsiębiorstw.

W 2023 r. zaledwie 3,7% przedsiębiorstw deklarowało wykorzystanie technologii sztucznej inteligencji. Obserwuje się znaczne zróżnicowanie odsetka firm korzystających z AI w zależności od ich wielkości i branży działalności. Największe zainteresowanie narzędziami opartymi na AI odnotowano wśród dużych przedsiębiorstw (24,4%) oraz w sekcji Informacja i komunikacja (17,6%), podczas gdy najmniejsze wśród małych firm (2,2%) i w sekcji Budownictwo (1,2%). Technologie AI wykorzystuje 6,5% średnich przedsiębiorstw.

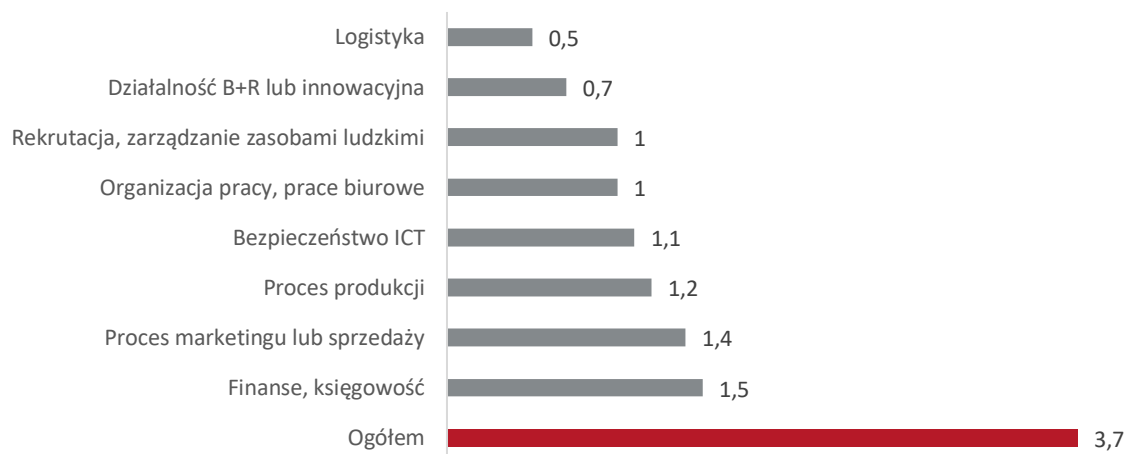
Wykres 5.6. Przedsiębiorstwa wykorzystujące technologie AI według rodzaju technologii w 2023 r. (w % firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2023 r.*, GUS, 2023.

Najczęściej stosowanymi przez firmy technologiami AI były te, które automatyzują procesy i wspomagają podejmowanie decyzji (2,0%), z kolei najmniejszym zainteresowaniem cieszyły się technologie umożliwiające fizyczne poruszanie się maszyn lub pojazdów (0,4%). Technologie oparte na sztucznej inteligencji najczęściej były wykorzystywane w procesach związanych z finansami, księgowością i controllingiem (1,5%), a najrzadziej w logistyce (0,5%).

Wykres 5.7. Przedsiębiorstwa wykorzystujące technologie AI według celu wykorzystania w 2023 r. (w % firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2023 r.*, GUS, 2023.

W 2023 r. odsetek przedsiębiorstw w Polsce wykorzystujących narzędzia oparte o AI kształtował się na poziomie o 4,3 p.p. niższym niż przeciętnie w Unii Europejskiej (8%). Najwyższy wskaźnik odnotowano w Danii (15,2%) i Finlandii (15,1%). Z kolei najniższy – w Rumunii (1,5%), Bułgarii (3,6%) i właśnie w Polsce (3,7%).

Podsumowanie

Korzystanie z nowoczesnych technologii przynosi ze sobą poprawę efektywności pracy oraz oszczędność czasu. Rozwiązania cyfrowe są również pomocne w budowaniu relacji z klientami, umożliwiając pozyskiwanie informacji zwrotnej na temat jakości obsługi oraz preferencji zakupowych. Niestety, dane statystyczne wskazują, że nie wszystkie polskie przedsiębiorstwa wykorzystują pełny potencjał tego kanału komunikacji.

Wciąż występuje duża dysproporcja w dyfuzji rozwiązań ICT w gospodarce. Niewykorzystany potencjał tkwi w małych i średnich przedsiębiorstwach, jednakże ograniczone możliwości zatrudnienia odpowiednio wykwalifikowanych pracowników w tej dziedzinie oraz wdrażania nowoczesnych rozwiązań sprawia, że są one narażone na wykluczenie cyfrowe.

- W 2023 odsetek przedsiębiorstw posiadających szerokopasmowy dostęp do internetu w skali całego kraju przekroczył 98%. Wśród przedsiębiorstw dużych wartość ta była bliska 100%.
- W 2023 r. ponad połowa pracowników (55,3%) posiadało dostęp do internetu (wzrost o 1,8 p.p. r/r).
- W 2023 r. własną stronę internetową posiadało 67% przedsiębiorstw. Wśród liderów pod tym względem znajdowały się firmy duże, z których dziewięć na dziesięć dysponowało stroną internetową, podczas gdy odsetek ten w przypadku małych podmiotów wynosił 62,4%.
- Niespełna połowa przedsiębiorstw w Polsce w 2023 r. wykorzystywała przynajmniej jedno z mediów społecznościowych (47,6%).
- W 2023 r. co piąte przedsiębiorstwo płaciło za reklamę w internecie (20%). Najczęściej były to podmioty duże (34,1%), a najrzadziej małe – 18,2%.
- W 2022 r. z otwartych danych publicznych w celach biznesowych korzystało 14,6% przedsiębiorstw (o 4,4 p.p. mniej niż w 2021 r.).
- W 2023 r. odsetek przedsiębiorstw stosujących oprogramowanie typu ERP wyniósł 36%. Dla programów klasy CRM i Business Intelligence wskaźniki te wyniosły odpowiednio 28,5% i 10,5%.
- W 2023 r. prawie co piąte (18%) przedsiębiorstwo przeprowadzało analitykę danych.
- W 2023 r. odsetek przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż poprzez sieci komputerowe wyniósł 18%.
- W 2023 r., w porównaniu z 2021 r., wykorzystanie rozwiązań chmurowych wyraźnie wzrosło, zarówno w ujęciu ogólnym (27 p.p. z 28,7% do 55,7%), jak i we wszystkich klasach wielkości firm. Polska odnotowała w tym zakresie najwyższy procentowy wzrost ze wszystkich krajów Unii Europejskiej.
- W 2023 r. zaledwie 3,7% przedsiębiorstw deklarowało wykorzystanie technologii sztucznej inteligencji. Największe zainteresowanie narzędziami opartymi na AI odnotowano wśród dużych przedsiębiorstw (24,4%), zaś najmniejsze wśród małych firm (2,2%).

Rozdział 6. Prośrodowiskowa aktywność przedsiębiorstw w Polsce

Śledzenie postępów w aktywności prośrodowiskowej przedsiębiorstw nie jest zadaniem łatwym z wielu powodów. Oprócz działań wymaganych prawem (np. powszechny wymóg segregacji i odbioru odpadów), co do których dane mogą być zbierane na różnych poziomach, jest też wiele takich, które umykają standardowej sprawozdawczości. Trzeba mieć na uwadze, że działania prośrodowiskowe są wypadkową wielu czynników, w tym postaw zarządzających firmą, strategii przedsiębiorstwa, jego umiejscowienia w łańcuchu dostaw, reprezentowanej branży czy poziomu innowacyjności oferowanych produktów. To utrudnia ujednolicenie oceny poziomu prośrodowiskowej aktywności przedsiębiorstw. Powstały już jednak uregulowania, które począwszy od 2024 r., sukcesywnie nakładają na poszczególne grupy firm obowiązek raportowania ESG w ramach Europejskich Standardów Sprawozdawczości Zrównoważonego Rozwoju (ESRS)⁷⁷. Jest to oczywiście tylko jeden z przykładów szeroko zakrojonych unijnych regulacji dotyczących kwestii środowiskowych, dość wspomnieć pakiet legislacyjny dotyczący greenwashingu⁷⁸. To wszystko oznacza, że pomimo dzisiejszej względnej „skromności”, prośrodowiskowa aktywność polskich firm będzie rosła w szybszym tempie. Za tym z kolei będą podążały coraz lepsze i bardziej kompletne dane, których analiza pozwoli m.in. na właściwe dopasowanie wsparcia publicznego firm.

W niniejszym rozdziale przedstawiono dostępne informacje statystyczne nt. aktywności prośrodowiskowej firm w Polsce. W artykule zaprezentowano również wyniki badań sondażowych realizowanych w ramach unijnego badania Eurobarometr, które przybliżają postawy i działania prośrodowiskowe polskich przedsiębiorców na tle średniej UE.

⁷⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, tzw. dyrektywa CSRD, zakłada, że od 2024 r. największe firmy muszą dostarczać raporty niefinansowe, które oceniają ich zgodność z zasadami ESG. Rok później obowiązek ten obejmie pozostałe duże przedsiębiorstwa, a następnie – małe i średnie spółki notowane na giełdzie.

⁷⁸ patrz: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/825 z dnia 28 lutego 2024 r. w sprawie zmiany dyrektyw 2005/29/WE i 2011/83/UE w odniesieniu do wzmocnienia pozycji konsumentów w procesie transformacji ekologicznej poprzez lepszą ochronę przed nieuczciwymi praktykami oraz lepsze informowanie i wcześniejsze uregulowania w tym zakresie.

6.1. Polska na tle UE

Najbardziej aktualne wyniki Europejskiego Indeksu Ekoinnowacyjności (European Eco-Innovation Scoreboard), z 2022 r., pokazują, że Polska uzyskała 67,37 pkt. przy średniej UE na poziomie 121 pkt. W ciągu ostatnich 10 lat nasz kraj utrzymywał się w ostatniej grupie krajów „nadrabiających zaległości”⁷⁹.

Ciekawych informacji dostarczają wyniki europejskich badań Eurobarometr, które mierzą m.in. postawy, deklaracje i oczekiwania przedsiębiorstw w zakresie efektywnego gospodarowania zasobami. Również w tym przypadku najnowsze dostępne dane odnoszą się do 2021 r. – badanie objęło okres od sierpnia do października 2021 r. Mimo to, są one wartościowe ze względu na możliwość porównania polskich MSP do średniej UE oraz dostrzeżenia różnic w czasie.

Porównanie danych z 2017 i 2021 nie wskazuje na istotne zmiany w działalności firm na rzecz zwiększenia efektywności gospodarowania zasobami, zarówno na poziomie średniej UE, jak i Polski (Tabela 7.1). Przedsiębiorcy byli pytani o konkretne działania związane z gospodarowaniem zasobami. Jednoznacznie pozytywna zmiana zaszła w deklaracjach dotyczących recyklingu, którą to aktywność w 2021 r. wskazała niemal 1/3 polskich firm przy średniej dla UE na poziomie 47%. W 2017 r. to działanie deklarowała ¼ polskich firm przy średniej dla UE wynoszącej 42%. W przypadku pozostałych działań zmiany między latami należy uznać za nieistotne, poza oszczędzaniem materiałów, które zadeklarowało 55% polskich MSP w 2021 r. wobec 60% w 2017 r. Jak widać polskie firmy wypadają gorzej od średniej unijnej. Czasem są to różnice nieznaczne (np. w zakresie oszczędzania wody), ale w większości przypadków – znaczące i na niekorzyść polskich MSP.

Tabela 6.1. Jakie działania podejmuje Pana (i) firma, by zwiększyć efektywność gospodarowania zasobami? (możliwych kilka odpowiedzi, w %)

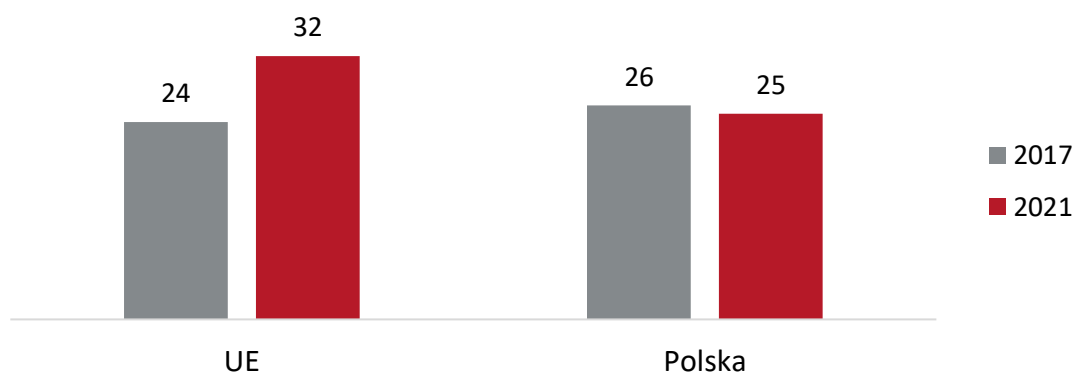
	PL - 2017	PL - 2021	UE - 2017	UE - 2021
Ograniczanie odpadów	55	53	65	64
Oszczędzanie energii	57	57	63	61
Oszczędzanie materiałów	60	55	57	57
Recycling (ponowne wykorzystanie materiałów lub odpadów w obrębie przedsiębiorstwa)	24	32	42	47
Oszczędzanie wody	49	45	47	46
Zmiana dostawców materiałów na bardziej przyjaznych środowisku		25		33
Projektowanie produktów, by można je było łatwiej konserwować, naprawiać lub ponownie wykorzystywać	17	17	25	26
Sprzedaż odpadów innej firmie	21	21	21	24
Korzystanie głównie z energii odnawialnej		9		19

Źródło: MŚP, efektywne gospodarowanie zasobami i ryki ekologiczne, Flash Eurobarometr nr 498 oraz nr 456.

⁷⁹ Więcej na temat wyników Europejskiego Indeksu Eko-Innowacyjności w Raporcie o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2023, PARP - Centrum Rozwoju MŚP oraz na stronie: https://green-business.ec.europa.eu/eco-innovation_en (dostęp z dnia 22.03.2024).

Głębszy wymiar aktywności na rzecz zielonej gospodarki był analizowany w prezentowanych badaniach poprzez analizę oferty produktowej firm. W 2021 r. ¼ polskich MSP deklarowała obecność w swojej ofercie ekologicznych produktów lub usług przy średniej dla UE na poziomie 32%. W przypadku Polski nie było istotnych zmian w tych deklaracjach od 2017 r. Natomiast nie można nie zauważyć pozytywnej zmiany dla europejskich MSP (wzrost z 24% do 32% wskazań) (Wykres 6.1).

Wykres 6.1. Czy Pana/i firma oferuje ekologiczne produkty lub usługi? (w %)

Źródło: Flash Eurobarometr nr 498 i nr 456.

W 2017 r. 9% europejskich MSP planowało wprowadzenie do oferty ekologicznych produktów lub usług w ciągu 2 lat. Można więc przyjąć, że wzrost wskazań w 2021 r. jest następstwem tych deklaracji. Niestety polskie MSP nie były równie konsekwentne – w 2017 r. 11% z nich planowało wprowadzenie ekologicznych produktów/usług, tymczasem w 2021 r. odsetek „ekologicznych” firm wręcz spadł, choć minimalnie (z 26% do 25%). Kolejna negatywna różnica między polskimi MSP a średnią UE dotyczy kwestii strategii środowiskowych. W 2021 r. 13% polskich MSP zadeklarowało posiadanie konkretnej strategii redukcji śladu węglowego i osiągnięcia neutralności klimatycznej lub ujemnych emisji, przy średniej dla UE na poziomie 24%. Znaczące różnice występują też w zakresie planów przygotowania takiej strategii – miało je 12% polskich firm i 19% unijnych. Niestety, nadziei na znaczącą poprawę tych wskaźników nie dają opinie przedsiębiorców co do wpływu podjętych działań środowiskowych na spadek kosztów produkcji. W 2017 r. bardzo zbliżone odsetki firm w Polsce i UE dostrzegały spadek kosztów produkcji w ostatnich 2 latach, wynikający z działań środowiskowych (średnia dla Polski – 40% i średnia dla UE – 41%). W 2021 r. nastąpił znaczący spadek potwierdzeń, że dzięki działaniom środowiskom udało się obniżyć koszty produkcji (średnia dla Polski – 29% i średnia dla UE – 31%)⁸⁰.

⁸⁰ Flash Eurobarometr 498 i 456.

6.2 Znaczenie ekoinnowacji dla przedsiębiorstw innowacyjnych w Polsce

Częściowych informacji o skali innowacji środowiskowych wśród przedsiębiorstw dostarcza Główny Urząd Statystyczny. Ostatnie opublikowane dane w tym zakresie dotyczą wyników przedsiębiorstw innowacyjnych⁸¹ w latach 2020-2022. Ocena ekoinnowacyjności tej grupy firm została wykonana w dwóch wymiarach: analizowano intensywność działań innowacyjnych w zakresie wytwarzania wyrobów lub świadczenia usług oraz intensywność działań innowacyjnych w okresie użytkowania zakupionego produktu lub korzystania z usługi na poziomie użytkowników końcowych (tj. klientów indywidualnych, biznesowych, instytucjonalnych). Poniżej zaprezentowano dane dotyczące wymiaru „produkcyjnego”, tj. w jakim stopniu przedsiębiorcy z obu sektorów (przemysłowego i usługowego) oceniają, że wprowadzone przez nich innowacje przyniosły określone korzyści środowiskowe.

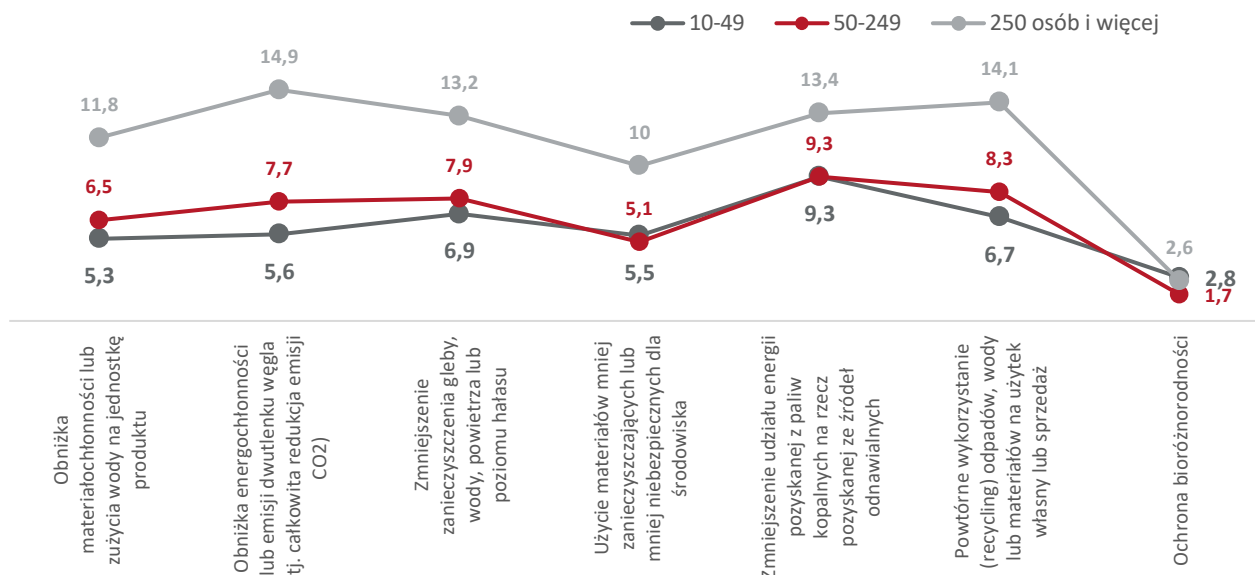
Aktywność prośrodowiskowa przedsiębiorstw przemysłowych

Podstawowa obserwacja dla przedsiębiorstw przemysłowych jest taka: firmy znacznie częściej deklarują, że ich aktywność prośrodowiskowa, mierzona siedmioma typami działań, charakteryzuje się nieznacznym wkładem w ochronę środowiska, niż że efekty tej aktywności są znaczące. Wskazania znaczącego wkładu w ochronę środowiska są często dwukrotnie, a nawet trzykrotnie niższe w ramach poszczególnych typów działań. Co więcej, deklaracje przedsiębiorstw odnośnie do prośrodowiskowego charakteru wprowadzanych innowacji pogorszyły się między okresem 2018-2020 a 2020-2022, mimo istotnego w latach 2020-2022 wzrostu udziału innowatorów w populacji przedsiębiorstw.

Niezależnie od swej wielkości, firmy najczęściej wskazywały znaczący wkład w zakresie zmniejszenia udziału energii pozyskanej z paliw kopalnych na rzecz pozyskanej ze źródeł odnawialnych (9,8% dla ogółu firm). W porównaniu do poprzedniego okresu badawczego, wyższe wskazania odnotowano dla firm średnich i dużych przy nieznacznym pogorszeniu deklaracji małych podmiotów. Recycling odpadów, który w poprzednim okresie uplasował się na pierwszym miejscu, spadł na drugie miejsce (8,1% wskazań wobec 12,3% w latach 2018-2020). Najnowsze dane wskazują też na powrót do spodziewanej zależności, że im większa firma, tym większy jest jej wkład w ochronę środowiska (w okresie 2018-2020 to małe firmy wyprzedzały średnie podmioty w większości wskazań znaczącego wkładu w ochronę środowiska).

⁸¹ Badanie obejmuje małe, średnie i duże przedsiębiorstwa (nie dotyczy firm mikro).

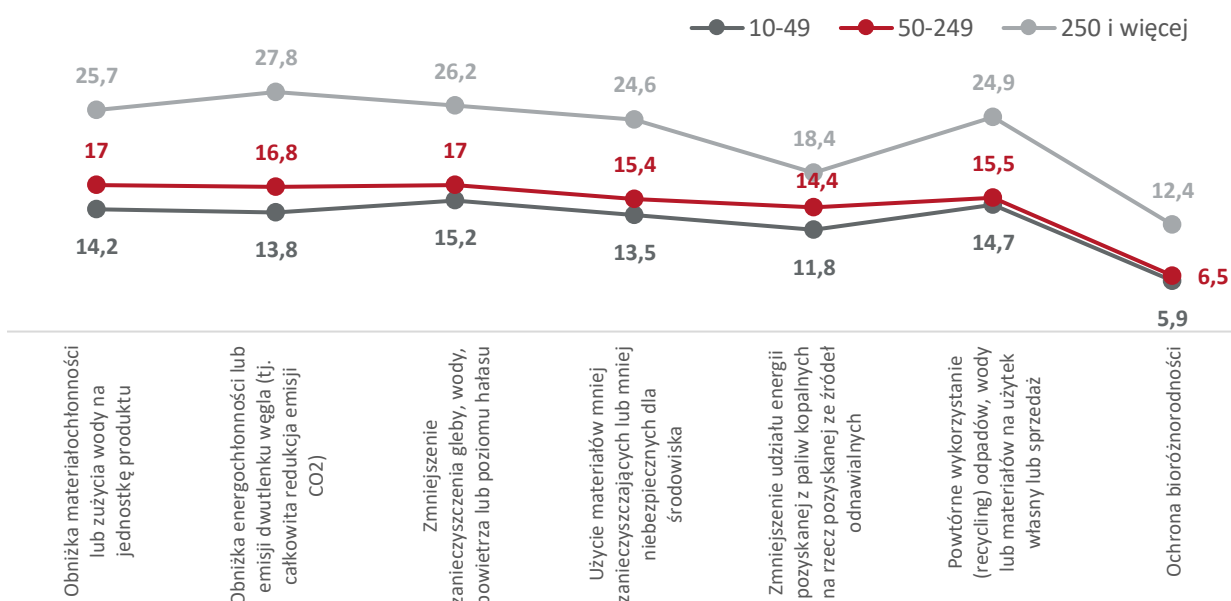
Wykres 6.2. Przedsiębiorstwa przemysłowe, które w latach 2020-2022 wprowadziły innowacje przynoszące korzyści dla środowiska uzyskane w okresie wytwarzania przez przedsiębiorstwo wyrobów lub usług – WKŁAD ZNACZĄCY (w % przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie)

Źródło: Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2020-2022, GUS, 2023.

Niestety, za spadkami w zakresie znaczącego wkładu w ochronę środowiska podążyły deklaracje w zakresie wkładu nieznacznego.

Wykres 6.3. Przedsiębiorstwa przemysłowe, które w latach 2020-2022 wprowadziły innowacje przynoszące korzyści dla środowiska uzyskane w okresie wytwarzania przez przedsiębiorstwo wyrobów lub usług – WKŁAD NIEZNACZNY (w % przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie)

Źródło: Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2020-2022, GUS, 2023.

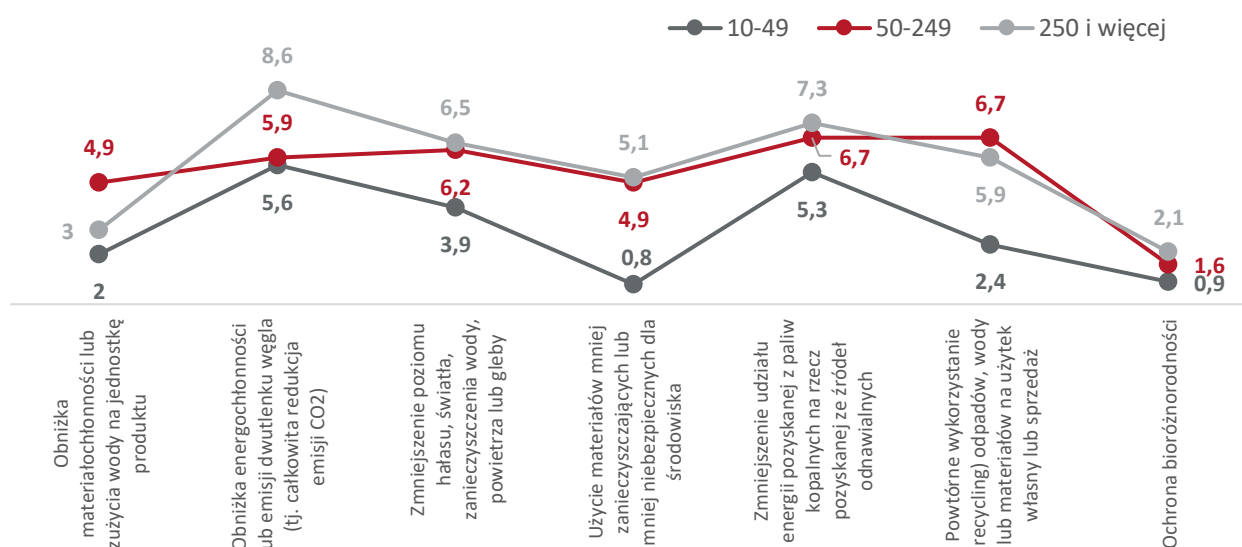
Najczęściej firmy wymieniały swój wykład w obniżkę materiałochłonności (16,5%) i energochłonności (16,4%), co należy uznać generalnie za pozytywne. Niemniej w porównaniu z okresem 2018-2020, poziom deklaracji w powyższych aspektach spadł – średnio o 10 p.p. wśród małych i średnich firm i minimalnie wśród dużych podmiotów. Podobnie dla pozostałych kategorii – w żadnej nie zanotowano wzrostu, a minimalne spadki były rzadkością.

Aktywność prośrodowiskowa przedsiębiorstw usługowych

Wyniki firm usługowych również bardzo mocno się pogorszyły. Małe firmy, które w poprzednim okresie zaskakująco pozytywnie prezentowały się na tle średnich i dużych podmiotów, w latach 2020-2022 odnotowały wyniki najgorsze. Są to porównania zaledwie dwóch szeregów czasowych i konieczna jest obserwacja w dłuższym czasie, by miarodajnie określić czy ta zmiana ma charakter trwały. Niemniej wyniki za 2020-2022 sugerują, że okres pandemii i wojny w Ukrainie nie był czasem spektakularnych wyników, jeśli chodzi o ochronę środowiska w przedsiębiorstwach usługowych. Najgorsze spadki firmy zanotowały jeśli chodzi o ich znaczący udział w ochronę środowiska w zakresie zużycia materiałów mniej zanieczyszczających (spadek z 9,2% do 1,9% dla wszystkich firm). Niemniej niższe deklaracje dotyczyły wszystkich grup podmiotów, we wszystkich analizowanych aspektach wpływu na środowisko.

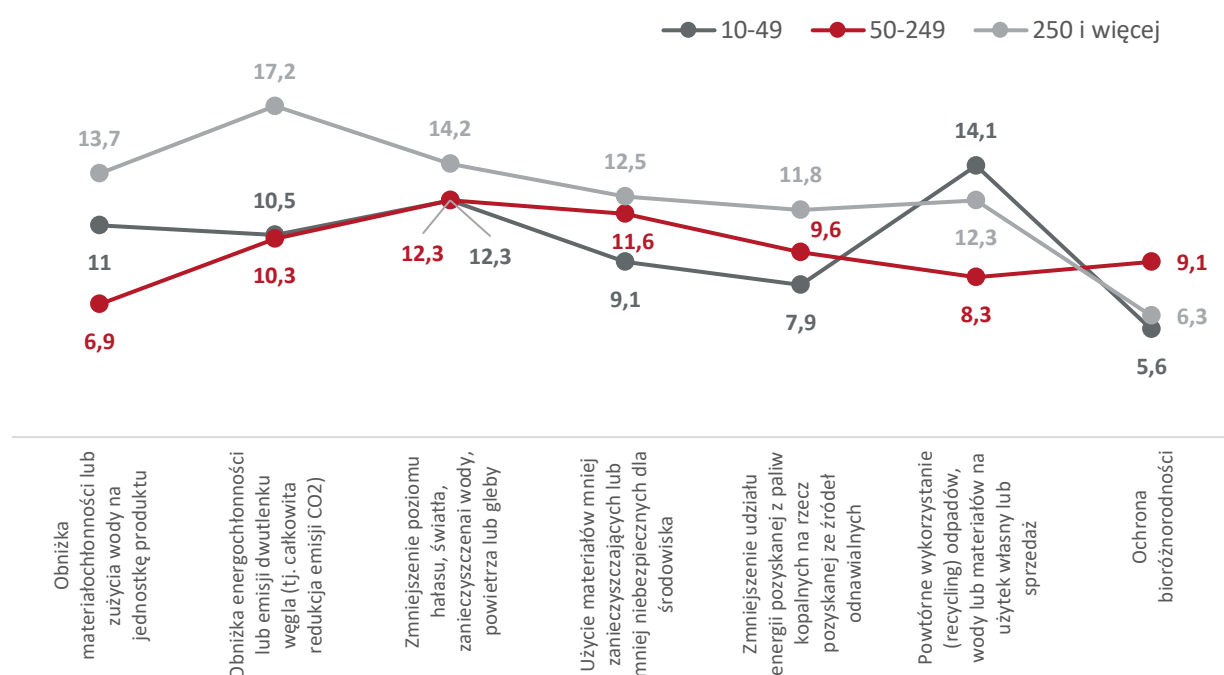
Analogiczna sytuacja ma miejsce w przypadku nieznacznego wkładu w ochronę środowiska. Spadek jeśli chodzi o zużycie materiałów mniej zanieczyszczających też był największy (z 18,6% do 9,8%). W pozostałych kategoriach spadki też są mocno zauważalne i dotyczą wszystkich kategorii wpływu na środowisko oraz wszystkich grup wielkościowych firm.

Wykres 6.4. Przedsiębiorstwa usługowe, które w latach 2020-2022 wprowadziły innowacje przynoszące korzyści dla środowiska uzyskane w okresie wytwarzania przez przedsiębiorstwo wyrobów lub usług – WKŁAD ZNACZĄCY (w % przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie)

Źródło: Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2020-2022, GUS, 2023.

Wykres 6.5. Przedsiębiorstwa usługowe, które w latach 2020-2022 wprowadziły innowacje przynoszące korzyści dla środowiska uzyskane w okresie wytwarzania przez przedsiębiorstwo wyrobów lub usług – WKŁAD NIEZNACZNY (w % przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie

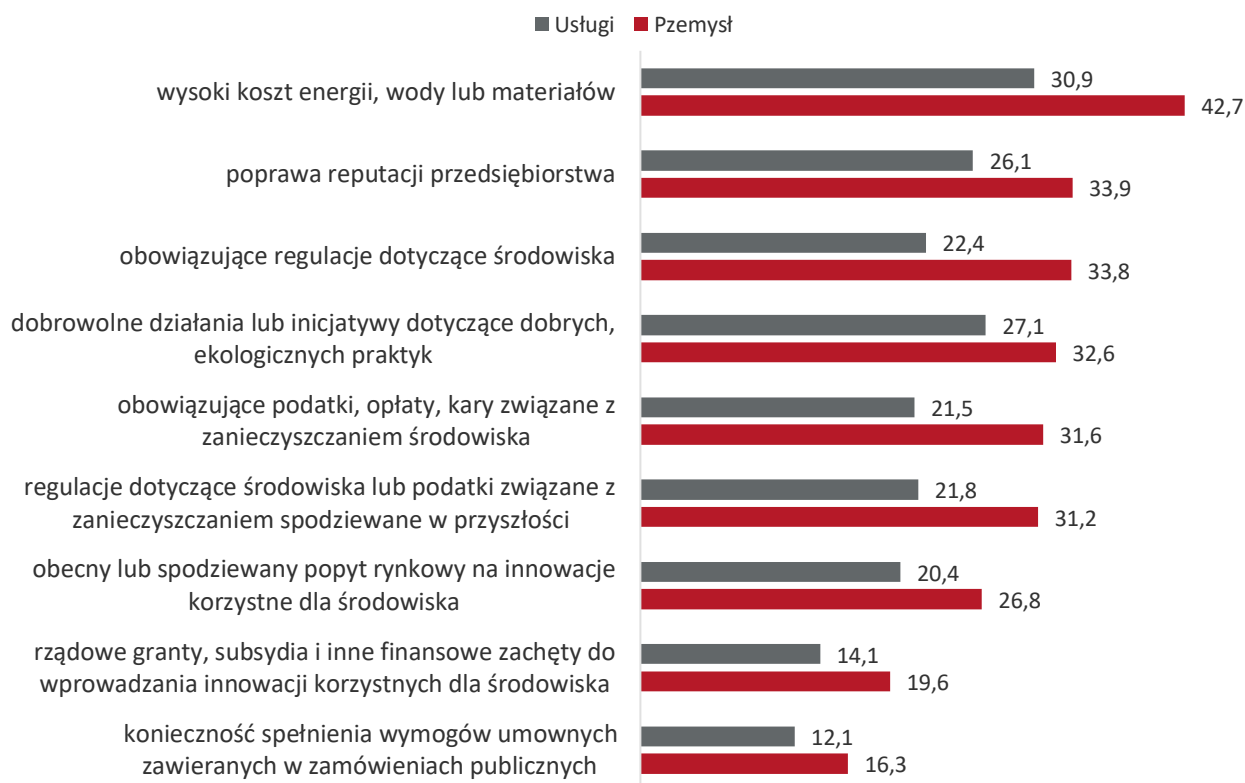

Źródło: Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2020-2022, GUS, 2023.

6.3. Wpływ regulacji (w tym środowiskowych) na działalność innowacyjną

Jeśli skoncentrujemy się tylko na grupie firm aktywnych innowacyjnie, to okazuje się, że głównym czynnikiem, który stymulował firmy do innowacji prośrodowiskowych były wysokie koszty środków produkcji, tj. energii, wody lub materiałów. Świadczy to o pragmatycznym podejściu podmiotów gospodarczych do wyzwań, na które odpowiadają nowymi, innowacyjnymi rozwiązaniami. Nieco mniej wskazań uzyskały, ale też ważne okazały się potrzeby związane z poprawą reputacji przedsiębiorstwa oraz dostosowania się do obowiązujących regulacji (deklarowane przez co trzecią firmę przemysłową i co czwartą usługową). Stosunkowo rzadziej wskazywano na granty i subsydia jako czynniki stymulujące innowacje prośrodowiskowe, co może być powiązane z niskimi wskazaniem co do oczekiwanego popytu rynkowego na tego typu innowacje. Można zakładać, że kwestie związane z dostosowaniem się do obowiązującego prawa, dobra reputacja oraz zmniejszenie kosztów są wystarczającymi powodami do innowacji środowiskowych lub bardziej oczywistymi niż szansa na potencjalny grant.

Wykres 6.6. Jak ważne były poniższe czynniki dla podjęcia decyzji przez Państwa przedsiębiorstwo o wdrożeniu w latach 2020–2022 innowacji przynoszących korzyści dla środowiska? (% przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie, połączone odpowiedzi „bardzo ważne” i „ważne”)

Źródło: Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2020-2022, GUS 2023.

6.4. Wpływ kompetencji na proekologiczną działalność firm

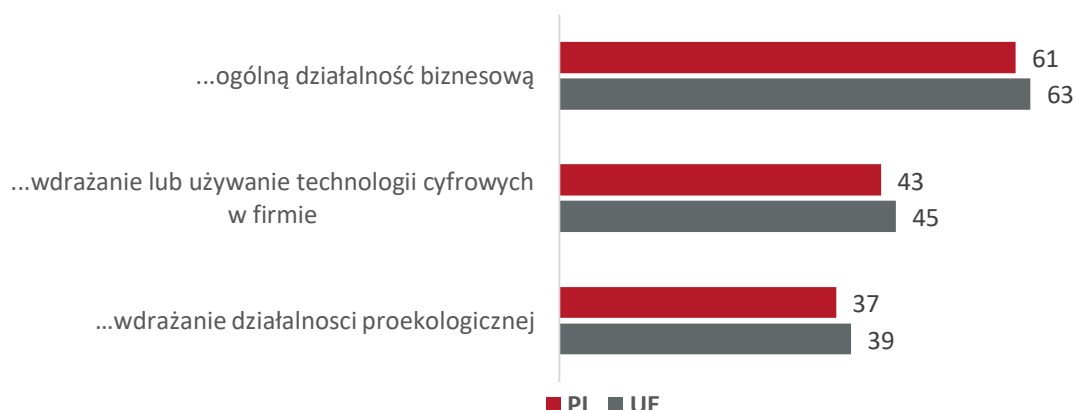
Przegląd różnych wyników badań pokazuje, że firmy poszukując nowych dróg rozwoju myślą o potrzebie wsparcia finansowego, ale też mają bardzo duże potrzeby związane z doradztwem technicznym, konsultacjami dotyczące rozwoju produktu, wsparcia w identyfikacji nowych rynków, demonstracjami nowych technologii czy też lepszą współpracą między przedsiębiorstwami. Większość ze wspomnianych potrzeb odnosi się do kwestii pozyskania wiedzy i odpowiedniego jej użycia. To z kolei prowadzi do namysłu nad kompetencjami, które są dostępne w firmie. Wyniki badań Flash Eurobarometr w obszarze kompetencji pokazują na zastanawiającą, ale do pewnego stopnia wytłumaczalną niewspółmierność opinii przedstawicieli sektora MSP w zakresie wagi zielonych kompetencji.

Unijni, a w tym polscy, przedsiębiorcy sektora MSP zapytani w 2023 r. o to, czy braki kadrowe wpływają na możliwości firm w ograniczaniu swojego wpływu środowiskowego w przeważającej większości zaprzeczyli, aby te braki miały jakikolwiek wpływ (82% - średnia

UE i 89% dla Polski, przy okazji warto zauważyć, że polscy przedsiębiorcy wraz ze szwedzkimi stali na czele tego rankingu). Negatywny wpływ braków kadrowych na aktywność firmy w walce ze zmianami klimatycznymi odczuwało zaledwie 6% polskich przedsiębiorców, przy 10% średniej dla UE⁸².

Również w roku 2023, w badaniu Eurobarometr⁸³ w nieco inny sposób ujęto pytanie o kwestię wagi zielonych kompetencji. Pytanie nie dotyczyło wprost braków kadrowych, ale braków w kompetencjach dostępnych w firmie. Ponadto zapytano o bliskie, bezpośrednie wyzwania przed którymi mogą stać przedsiębiorstwa.

Wykres 7.7. Czy niedobór kompetencji utrudnia Panu/i.....? (razem odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam” i „raczej się zgadzam”) (%)

Źródło: *European Year of Skills: Skills shortages, recruitment and retention strategies in small and medium-sized enterprises*, Flash Eurobarometr 529.

Okazuje się, że więcej niż co trzeci polski reprezentant firmy MSP dostrzega ograniczenia kompetencyjne w rozwijaniu działalności proekologicznej. Mimo, że te bariery postrzegane są jako mniejsze niż w przypadku pozostałych wyzwań, nie oznacza to, że faktycznie są łatwiejsze do pokonania. Raczej, należy przyjąć, że kwestie transformacji cyfrowej oraz ogólnej działalności biznesowej są o wiele lepiej zdiagnozowane przez firmy i przez to miarodajniej ocenione. Na co jednak warto zwrócić uwagę – jeśli pyta się firmy o ich ogólny wpływ na środowisko, to mogą postrzegać to wyzwanie jako znacznie dalsze, domyślnie rozumiane jako nieprzynależne tylko do nich. Natomiast gdy przedsiębiorcy są pytani konkretnie o własną proekologiczną działalność, zaczynają dostrzegać realne bariery we wprowadzaniu takich rozwiązań. Nie jest to przekonanie charakterystyczne dla polskich firm, podobnie odpowiadają firmy z innych krajów UE. Wiedza ta może być przydatna przy tworzeniu programów informacyjnych i edukacyjnych. Skuteczniejsze mogą okazać się te, które odnoszą się do konkretnych wyzwań, przed którymi stoją firmy, niż te wychodzące od wyzwań globalnych i potrzeby walki ze zmianami klimatycznymi.

⁸² *SMEs and skills shortages Report*, Flash Eurobarometr 537

⁸³ *European Year of Skills: Skills shortages, recruitment and retention strategies in small and medium-sized enterprises*, Flash Eurobarometr 529.

Rozdział 7. Polska Zachodnia – obszar działania Biura Regionalnego PARP w Poznaniu

Biuro Regionalne Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości w Poznaniu (BREP), zostało otwarte w 2021 r. Celem jego działania jest wspieranie przedsiębiorców z terenu Polski Zachodniej, a głównymi przesłankami utworzenia Biura były:

- identyfikacja klientów PARP z segmentu MŚP i poznanie ich potrzeb rozwojowych;
- spersonalizowana komunikacja z interesariuszami PARP;
- pogłębienie relacji z klientami PARP na poziomie lokalnym;
- zwiększenie świadomości lokalnych przedsiębiorców w zakresie możliwości zastosowania instrumentów wsparcia oferowanych przez PARP.

Do głównych nurtów działania BREP należy:

- prowadzenie działań informacyjnych skierowanych do firm w okresowych trudnościach, realizowanych m.in. w ramach projektu pn. „Mentoring dla firm w trudnościach jako metoda podnoszenia kompetencji przedsiębiorczych”;
- udzielanie firmom informacji o instrumentach prawnych minimalizujących skutki ich przejściowych trudności;
- popularyzacja koncepcji Gospodarki Obiegu Zamkniętego (GOZ) i powiązanych z nią procesów automatyzacji i cyfryzacji przedsiębiorstw;
- współpraca z przedsiębiorcami, organizacjami przedsiębiorców, instytucjami, uczelniami i jednostkami samorządu terytorialnego w województwach Polski Zachodniej;
- organizacja konferencji, konsultacji, webinarów oraz spotkań konsultacyjno-informacyjnych i promocyjnych z przedsiębiorcami i instytucjami otoczenia biznesu w zakresie oferty PARP.

Formalnie Biuro w Poznaniu realizuje projekty na terenie pięciu województw: kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, pomorskiego, wielkopolskiego, zachodniopomorskiego.

W praktyce z pomocy Biura korzystają także przedsiębiorcy z województwa dolnośląskiego oraz opolskiego. Z tego względu w niniejszym rozdziale mianem „Polska Zachodnia” określany jest obszar obejmujący siedem ww. województw.

W celu zobrazowania, w możliwie zwięzły sposób, sytuacji społeczno-ekonomicznej przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie Polski Zachodniej, zestawiono wybrane, najbardziej aktualne w momencie przygotowywania publikacji, dane statystyczne, których źródłem są GUS, STRATEG i Eurostat.

7.1. Wybrane charakterystyki w obszarze przedsiębiorczości

Województwo wielkopolskie

Ogólna charakterystyka i podstawowe dane ekonomiczne

Wielkopolskie jest drugim co do wielkości województwem w Polsce i trzecim pod względem liczby ludności. W 2022 r. gęstość zaludnienia na tym obszarze kraju wynosiła 117 osób/km² (vs. 121 osób/km² dla Polski).

Tabela 7.1. Dane ogólne dotyczące województwa wielkopolskiego (stan na koniec 2022 r.)

Powierzchnia w km ²	29 826
Ogólna liczba ludności	3 493 600
Ludność w wieku 15-89 lat	2 771 000
Aktywni zawodowo – pracujący	1 637 000
Aktywni zawodowo – bezrobotni	33 000
Stopa bezrobocia	3,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Sytuacja demograficzna Polski do roku 2022*, GUS, 2023 oraz publikacji *Regiony Polski 2023*, GUS, 2023.

Pod względem poniższych kategorii ekonomicznych województwo wielkopolskie oscyluje wokół poziomu zbliżonego do przeciętnej dla Polski. Produkt krajowy brutto na mieszkańca województwa (PKB per capita) w 2021 r. wyniósł blisko 74,2 tys. zł i był wyższy niż PKB per capita dla Polski ogółem w tym okresie, jednak wyraźnie niższy niż na Mazowszu, które okazało się liderem. Wartość dodana brutto⁸⁴ na jednego pracującego wyniosła 148 tys. zł, tj. nieco poniżej średniej krajowej. Nieco gorzej niż średnia wypada także udział eksportu w przychodach oraz nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach, które są również nieco niższe niż przeciętnie na terenie kraju. Warto podkreślić względnie wyższe wartości współczynnika aktywności zawodowej (ponad 60%) i wskaźnika zatrudnienia (niemal 60%), jednak różnice względem średnich nie są znaczące. Szczegółowe dane prezentuje Tabela 7.2.

⁸⁴ Suma wartości dodanej brutto wszystkich sektorów instytucjonalnych lub gałęzi działalności gospodarczej. Definicja za GUS, *Pojęcia stosowane w statystyce publicznej*.

Tabela 7.2. Podstawowe wskaźniki ekonomiczne dla województwa wielkopolskiego

Wskaźnik	Okres	WP ⁸⁵	Polska	Lider
PKB per capita (tys. zł)	2021	74,2	69,3	107,7 (MZ)
Wartość dodana brutto na 1 pracującego w tys. zł	2021	148,3	155,1	193,3 (MZ)
Współczynnik aktywności zawodowej	2022	60,3	58,0	62,2 (MZ)
Wskaźnik zatrudnienia	2022	59,1	56,3	60,5 (MZ)
Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (%)	2023	19,9	22,6	43,3 (LS)
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (%)	2021	7,7	7,8	9,4 (DŚ)

Źródło: Strateg, GUS, dostęp 17.06.2024 r.

Działalność innowacyjna

Aktywność innowacyjna w województwie wielkopolskim wypada nieco gorzej niż w Polsce ogółem z punktu widzenia poniższych wskaźników. Zarówno nakłady na B+R, jak i na działalność innowacyjną w relacji do PKB plasują to województwo wyraźnie poniżej przeciętnych wartości dla Polski, a tym bardziej od województw liderów w poszczególnych kategoriach. Podobne wnioski można wysnuć, analizując skłonność przedsiębiorstw z Wielkopolski do innowacji, a więc udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogóle firm. Poniższe wskaźniki mierzące ekonomiczne rezultaty takiej działalności w postaci przychodów z innowacji dają z kolei mieszany obraz w zależności od tego, czy rozpatrujemy przemysł radzący sobie lepiej czy usługi radzące sobie słabiej niż przeciętnie w kraju.

Tabela 7.3. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw Wielkopolskiego w 2022 r.

Wskaźnik	WP	Polska	Lider
Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (%)	0,49	0,96	1,67 (MP)
Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB (%)	1,28	1,82	3,23 (MZ)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub istotnie ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych (%)	8,3	6,9	13,1 (LS)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w przedsiębiorstwach usługowych (%)	1,4	2,7	4,7 (DŚ)
Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych – w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora usług (%)	25,5	32,2	39,0 (PK)

Źródło: Strateg, GUS, dostęp 17.06.2024 r.

⁸⁵ W rozdziale 7. w tabelach zastosowano skróty nazw województw: DŚ (dolnośląskie), KP (kujawsko-pomorskie), LB (lubelskie), LS (lubuskie), ŁD (łódzkie), MP (małopolskie), MZ (mazowieckie), OP (opolskie), PK (podkarpackie), PL (podlaskie), PM (pomorskie), ŚL (śląskie), ŚK (świętokrzyskie), WM (warmińsko-mazurskie), WP (wielkopolskie), ZP (zachodnio-pomorskie).

Struktura przedsiębiorstw na terenie województwa

W Wielkopolsce mikroprzedsiębiorstwa stanowią prawie 97% firm. Natomiast najwięcej pracujących odnotowano w dużych podmiotach – ponad 482 tys. osób, blisko 41% wszystkich pracujących w województwie. Ale i mikrofirmy są miejscem pracy dla ponad 415 tys. ludzi (35% pracujących w województwie).

Tabela 7.4. Przedsiębiorstwa na terenie województwa w 2022 r.

Wielkopolskie	ogółem	0-9	10-49	50-249	>249
Liczba przedsiębiorstw	218 196	210 861	5337	1577	421
Liczba pracujących	1 179 235	415 290	114 050	167 743	482 152
Przychody	911 893	172 876	89 205	154 762	495 050
Nakłady inwestycyjne	29 319 092	3 089 736	2 779 546	4 444 082	19 005 728
Miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł na jednego zatrudnionego)	5 933	4 163	5 902	6 677	6 273

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku*, GUS, 2023.

Województwo lubuskie

Ogólna charakterystyka i podstawowe dane ekonomiczne

Lubuskie to 13. co do wielkości oraz 15. pod względem liczby ludności województwo w Polsce, o stosunkowo niskiej gęstości zaludnienia 70 osób/km² w 2022 r. (vs. 56 osób/km² w 2021 r.).

Tabela 7.5. Dane ogólne dotyczące województwa lubuskiego (stan na koniec 2022 r.)

Powierzchnia w km ²	13 988
Ogólna liczba ludności	980 000
Ludność w wieku 15-89 lat	775 000
Aktywni zawodowo – pracujący	428 000
Aktywni zawodowo – bezrobotni	15 400
Stopa bezrobocia	4,3 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Sytuacja demograficzna Polski do roku 2022*, GUS, 2023 oraz publikacji *Regiony Polski 2023*, GUS, 2023.

Województwo lubuskie pod względem podstawowych kategorii ekonomicznych jak PKB per capita czy wartość dodana na pracującego wypada wyraźnie poniżej średniej dla Polski i daleko za liderami wśród polskich województw. Biorąc jednak pod uwagę aktywność eksportową właśnie na terenie województwa lubuskiego była ona najwyższa, a działalność inwestycyjna druga najwyższa w kraju. Z kolei aktywność ekonomiczna ludności wyrażona wskaźnikiem zatrudnienia i współczynnikiem aktywności zawodowej jest nieznacznie niższa niż średnio w kraju i dodatkowo nieco mniejsza niż u lidera, którym jest Mazowsze. Szczegółowe dane prezentuje Tabela 7.6.

Tabela 7.6. Podstawowe wskaźniki ekonomiczne dla województwa lubuskiego

Wskaźnik	Okres	LS	Polska	Lider
PKB per capita (tys. zł)	2021	56,7	69,3	107,7 (MZ)
Wartość dodana brutto na 1 pracującego w tys. zł	2021	118,8	155,1	193,3 (MZ)
Współczynnik aktywności zawodowej	2022	56,1	58,0	62,2 (MZ)
Wskaźnik zatrudnienia	2022	55,2	56,3	60,5 (MZ)
Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (%)	2023	43,3	22,6	43,3 (LBS)
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (%)	2021	9,1	7,8	9,4 (DŚ)

Źródło: Strateg, GUS, dostęp 17.06.2024 r.

Działalność innowacyjna

Działalność innowacyjna województwa lubuskiego na tle pozostałych województw mierzona poniższymi wskaźnikami wypada gorzej niż przeciętna dla kraju w takich aspektach jak skłonność do innowacji (odsetek firm innowacyjnych) oraz intensywność tej działalności wyrażona nakładami na B+R+I. W aspekcie efektów ekonomicznych mierzonych przychodami z innowacji województwo osiąga wyniki najlepsze w kraju, jeśli chodzi o działalność firm przemysłowych i bardzo słabo na tle kraju, jeśli rozpatrujemy sektor usług.

Tabela 7.7. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw Lubuskiego w 2022 r.

Wskaźnik	LS	Polska	Lider
Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (%)	0,37	0,8	1,43 (MZ)
Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB (%)	0,57	1,82	3,23 (MZ)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub istotnie ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych (%)	13,1	6,9	13,1 (LS)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w przedsiębiorstwach usługowych (%)	0,9	2,7	4,7 (DŚ)
Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych – w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora usług (%)	20,4	32,2	39,0 (PK)

Źródło: Strateg, GUS, dostęp 17.06.2024 r.

Struktura przedsiębiorstw na terenie Lubuskiego

Na terenie województwa dominują mikrofirmy (97%). Jest ich ponad 50 tys. i dają pracę ponad 100 tys. osób (48%). Znaczącymi pracodawcami w województwie są duże firmy (23% pracujących).

Tabela 7.8. Przedsiębiorstwa na terenie województwa w 2022 r.

Lubuskie	ogółem	0-9	10-49	50-249	>249
Liczba przedsiębiorstw	51 607	50 035	1 140	342	90
Liczba pracujących	210 523	100 759	24 013	37 177	48 574
Przychody	124 855	35 459	15 496	26 093	47 806
Nakłady inwestycyjne	4 753 665	530 478	465 500	1 225 967	2 531 720
Miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł na jednego zatrudnionego)	5 937	4 060	5 611	6 677	6 935

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku*, GUS, 2023.

Województwo kujawsko-pomorskie

Ogólna charakterystyka i podstawowe dane ekonomiczne

Województwo kujawsko-pomorskie jest dziesiąte co do wielkości i liczby ludności w Polsce. Gęstość zaludnienia na terenie regionu wynosiła w 2022 r. 112 osób/km² i rok do roku nie zmieniła się istotnie.

Tabela 7.9. Dane ogólne dotyczące Kujawsko-pomorskiego (stan na koniec 2022 r.)

Powierzchnia w km ²	17 971
Ogólna liczba ludności	2 006 900
Ludność w wieku 15-89 lat	1 612 000
Aktywni zawodowo – pracujący	902 000
Aktywni zawodowo – bezrobotni	36 000
Stopa bezrobocia	7,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Sytuacja demograficzna Polski do roku 2022*, GUS, 2023 oraz publikacji *Regiony Polski 2023*, GUS, 2023.

Województwo kujawsko-pomorskie jest regionem Polski nieco słabiej rozwiniętym niż przeciętna dla naszego kraju. Zarówno PKB per capita, jak i wartość dodana przypadająca na jednego pracującego plasują to województwo wśród słabiej rozwiniętych niż Polska ogółem według tych kategorii ekonomicznych. PKB w przeliczeniu na mieszkańca, wynoszące ponad 56 tys. zł stanowiło ponad 81% średniego PKB zdeteminowanego dla Polski w 2022 r. i 65% PKB określanego w przeliczeniu na mieszkańca Unii Europejskiej. Pozostałe wskaźniki wskazane poniżej pokazują, że pod względem aktywności zawodowej i zatrudnienia oraz znaczenia eksportu i inwestycji gospodarka tego województwa plasuje się w okolicach średniej krajowej. Szczegółowe dane prezentuje Tabela 7.10.

Tabela 7.10. Podstawowe wskaźniki ekonomiczne dla Kujawsko-pomorskiego

Wskaźnik	Okres	KP	Polska	Lider
PKB per capita (tys. zł)	2021	56,8	69,3	107,7 (MZ)
Wartość dodana brutto na 1 pracującego w tys. zł	2021	140,8	155,1	193,3 (MZ)
Współczynnik aktywności zawodowej	2022	58,2	58,0	62,2 (MZ)
Wskaźnik zatrudnienia	2022	56,0	56,3	60,5 (MZ)
Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (%)	2023	23,5	22,6	43,3 (LS)
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (%)	2021	7,0	7,8	9,4 (DŚ)

Źródło: Strateg, GUS, dostęp 17.06.2024 r.

Działalność innowacyjna

Wyniki w zakresie działalności innowacyjnej województwa kujawsko-pomorskiego wypadają wyraźnie poniżej średniej we wszystkich analizowanych poniżej kategoriach ekonomicznych. Jedynie odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych zbliża się do średniej dla całego kraju. Nakłady na B+R+I oscylują w okolicach 50-60% średniej krajowej. Wyraźnie słabiej niż średnia wypadają także ekonomiczne efekty innowacji w postaci przychodów z innowacji, które nieco różnią się w zależności od sektora, który rozpatrujemy. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7.11. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw Kujawsko-pomorskiego w 2022 r.

Wskaźnik	KP	Polska	Lider
Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (%)	0,58	0,96	1,67(MP)
Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB (%)	0,93	1,82	3,23 (MZ)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub istotnie ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych (%)	4,8	6,9	13,1 (LS)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w przedsiębiorstwach usługowych (%)	1,5	2,7	4,7 (DŚ)
Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych - w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora usług (%)	29,9	32,2	39,0 (PK)

Źródło: Strateg, GUS, dostęp 17.06.2024 r.

Struktura przedsiębiorstw na terenie województwa

W strukturze przedsiębiorstw w woj. kujawsko-pomorskim, tak jak w całej Polsce, dominują mikrofirmy – ponad 114 tys. mikropodmiotów daje pracę blisko 222 tys. osób (49,7%).

Tabela 7.12. Przedsiębiorstwa na terenie województwa w 2022 r.

Kujawsko-pomorskie	ogółem	0-9	10-49	50-249	>249
Liczba przedsiębiorstw	117 914	114 702	2 351	698	163
Liczba pracujących	446 603	221 904	50 666	76 240	97 793
Przychody	283 277	71 207	38 194	61 382	112 495
Nakłady inwestycyjne	9 253 398	1 509 397	956 512	1 878 742	4 908 747
Miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł na jednego zatrudnionego)	5 673	3 897	5 700	6 231	6 656

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku*, GUS, 2023.

Województwo pomorskie

Ogólna charakterystyka i podstawowe dane ekonomiczne

Pomorskie to ósme co do wielkości województwo na terenie Polski, natomiast pod względem liczby ludności – siódme, przy gęstości zaludnienia 129 osób/km² (w 2022 r.), czyli powyżej średniej krajowej (121 osób/km²).

Tabela 7.13. Dane ogólne dotyczące województwa pomorskiego (stan na koniec 2022 r.)

Powierzchnia w km ²	18 323
Ogólna liczba ludności	2 358 300
Ludność w wieku 15-89 lat	1 798 000
Aktywni zawodowo – pracujący	1 052 000
Aktywni zawodowo – bezrobotni	20 000
Stopa bezrobocia	4,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Sytuacja demograficzna Polski do roku 2022*, GUS, 2023 oraz publikacji *Regiony Polski 2023*, GUS, 2023.

Potencjał ekonomiczny województwa pomorskiego mierzony poniższymi kategoriami ekonomicznymi oscyluje wokół średniej krajowej w zależności od analizowanego wskaźnika. PKB w przeliczeniu na mieszkańca województwa wynosiło blisko 67 tys. zł, co odpowiada prawie 97% krajowej wartości PKB. W odniesieniu do PKB w przeliczeniu na mieszkańca UE ta wartość stanowi 80%. Szczegółowe dane prezentuje Tabela 7.14.

Tabela 7.14. Podstawowe wskaźniki ekonomiczne dla Pomorskiego

Wskaźnik	Okres	PM	Polska	Lider
PKB per capita (tys. zł)	2021	66,9	69,3	107,7 (MZ)
Wartość dodana brutto na 1 pracującego w tys. zł	2021	157,2	155,1	193,3 (MZ)
Współczynnik aktywności zawodowej	2022	59,6	58,0	62,2 (MZ)
Wskaźnik zatrudnienia	2022	58,5	56,3	60,5 (MZ)
Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (%)	2023	24,1	22,6	43,3 (LS)
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (%)	2021	7,6	7,8	9,4 (DŚ)

Źródło: Strateg, GUS, dostęp 17.06.2024 r.

Działalność innowacyjna

Działalność innowacyjna w województwie pomorskim wyróżnia się in plus na tle innych województw naszego kraju pod względem kategorii przedstawionych poniżej. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną są trzecie najwyższe w kraju w obu tych wskaźnikach. W pierwszej piątce znajdują się natomiast przychody w województwie z innowacji w sektorze usługowym i przemysłowym oraz odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych w obu tych sektorach. Szczegółowe dane prezentuje poniższa tabela.

Tabela 7.15. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw Pomorskiego w 2022 r.

Wskaźnik	PM	Polska	Lider
Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (%)	1,37	0,96	1,67 (MP)
Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB (%)	1,94	1,82	3,23 (MZ)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub istotnie ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych (%)	9,8	6,9	13,1 (LS)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w przedsiębiorstwach usługowych (%)	2,4	2,7	4,7 (DŚ)
Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych – w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora usług (%)	36,3	32,2	39,0 (PK)

Źródło: Strateg, GUS, dostęp 17.06.2024 r.

Struktura przedsiębiorstw na terenie województwa

Podobnie jak w innych województwach, w strukturze przedsiębiorstw dominują mikrofirmy, stanowiąc 97,5% przedsiębiorstw i zatrudniając najwięcej pracowników (49,2%). Zdecydowanie największe nakłady inwestycyjne poniosły duże firmy, później – średnie przedsiębiorstwa.

Tabela 7.16. Przedsiębiorstwa na terenie województwa w 2022 r.

Pomorskie	ogółem	0-9	10-49	50-249	>249
Liczba przedsiębiorstw	179 384	175 039	3 181	936	228
Liczba pracujących	644 833	317 270	67 100	100 477	159 986
Przychody	481 069	112 707	55 230	141 380	171 752
Nakłady inwestycyjne	13 488 629	1 838 741	1 426 623	3 439 738	6 783 527
Miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł na jednego zatrudnionego)	6 786	4 249	6 718	7 206	8 246

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku*, GUS, 2023.

Województwo zachodniopomorskie

Ogólna charakterystyka

Zachodniopomorskie obszarowo jest piątym województwem w Polsce, natomiast pod względem liczby ludności – jedenastym. W 2022 r. gęstość zaludnienia na terenie regionu wynosiła 72 osób/km² (vs. 122 osób/km² dla Polski).

Tabela 7.17. Dane ogólne dotyczące województwa zachodniopomorskiego (stan na 2022 r.)

Powierzchnia w km ²	22 892
Ogólna liczba ludności	1 650 000
Ludność w wieku 15-89 lat	1 305 000
Aktywni zawodowo – pracujący	716 000
Aktywni zawodowo – bezrobotni	26 000
Stopa bezrobocia	6,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Sytuacja demograficzna Polski do roku 2022*, GUS, 2023 oraz publikacji *Regiony Polski 2023*, GUS, 2023.

Podstawowe dane ekonomiczne

Wyniki ekonomiczne według poniższych wskaźników charakteryzujących gospodarkę województwa zachodniopomorskiego dają nieco mieszany obraz. PKB i wartość dodana brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca lub pracującego są poniżej średniej dla kraju, przy czym w pierwszym przypadku mówimy o dystansie do średniej rzędu 16%, a w drugim zaledwie 3%. W porównaniu z liderem Mazowszem różnice są jednak znacznie wyższe. Aktywność zawodowa i zatrudnienie znajdują się niemal na poziomie średniej dla Polski. Podkreślenia wymagają jednak stosunkowo wysokie na tle reszty kraju znaczenie eksportu i intensywność inwestycyjna w gospodarce tego regionu. Szczegółowe dane przedstawiono w Tabeli 7.18.

Tabela 7.18. Podstawowe wskaźniki ekonomiczne dla Zachodniopomorskiego

Wskaźnik	Okres	ZP	Polska	Lider
PKB per capita (tys. zł)	2021	58,3	69,3	107,7 (MZ)
Wartość dodana brutto na 1 pracującego w tys. zł	2021	150,7	155,1	193,3 (MZ)
Współczynnik aktywności zawodowej	2022	56,2	58,0	62,2 (MZ)
Wskaźnik zatrudnienia	2022	54,9	56,3	60,5 (MZ)
Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (%)	2023	32,3	22,6	43,3 (LS)
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (%)	2021	8,8	7,8	9,4 (DŚ)

Źródło: Strateg, GUS, dostęp 17.06.2024 r.

Działalność innowacyjna

Działalność innowacyjna w Zachodniopomorskiem wyraźnie odstaje od województw Polski będących na poziomie przeciętnej krajowej, a tym bardziej liderów, w poszczególnych kategoriach ekonomicznych wskazanych poniżej. W relacji do PKB nakłady na B+R stanowią zaledwie jedną trzecią wartości średniej dla kraju, a nakłady na innowacje są dwukrotnie mniejsze. Wyraźny dystans dzieli również to województwo od przeciętnych wartości dla Polski we wskaźnikach opisujących efekty ekonomiczne wdrażanych innowacji, czyli udziału przychodów osiąganych z innowacji w przychodach ogółem. Najmniejszy dystans województwa zachodniopomorskiego spośród rozpatrywanych kategorii występuje w przypadku skłonności do innowacji wyrażonej odsetkiem przedsiębiorstw innowacyjnych, który jest tylko nieznacznie niższy niż średnia krajowa. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7.19. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw Zachodniopomorskiego w 2022 r.

Wskaźnik	ZP	Polska	Lider
Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (%)	0,33	0,96	1,67 (MP)
Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB (%)	0,98	1,82	3,23 (MZ)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub istotnie ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych (%)	3,3	6,9	13,1 (LS)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w przedsiębiorstwach usługowych (%)	2,0	2,7	4,7 (DŚ)
Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych - w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora usług (%)	29,9	32,2	39,0 (PK)

Źródło: Strateg, GUS, dostęp 17.06.2024 r.

Struktura przedsiębiorstw na terenie województwa

Prawie 98% firm z terenu województwa to mikroprzedsiębiorstwa. Tam też zatrudnionych jest najwięcej pracujących. Mikrofirmy odnotowały także największe przychody.

Tabela 7.20. Przedsiębiorstwa na terenie województwa w 2022 r.

Zachodniopomorskie	ogółem	0-9	10-49	50-249	>249
Liczba przedsiębiorstw	107 164	104 791	1 752	524	97
Liczba pracujących	360 401	195 912	37 538	55 392	71 559
Przychody	215 794	71 375	35 092	51 136	58 191
Nakłady inwestycyjne	10 825 758	1 786 827	708 681	2 020 546	6 309 704
Miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł na jednego zatrudnionego)	5 818	4 213	5 936	6 982	6 473

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku*, GUS, 2023.

Województwo dolnośląskie

Ogólna charakterystyka i podstawowe dane ekonomiczne

Województwo dolnośląskie jest siódme co do wielkości w Polsce, a pod względem liczby ludności – piąte w kraju. Gęstość zaludnienia na terenie regionu wynosiła w 2022 r. 145 osób/km², więcej aniżeli średnia dla Polski (122 osób/km²) i nie zmieniła się względem roku poprzedzającego.

Tabela 7.21. Dane ogólne dotyczące województwa dolnośląskiego (stan na koniec 2022 r.)

Powierzchnia w km ²	19 947
Ogólna liczba ludności	2 888 000
Ludność w wieku 15-89 lat	2 231 000
Aktywni zawodowo – pracujący	1 251 000
Aktywni zawodowo – bezrobotni	46 000
Stopa bezrobocia	4,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Sytuacja demograficzna Polski do roku 2022*, GUS, 2023 oraz publikacji *Regiony Polski 2023*, GUS, 2023.

Województwo dolnośląskie jest jednym z najbardziej rozwiniętych województw, biorąc pod uwagę poniższe wskaźniki ekonomiczne. Zarówno pod względem PKB per capita, jak i wartości dodanej na jednego pracującego wypada zauważalnie powyżej średniej krajowej. Znaczenie eksportu w przychodach firm w tym województwie jest drugim najwyższym w kraju, a nakłady inwestycyjne są najwyższe wśród wszystkich regionów Polski. Jedynie aktywność ekonomiczna wyrażona współczynnikiem aktywności zawodowej i wskaźnikiem zatrudnienia osiąga wyniki na poziomie średniej dla kraju. Szczegółowe dane przedstawia Tabela 7.22.

Tabela 7.22. Podstawowe wskaźniki ekonomiczne dla województwa dolnośląskiego

Wskaźnik	Okres	DŚ	Polska	Lider
PKB per capita (tys. zł)	2021	76,7	69,3	107,7 (MZ)
Wartość dodana brutto na 1 pracującego w tys. zł	2021	170,9	155,1	193,3 (MZ)
Współczynnik aktywności zawodowej	2022	58,1	58,0	62,2 (MZ)
Wskaźnik zatrudnienia	2022	56,1	56,3	60,5 (MZ)
Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (%)	2023	42,9	22,6	43,3 (LS)
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (%)	2021	9,4	7,8	9,4 (DŚ)

Źródło: Strateg, GUS, dostęp 17.06.2024 r.

Działalność innowacyjna

Województwo dolnośląskie osiąga zbliżone, ale nieco niższe od średniej dla kraju, wyniki w zakresie działalności innowacyjnej, jeśli chodzi o nakłady na B+R+I. W przypadku efektów ekonomicznych innowacji, przychody z innowacji w przemyśle w województwie dolnośląskim są trochę niższe, a w usługach wyraźnie wyższe niż w Polsce ogółem. Zdecydowanie powyżej średniej wypada także odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych, który jest o 75% wyższy niż w kraju.

Tabela 7.23. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw Dolnośląskiego w 2022 r.

Wskaźnik	DŚ	Polska	Lider
Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (%)	0,95	0,96	1,67 (MP)
Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB (%)	1,65	1,82	3,23 (MZ)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub istotnie ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych (%)	6,6	6,9	13,1 (LS)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w przedsiębiorstwach usługowych (%)	4,7	2,7	4,7 (DŚ)
Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych - w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora usług (%)	37,6	32,2	39,0 (PK)

Źródło: Strateg, GUS, dostęp 17.06.2024 r.

Struktura przedsiębiorstw na terenie województwa

W strukturze firm dominowały mikroprzedsiębiorstwa (ponad 97% działających firm), zatrudniając także najwięcej pracowników. Największe przychody odnotowano w przypadku dużych firm.

Tabela 7.24. Przedsiębiorstwa na terenie województwa w 2022 r.

Dolnośląskie	ogółem	0-9	10-49	50-249	>249
Liczba przedsiębiorstw	183 090	178 089	3 546	1 100	355
Liczba pracujących	800 586	321 924	75 655	120 934	282 073
Przychody	542 659	129 784	55 254	89 785	267 836
Nakłady inwestycyjne	25 408 825	3 496 195	1 472 493	3 721 382	16 718 755
Miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł na jednego zatrudnionego)	7 183	4 429	6 841	7 578	8 271

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku*, GUS, 2023

Województwo opolskie

Ogólna charakterystyka

Opolskie jest najmniejszym województwem w Polsce zarówno pod względem obszaru, jak i liczby ludności. W 2022 r. gęstość zaludnienia na tym terenie wynosiła 100 osób/km². Województwo charakteryzuje się niską stopą bezrobocia, wynoszącą 2,7% (vs. 2,9% dla Polski).

Tabela 7.25. Dane ogólne dotyczące województwa opolskiego

Powierzchnia w km ²	9 412
Ogólna liczba ludności	942 400
Ludność w wieku 15-89 lat	711 000
Aktywni zawodowo – pracujący	393 000
Aktywni zawodowo – bezrobotni	11 000
Stopa bezrobocia	5,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Sytuacja demograficzna Polski do roku 2022*, GUS, 2023 oraz publikacji *Regiony Polski 2023*, GUS, 2023.

Podstawowe dane ekonomiczne

Województwo opolskie wypada poniżej średniej pod względem wyników ekonomicznych mierzonych PKB per capita i wartością dodaną na jednego pracownika. PKB w województwie opolskim, w przeliczeniu na mieszkańca wyniósł 56,7 tys. zł, co stanowi 81,5% średniej dla kraju i 63% średniej europejskiej. Aktywność zawodowa i wskaźnik zatrudnienia plasują się jedynie nieznacznie poniżej średniej dla kraju. Z kolei znaczenie inwestycji w gospodarce tego regionu jest na poziomie średniej dla Polski a, co warto podkreślić, znaczenie eksportu w działalności przedsiębiorstw, jest wyraźnie wyższe niż średnia. Szczegółowe dane przedstawia Tabela 7.26.

Tabela 7.26. Podstawowe wskaźniki ekonomiczne dla województwa opolskiego

Wskaźnik	Okres	OP	Polska	Lider
PKB per capita (tys. zł)	2021	56,7	69,3	107,7 (MZ)
Wartość dodana brutto na 1 pracującego w tys. zł	2021	149,7	155,1	193,3 (MZ)
Współczynnik aktywności zawodowej	2022	56,8	58,0	62,2 (MZ)
Wskaźnik zatrudnienia	2022	55,3	56,3	60,5 (MZ)
Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (%)	2023	27,2	22,6	43,3 (LS)
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (%)	2021	7,8	7,8	9,4 (DŚ)

Źródło: Strateg, GUS, dostęp 17.06.2024 r.

Działalność innowacyjna

Znaczenie działalności innowacyjnej wśród działalności przedsiębiorstw opolskich mierzone wysokością nakładów na B+R+I odstaje od innych województw i jest niższe od średniej dla Polski, mimo że odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych jest jedynie nieco niższy niż przeciętnie. Mieszany obraz prezentują natomiast efekty ekonomiczne wdrażanych innowacji, czyli przychody osiągnięte z innowacji. Dla przedsiębiorstw przemysłowych są one wyraźnie wyższe niż polska średnia, choć do lidera jest daleko. Te same dane dla przedsiębiorstw usługowych są ponad pięciokrotnie mniejsze niż średnia i ponad dziewięciokrotnie mniejsze niż u lidera.

Tabela 7.27. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw Opolskiego w 2022 r.

Wskaźnik	Opolskie	Polska	Lider
Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (%)	0,50	0,96	1,67 (MP)
Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB (%)	0,79	1,82	3,23 (MZ)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub istotnie ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych (%)	12,1	6,9	13,1 (LS)
Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w przedsiębiorstwach usługowych (%)	0,5	2,7	4,7 (DŚ)
Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych – w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora usług (%)	30,3	32,2	39,0 (PK)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Eurostat, STRATEG, *Regiony Polski 2023*, GUS, 2023

Struktura przedsiębiorstw na terenie województwa

Wśród przedsiębiorstw działających w opolskim dominowały mikrofirmy (prawie 97% podmiotów). Zdecydowanie najwięcej osób pracowało właśnie w tej grupie przedsiębiorstw. Największe przychody spośród rozpatrywanych klas wielkości firm wygenerowały średnie podmioty.

Tabela 7.28. Przedsiębiorstwa na terenie województwa w 2022 r.

Opolskie	ogółem	0-9	10-49	50-249	>249
Liczba przedsiębiorstw	47 809	46 310	1 109	311	79
Liczba pracujących	190 585	92 585	23 440	33 216	41 344
Przychody	131 989	30 554	17 797	39 546	44 091
Nakłady inwestycyjne	4 995 824	473 907	464 104	1 019 495	3 038 318
Miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł na jednego zatrudnionego)	6 133	3 893	5 863	6 598	7 860

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 roku*, GUS, 2023.

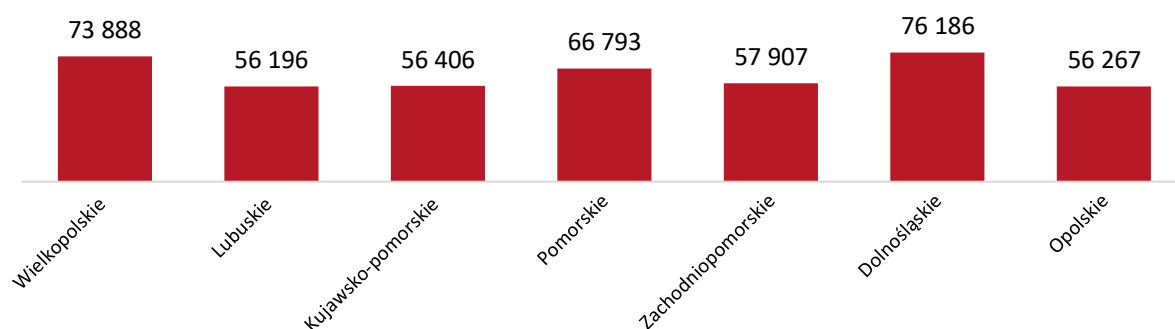
7.2. Podsumowanie

Ogólna charakterystyka ekonomiczna województw Polski Zachodniej

Zestawienie wartości produktu krajowego brutto per capita analizowanych województw pokazuje, że najlepsze wyniki osiągnęły województwa:

1. Dolnośląskie – ponad 76 tys. zł;
2. Wielkopolskie – prawie 74 tys. zł,
3. Pomorskie – prawie 67 tys. zł.

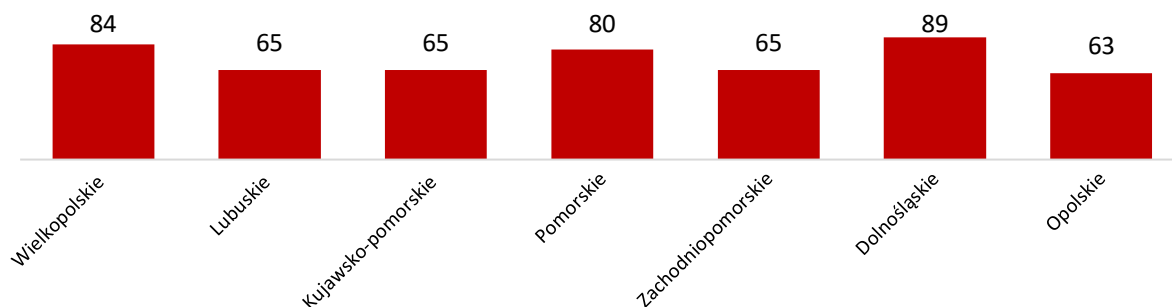
W województwach: lubuskim, kujawsko-pomorskim, zachodniopomorskim i opolskim PKB per capita kształtowało się na podobnym poziomie – 56-57 tys. zł.

Wykres 7.1. PKB per capita w 2021 r. w województwach Polski Zachodniej, w zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poziom zamożności poszczególnych województw w porównaniu ze średnią unijną rozkłada się analogicznie (Wykres 7.2.). Najwyższy poziom PKB na mieszkańca występuje w woj. dolnośląskim i wynosi 89% średniej UE.

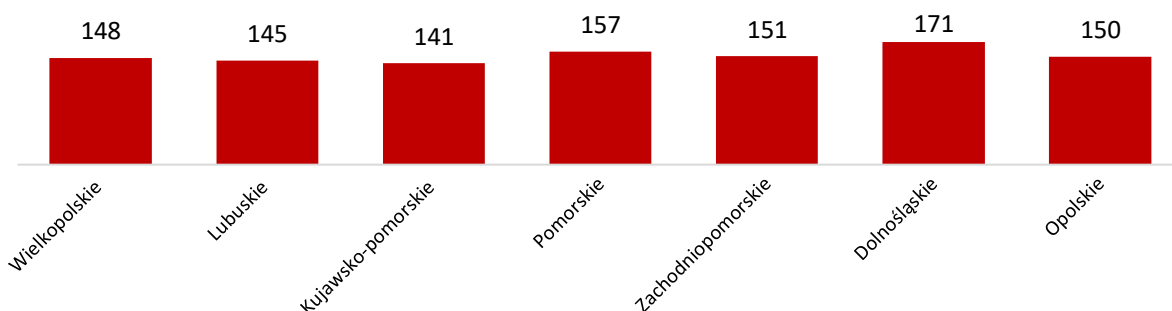
Wykres 7.2. PKB per capita w województwach Polski Zachodniej w odniesieniu dla średniej PKB krajów UE per capita (wyrażonego w jednostkach PPS), w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W przeliczeniu na jednego pracującego, największą wartość dodaną brutto wśród analizowanych województw odnotowano w 2021 r. dla województwa dolnośląskiego – 171 tys. zł. Między 150 tys. a 157 tys. zł wyniósł ten wskaźnik dla województw: pomorskiego, zachodniopomorskiego i opolskiego. Najniższą wartość odnotowano dla województwa lubuskiego – 145 tys. zł.

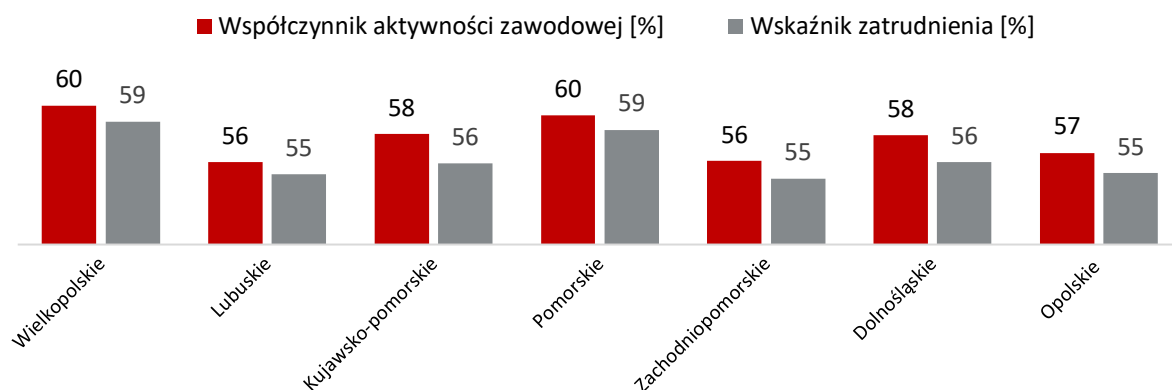
Wykres 7.3. Wartość dodana brutto na jednego pracującego w 2021 r. dla województw Polski Zachodniej, w tys. zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia (Wykres 7.4.) miały te same wartości w województwach: wielkopolskim oraz pomorskim. W każdym z województw z terenu Polski Zachodniej oba te współczynniki przyjmowały wartości ponad 50-proc.

Wykres 7.4. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w 2022 r.

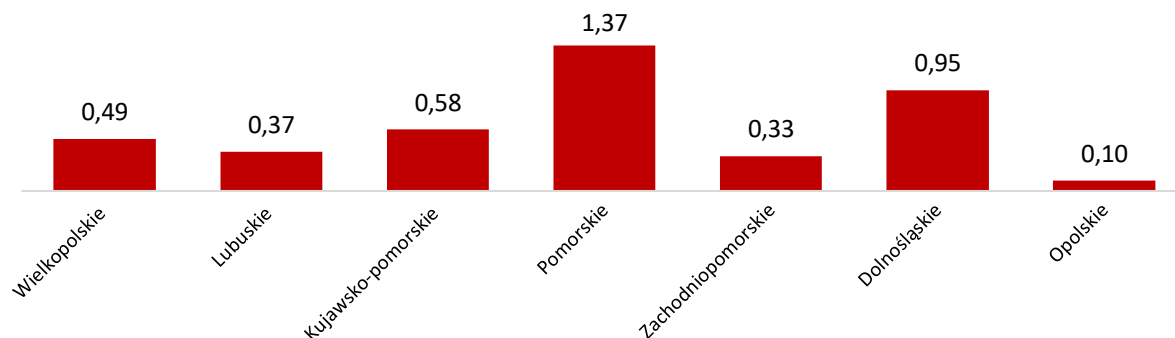

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Działalność innowacyjna

W relacji do PKB największe nakłady na działania badawczo-rozwojowe (Wykres 7.5) poniosły przedsiębiorstwa działające w województwie pomorskim – ok. 1,4%. Na drugiej pozycji plasują się przedsiębiorstwa z województwa dolnośląskiego – prawie 1%; na trzeciej – z województwa kujawsko-pomorskiego (prawie 0,6%).

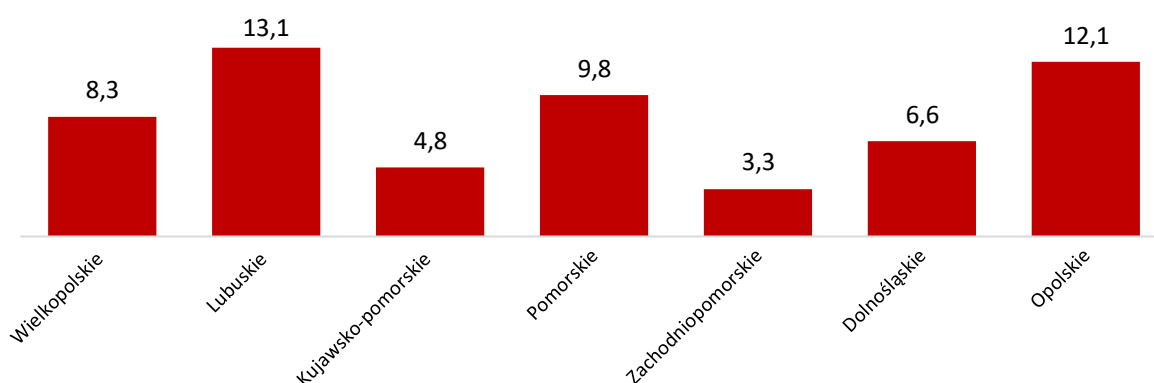
Wykres 7.5. Nakłady przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB w 2022 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Największy udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w przedsiębiorstwach przemysłowych odnotowano dla województwa lubuskiego – 13,1%. Niewiele niższy był ten udział w województwie opolskim. Na trzeci miejscu plasuje się województwo pomorskie – 9,8%.

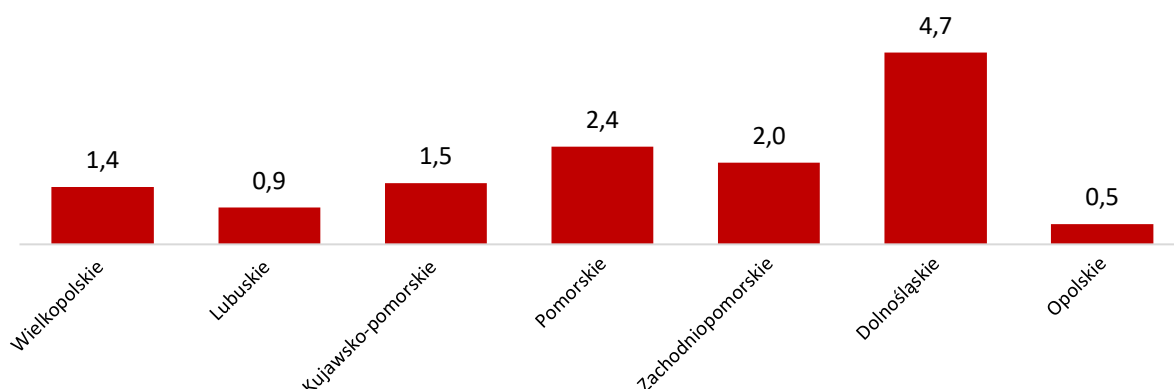
Wykres 7.6. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub istotnie ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w przedsiębiorstwach przemysłowych w 2022 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jeśli z kolei chodzi o przedsiębiorstwa usługowe, największy udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów odnotowano dla województwa dolnośląskiego – w 2022 r. wynosił on 4,7%. W pozostałych województwach z obszaru Polski Zachodniej był on zdecydowanie niższy i wynosił przykładowo 2,4% dla województwa pomorskiego i 2,0% dla zachodniopomorskiego. Najniższą wartość tego wskaźnika odnotowano dla województwa opolskiego – 0,5%.

Wykres 7.7. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych (nowych lub istotnie ulepszonych) w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w przedsiębiorstwach usługowych w 2022 r. (%)

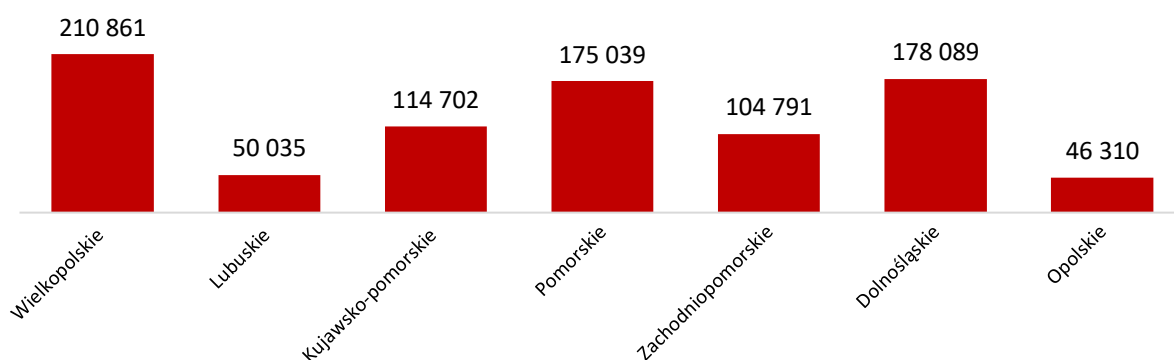

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce Zachodniej

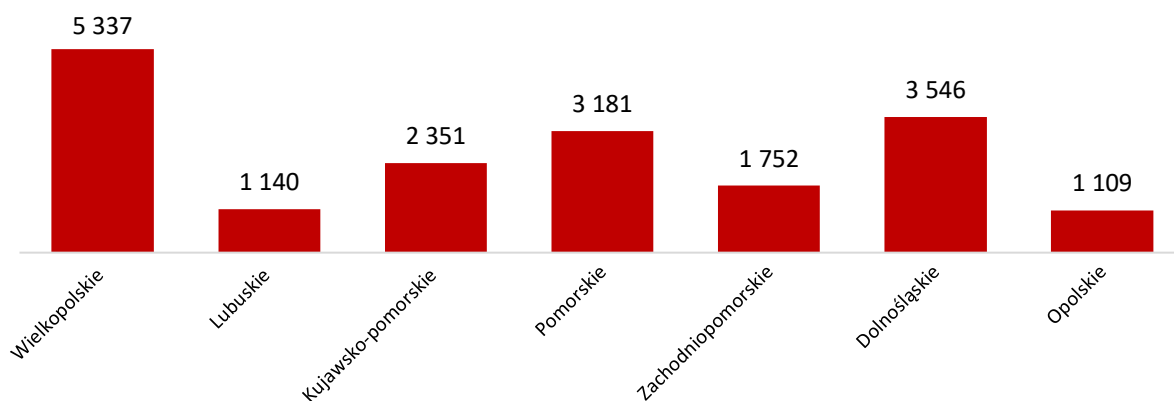
Biorąc pod uwagę analizowane w niniejszym rozdziale województwa Polski Zachodniej najwięcej mikrofirm działało w 2022 r. na terenie województwa wielkopolskiego – ponad 210 tys. Mniej w województwach: dolnośląskim i pomorskim (ponad 175 tys. firm).

Wykres 7.8. Liczba mikroprzedsiębiorstw na terenie województw Polski Zachodniej w 2022 r.

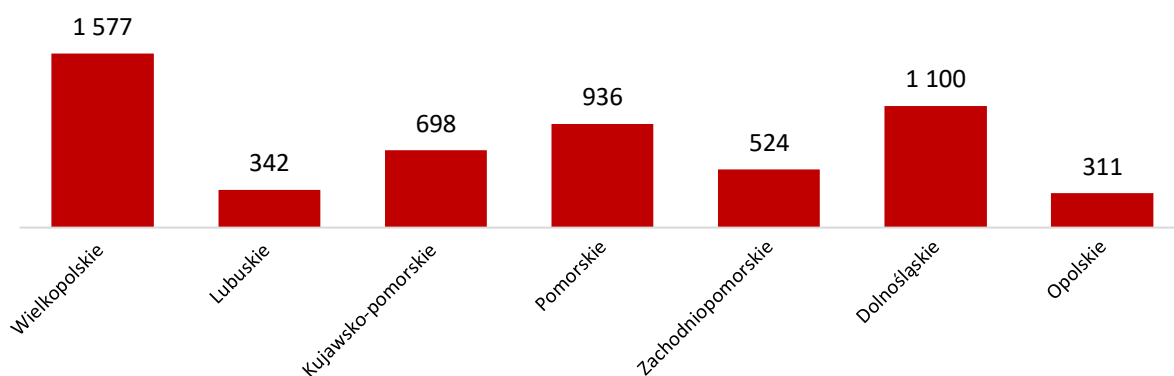
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W kwestii małych przedsiębiorstw, najwięcej takich podmiotów także działało w wielkopolskim (ponad 5 tys.), dolnośląskim (ponad 3,5 tys.) oraz pomorskim (ponad 3,1 tys. firm).

Wykres 7.9. Liczba małych przedsiębiorstw na terenie województw Polski Zachodniej

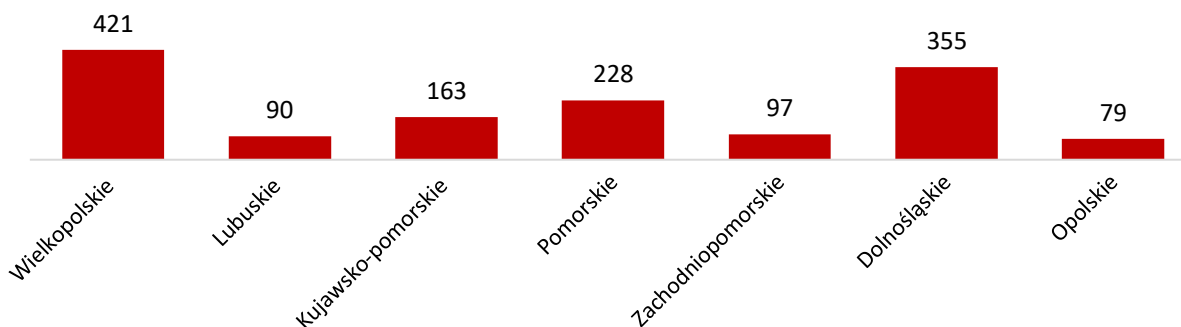
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Podobnie w układzie regionalnym kształtuje się udział średnich firm w analizowanym obszarze kraju: w Wielkopolskim jest ich najwięcej – ponad 1,5 tysiąca, w Dolnośląskim – 1,1 tys., a w Pomorskim – 963 podmioty.

Wykres 7.10. Liczba średnich przedsiębiorstw na terenie województw Polski Zachodniej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W kwestii firm dużych zależność jest analogiczna – najwięcej ich działa na terenie województwa wielkopolskiego (421), dolnośląskiego (355) i pomorskiego (228).

Wykres 7.11. Liczba dużych przedsiębiorstw na terenie Polski Zachodniej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rozdział 8. Polska Wschodnia – obszar działania Biura Regionalnego PARP w Olsztynie

8.1. Obszar działania Biura

Polska Wschodnia – obszar obejmujący pięć województw: warmińsko-mazurskie, lubelskie, podlaskie, podkarpackie i świętokrzyskie⁸⁶ – to makroregion o dużym, choć jeszcze nie w pełni wykorzystanym potencjale do życia, pracy i inwestowania. Choć malowniczy, gospodarczo przez lata odstawał pod wieloma względami od średniej krajowej (i europejskiej), np. najniższym PKB na mieszkańca (od 35 do 39% średniej dla 27 krajów UE w 2004 r., według najnowszych danych za 2022 r. od 55 do 59% unijnej średniej). Dla wyrównania szans, od czasu akcesji Polski do UE, w ramach kolejnych programów dedykowanych makroregionowi⁸⁷, Polska Wschodnia otrzymuje wsparcie na rozwój z funduszy europejskich, m.in. za pośrednictwem Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. Unijne (i krajowe) środki przyczyniły się do powstania wielu inicjatyw i inwestycji oraz promocji regionu, dzięki czemu Polska Wschodnia zrywa z wizerunkiem biedniejszej i mniej atrakcyjnej gospodarczo niż reszta kraju. Niemniej pomoc jest jej nadal potrzebna.

Aby być bliżej beneficjentów z Polski Wschodniej, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości 14 września 2023 r. otworzyła Biuro Regionalne PARP w Olsztynie (BREO), które nie tylko współpracuje z przedsiębiorcami i instytucjami otoczenia biznesu, identyfikuje, opracowuje i testuje nowe formy wsparcia dla przedsiębiorców, ale także m.in. popularyzuje koncepcję GOZ i powiązane z nią automatyzację i cyfryzację firm.

Stymulowanie przedsiębiorczości jest bardzo ważnym aspektem działania olsztyńskiego Biura, które stawia na dotarcie zarówno do przedsiębiorców działających od dłuższego czasu na rynku, jak i do startupów i osób dopiero rozważających zajęcie się działalnością

⁸⁶ Jako Polskę Wschodnią definiuje się zasadniczo pięć ww. województw, i taki jest obszar działania Biura Regionalnego PARP w Olsztynie, jednak program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027 obejmuje także region statystyczny mazowiecki regionalny, czyli województwo mazowieckie bez Warszawy i dziewięciu otaczających ją powiatów.

⁸⁷ Obecnie jest to program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027 (FEPW) z budżetem około 12 mld zł (2,65 mld euro), finansowany ze środków EFRR. Źródło: polskawschodnia.gov.pl.

gospodarczą. Aby zachęcić młodych wykształconych ludzi do tworzenia startupów w Polsce Wschodniej – ale też zapobiegać ich ucieczce z tych terenów, wobec braku możliwości rozwijania tam kariery zawodowej – podjęto współpracę z uczelniami, np. z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim czy też Politechniką Białostocką, co zwiększa szanse BREO na dotarcie do studentów i absolwentów z propozycją rozwiązań alternatywnych do wyjazdu z regionu, np. wsparcia na założenie własnej firmy w Polsce Wschodniej.

Każde województwo Polski Wschodniej ma swoją specyfikę i bogactwa, które mogą być źródłem dobrobytu mieszkańców. Dla przykładu, Warmińsko-mazurskie to nie tylko atrakcyjne tereny turystyczne, słynie także m.in. z produkcji najwyższej klasy jachtów i łodzi czy mebli. Podkarpackie poza Bieszczadami może pochwalić się np. intensywnie rozwijającym się przemysłem lotniczym. Oferta BREO jest tak przygotowana, aby w jak największym stopniu sprostać różnorodnym oczekiwaniom przedsiębiorców i wykorzystać potencjał tkwiący w każdej części makroregionu. Szukając rozwiązań, które mogą wspomóc dalszy rozwój Polski Wschodniej, warto przyjrzeć się jej gospodarce, infrastrukturze oraz demografii, poznać mocne i słabe strony.

Tabela 8.1. Charakterystyka analizowanych obszarów

Gospodarka	Infrastruktura	Demografia
- niskie wskaźniki przedsiębiorczości i niższa od średniej krajowej konkurencyjność firm - większość przedsiębiorców (zwłaszcza mikro i małych) oferuje produkty i usługi tylko na rynku lokalnym/regionalnym - niewielka liczba przedsiębiorstw podejmujących działalność innowacyjną i prowadzących działalność eksportową	- brak odpowiedniej jakości infrastruktury transportowej, co stanowi barierę dla rozwoju przedsiębiorczości, mobilności na rynku pracy i dostępu do usług publicznych - brak zadowalającego pokrycia i jakości urządzeń wodno-kanalizacyjnych, sieci dystrybucji energii i ciepła, sieci telekomunikacyjnych	- nadmierny odpływ ludności, głównie osób w wieku produkcyjnym mobilnym - częstszy odpływ kobiet niż mężczyzn prowadzący do niedopasowania wieku, tj. maskulinizacji obszarów zmarginalizowanych i obniżenia wskaźnika urodzeń - odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (60/65+) wyższy niż średnia dla Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [prezentacji Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej](#).

Obecnie w Polsce Wschodniej większość przedsiębiorców, szczególnie mikro i małych, skupia się na dostawie towarów i świadczeniu usług jedynie na rynku lokalnym lub regionalnym. Wskaźniki przedsiębiorczości są niskie, a konkurencyjność firm – poniżej średniej krajowej. Stosunkowo niewielka liczba przedsiębiorstw angażuje się w innowacyjne działania oraz prowadzi eksport – widać potrzebę promocji regionu, rozwijania umiejętności przedsiębiorczych, zachęcania do innowacyjności, działań wspierających ekspansję zagraniczną.

Jednym z czynników hamujących rozwój przedsiębiorczości i mobilności na rynku pracy oraz dostęp do usług publicznych jest stan regionalnej infrastruktury drogowej. Także

niewystarczające pokrycie i niedostateczna jakość urządzeń wodno-kanalizacyjnych, sieci dystrybucji energii i ciepła oraz sieci telekomunikacyjnych stanowią istotne przeszkody dla sprawnego prowadzenia działalności gospodarczej, wpływając negatywnie na konkurencyjność regionu. Rozwiązanie tych problemów jest poważnym wyzwaniem, wymagającym skoordynowanych inwestycji i modernizacji infrastruktury, ale z pewnością przyczyni się do rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawy warunków życia i pracy na tych terenach.

Kolejnym problemem Polski Wschodniej jest sytuacja demograficzna, którą cechuje nadmierny odpływ ludności, zwłaszcza w wieku produkcyjnym. Najgorzej pod tym względem, już od lat, jest w województwie lubelskim.

Tabela 8.2. Saldo migracji w województwach Polski Wschodniej w latach 2018-2022

Obszar \ Okres	2018	2019	2020	2021	2022
Lubelskie	-5 804	-6 495	-4 685	-5 021	-4 686
Podkarpackie	-3 119	-3 462	-2 226	-2 197	-2 228
Świętokrzyskie	-2 628	-3 771	-2 113	-2 391	-2 067
Podlaskie	-2 281	-2 459	-1 702	-1 657	-1 526
Warmińsko-mazurskie	-3 397	-3 771	-2 113	-2 391	-2 067

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS (bdl.stat.gov.pl).

Obserwowany większy odpływ kobiet niż mężczyzn prowadzi do niedopasowania wieku, czyli sytuacji, w której na danym obszarze występuje nierównowaga między liczbą mężczyzn a liczbą kobiet w określonym przedziale wiekowym (w tym przypadku maskulinizacji). To z kolei przyczynia się do dalszego obniżania – i tak już niskiego – wskaźnika urodzeń, stanowiąc długofalowe wyzwanie dla zrównoważonego rozwoju społeczno-ekonomicznego regionu.

Tabela 8.3. Struktura demograficzna – ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w 2022 r. (%)

Obszar	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym
Polska	18,40	58,70	22,89
Polska Wschodnia	18,13	58,71	23,16
Lubelskie	18,02	58,11	23,87
Podkarpackie	18,75	59,53	21,72
Podlaskie	18,19	58,92	22,89
Świętokrzyskie	16,90	57,61	25,49
Warmińsko-mazurskie	18,35	59,14	22,51

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS (bdl.stat.gov.pl).

Istotne jest także to, że odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (60/65+) w Polsce Wschodniej jest wyższy niż średnia dla Polski (23,16 vs. 22,89%), szczególnie w województwie świętokrzyskim (25,49%). To generuje dodatkowe obciążenia dla systemu opieki społecznej i wymaga dostosowania działań w obszarze polityki społecznej. Skuteczne zarządzanie tymi wyzwaniem będzie kluczowe dla zrównoważonego rozwoju regionu.

Z kolei porównanie wynagrodzeń brutto na jednego zatrudnionego w sektorze przedsiębiorstw w poszczególnych województwach Polski Wschodniej pokazuje, że we wszystkich pięciu były one niższe niż średnia krajowa, która – według danych Głównego Urzędu Statystycznego – wynosiła w 2022 r. 6731 zł. Najwyższe wynagrodzenie ogółem zanotowano w województwie podlaskim (5518 zł), najniższe – w warmińsko-mazurskim (5063 zł). Wynagrodzenia brutto ogółem w Polsce Wschodnie oscylują wokół 80% średniej krajowej, choć oczywiście jest to duże uogólnienie. Bardziej szczegółowe dane poniżej.

Tabela 8.4. Miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw na jednego zatrudnionego w województwach Polski Wschodniej w 2022 r. na tle kraju (zł)

Obszar	Ogółem	% średniego krajowego wynagrodzenia	Mikro	Małe	Średnie	Duże
Polska	6 731	100%	4 384	6 315	7 228	7 767
Lubelskie	5 425	81%	3 696	5 169	5 877	6 633
Podkarpackie	5 356	80%	3 850	4 842	5 501	6 586
Podlaskie	5 518	82%	3 764	5 310	5 898	7 048
Świętokrzyskie	5 333	79%	3 637	4 900	6 091	6 488
Warmińsko-mazurskie	5 063	75%	3 666	4 968	5 618	6 209

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r.*, 2023.

Niższe od średniej krajowej wynagrodzenia na zatrudnionego to niższe koszty związane z zatrudnieniem⁸⁸, co zwiększa atrakcyjność omawianych województw jako miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej, szczególnie w sektorach pracochłonnych. Z drugiej strony, konkurowanie niską ceną wynikające z niskich płac jest w dłuższym okresie skazane na porażkę. Toteż przyzwolenie społeczne dla niskich płac jest coraz mniejsze, zwłaszcza wśród dobrze wykształconych ludzi, którzy korzystając z możliwości przemieszczania się i podejmowania pracy w innych krajach Unii Europejskiej, migrują. Sumarycznie region boryka się ze stosunkowo wysokim bezrobociem. W 2022 r. stopa bezrobocia

⁸⁸ Koszty związane z zatrudnieniem – pełne wynagrodzenie, pieniężne lub w naturze, do zapłacenia przez pracodawcę na rzecz pracownika, w zamian za wykonaną przez niego pracę w okresie księgowym. Koszty związane z zatrudnieniem stanowią m.in.: składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców powiększone o składki na Fundusz Pracy oraz inne koszty związane z zatrudnieniem, np.: nagrody, stypendia fundowane oraz premie niezaliczone do wynagrodzeń, a także odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, diety delegacji służbowych, diety poselskie i senatorskie. Źródło: stat.gov.pl, dostęp 31.05.2024.

rejestrowanego w makroregionie Polski Wschodniej wahała się od 7,0% w województwie podlaskim do 8,8% w podkarpackim, podczas gdy średnia krajowa wynosiła 5,2%.

Tabela 8.5. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce Wschodniej na tle całego kraju na koniec 2022 r. (w %)

Obszar	Stopa bezrobocia rejestrowanego
Polska	5,2
Polska Wschodnia	8,0
Lubelskie	8,0
Podkarpackie	8,8
Podlaskie	7,0
Świętokrzyskie	7,8
Warmińsko-mazurskie	8,6

Źródło: opracowanie na podstawie Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia. Stan w końcu grudnia 2022 r., GUS, 2023 oraz danych z Banku Lokalnych Danych GUS (bdl.stat.gov.pl).

8.2. Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE) oraz parki technologiczne, przemysłowe i naukowe

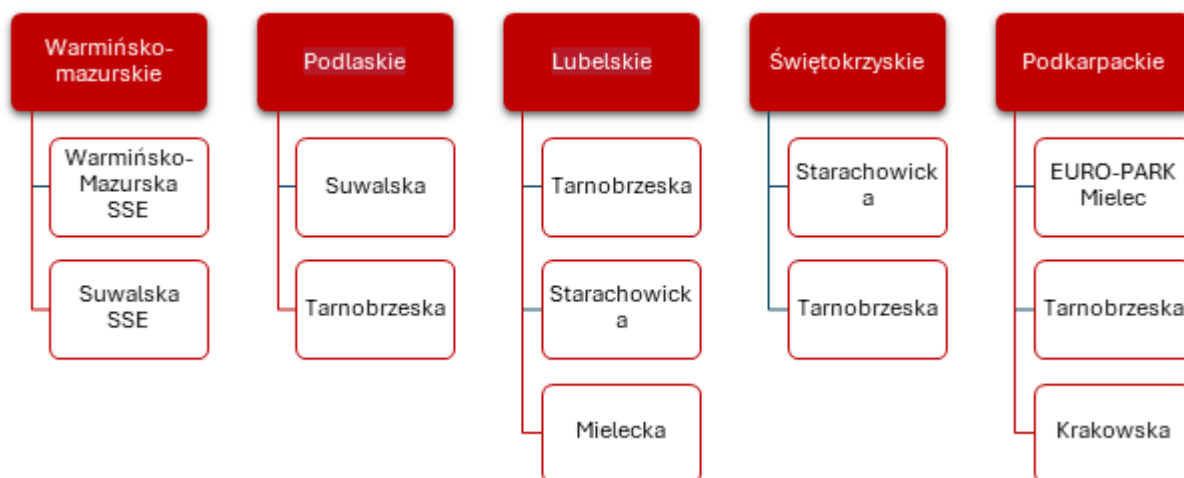
Do rozwoju gospodarczego makroregionu i przyciągania inwestycji przyczyniły się wydatnie Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE) oraz parki technologiczne, przemysłowe i naukowe (dalej parki), łączące potrzeby regionu, przedsiębiorców i inwestorów.

Rozwiązania stosowane w ramach stref umożliwiały tworzenie atrakcyjnego klimatu inwestycyjnego, przyciągającego kapitał zarówno krajowy, jak i zagraniczny. Pierwotnie stanowiły one narzędzie stymulujące napływ inwestorów na obszary słabo rozwinięte, peryferyjnie położone, zagrożone recesją czy przeżywające problemy gospodarcze. W założeniu miały one również modernizować określone regiony kraju oraz zdynamizować kluczowe dla rozwoju dziedziny i sektory gospodarki narodowej⁸⁹.

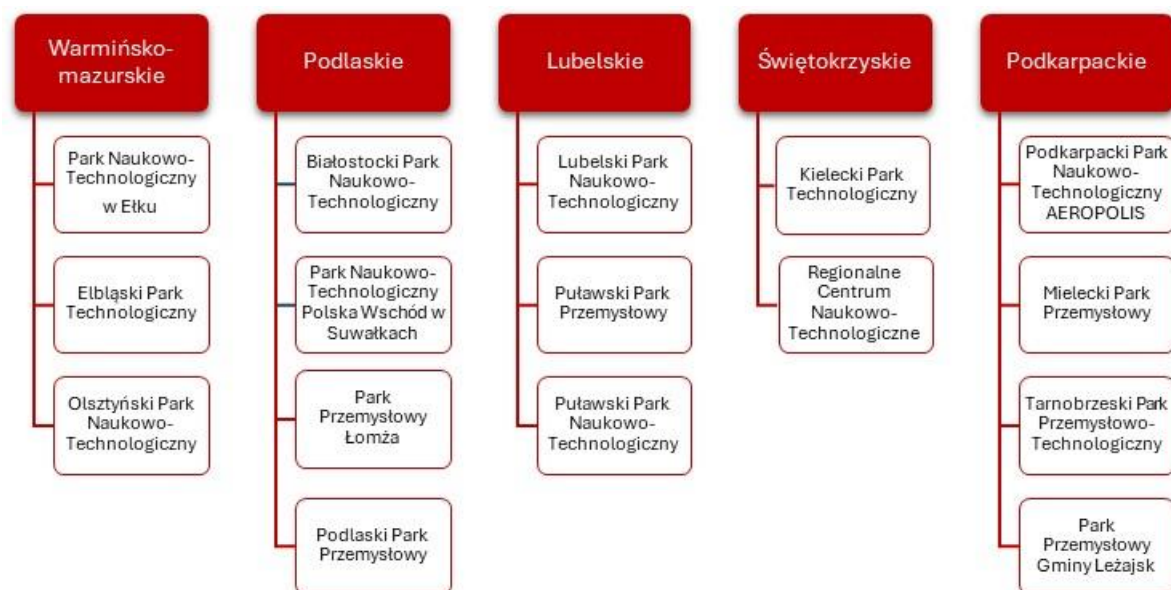
Na obszarze pięciu województw działa sześć z 14 SSE funkcjonujących w Polsce: Krakowska SSE, Mielecka SEE, Starachowicka SSE, Suwalska SEE, Tarnobrzaska SSE i Warmińsko-Mazurska SEE⁹⁰.

⁸⁹ <https://uwm.edu.pl/wne/katedry19/kpg/files/87-Book%20Manuscript-128-1-10-20211215opt.pdf>

⁹⁰ https://www.paih.gov.pl/dlaczego_polska/zachety_inwestycyjne/polska_strefa_inwestycji/

Rysunek 8.1. SSE działające na obszarze województw Polski Wschodniej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAIH, dostęp: 20.04.2024 r.

Rysunek 8.2. Parki technologiczne, przemysłowe i naukowe na obszarze Polski Wschodniej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAIH, dostęp: 20.04.2024 r.

Specjalne strefy ekonomiczne przyciągają inwestorów, generują nowe miejsca pracy i inwestycje. Parki naukowo-technologiczne wspierają innowacyjność poprzez tworzenie sprzyjającego środowiska badawczego i współpracy między firmami i instytucjami badawczymi.

Choć kluczową branżą w regionie jest ciągle turystyka, istotnym elementem gospodarki regionu są również: przemysł spożywczy, zwłaszcza produkcja żywności ekologicznej na potrzeby rynku krajowego i zagranicznych, przemysł maszynowy i elektromaszynowy. Region Podkarpacia dodatkowo dysponuje bogatymi zasobami surowców naturalnych, takich jak ropa naftowa, gaz ziemny czy siarka.

Tabela 8.6. Zestawienie najbardziej rozwiniętych i perspektywicznych branż makroregionu

Województwo	Branża
warminsko-mazurskie	ekonomia wody ⁹¹ , żywność wysokiej jakości, drewno i meblarstwo
lubelskie	żywność wysokiej jakości, zielona gospodarka, zdrowe społeczeństwo, cyfrowe społeczeństwo, technologie materiałowe, procesy produkcyjne i logistyczne
świętokrzyskie	metalowo-maszynowy, zasobooszczędne budownictwo, leczniczo-uzdrowskowo-rehabilitacyjny, nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo spożywcze
podkarpackie	lotniczy, informatyka, jakość życia, odlewnictwo, motoryzacja
podlaskie	spożywczy, maszynowy, budowlany, turystyczny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAIH.

8.3. Atuty Polski Wschodniej w ujęciu regionalnym

Polska Wschodnia znacząco skorzystała na inwestycjach unijnych w latach 2007-2020. Programy te podniosły atrakcyjność inwestycyjną regionu i poprawiły infrastrukturę. Dzięki wsparciu dla szkolnictwa wyższego powstały nowoczesne laboratoria i ośrodki badawcze, co umożliwiło kształcenie wysoko wykwalifikowanych specjalistów. Programy wsparcia przedsiębiorczości utworzyły tysiące miejsc pracy i wspierały innowacyjne projekty, takie jak Centrum Badawczo-Rozwojowe ChM czy Fotowoltaiczne Centrum Badawczo-Rozwojowe ML System. Rozwój sieci internetowej poprawił dostęp do szybkiego internetu, a inwestycje w zrównoważoną mobilność i ekologię wspierały ochronę środowiska. Trzeba jednak pamiętać, że choć Polska Wschodnia z wielu względów jest rozważana i analizowana jako całość, łączy pięć województw, z których każde dysponuje innymi zasobami. Najważniejsze z nich ujęto poniżej⁹².

⁹¹ EKONOMIA WODY to jedna z inteligentnych specjalizacji (IS) województwa warmińsko-mazurskiego, która ma promować jego rozwój poprzez sektory gospodarki oparte na wiedzy będące źródłem przewag konkurencyjnych. Specjalizacja EKONOMIA WODY bazuje na największych w Polsce zasobach wód powierzchniowych, wokół których rozwinęła się turystyka oraz szereg rodzajów działalności, mających również duży potencjał innowacyjny: transport wodny, sporty wodne, produkcja jachtów i łodzi, produkcja maszyn związanych z technologiami wodnymi oraz turbin i elementów do przemysłu stoczniowego i okrętowego. (<http://iswoda.pl/informacje-o-inicjatywie>).

⁹² <https://www.fepw.gov.pl/strony/aktualnosci/dobrze-wykorzystane-20-lat-polski-wschodniej-w-unii-europejskiej/>

Tabela 8.7. Atuty poszczególnych województw Polski Wschodniej

Województwo lubelskie	"Dolina Ekologicznej Żywności" – taką nazwę nosi nawet jeden z klastrów funkcjonujących na tym terenie. To obszar, gdzie można inwestować w akredytowane laboratoria rolnictwa ekologicznego, ekoenergię oraz rozwijającą się turystykę uzdrowiskową. Wysoki poziom wykształcenia mieszkańców, obecność ośrodków akademickich czy SSE Starachowice, stanowią dodatkową zachętę do lokowania kapitału w regionie.
Województwo podkarpackie	przyciąga potencjalnych inwestorów swoją opinią o najzdrowszych dla człowieka warunkach środowiska naturalnego. Bieszczady oferują czystą wodę i powietrze – zasoby cenne dla branży turystycznej i agroturystycznej. W tym obszarze rozwija się medycyna naturalna, powstają i działają sanatoria, ujęcia wód mineralnych i geotermalnych. W Podkarpackim działa Dolina Lotnicza. Inwestycje w SSE EUROPARK Mielec oraz SSE EUROPARK WISŁOSAN Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny stwarzają perspektywy rozwoju nowoczesnych gałęzi gospodarki.
Województwo podlaskie	swoim przygranicznym położeniem zachęca inwestorów do inwestycji w turystykę transgraniczną i rozwijanie wschodnich rynków zbytu. Energetyka odnawialna i dostępność tanich gruntów rolnych są dodatkowymi atutami w oczach inwestorów. Istotną rolę odgrywają również Suwalska SSE, Polski Klaster Budowlany czy Klaster Obróbki Metali stanowiące platformę do rozwoju przedsiębiorstw.
Województwo świętokrzyskie	ma na swym terenie bardzo atrakcyjne turystycznie pasmo Gór Świętokrzyskich, ciekawe pod względem flory, fauny i ukształtowania. Jaskinie, źródła wód mineralnych, czyste powietrze zachęcają przyjezdnych do pieszych wędrówek a miejscowym dają możliwość rozwijania działalności agroturystycznej i przetwórstwa ekożywności. Świętokrzyskie jest jednym z niewielu regionów w Polsce posiadających znaczącą i zróżnicowaną bazę zasobową surowców mineralnych – stąd pochodzi m.in. ponad połowa krajowego wydobycia surowców dla przemysłu wapienniczego, około 30% surowców dla przemysłu cementowego i ok. 65% kamieni drogowych i budowlanych ze skał węglanowych ⁹³ .
Województwo warmińsko-mazurskie	dzięki dostępowi do Morza Bałtyckiego oraz przejść granicznych z Obwodem Kaliningradzkim, przyciąga inwestorów zainteresowanych wymianą handlową z zagranicą. Ale jest również miejscem produkcji żywności ekologicznej, regionem eko- i agroturystycznym. Warmińsko-Mazurska SSE stanowi platformę do rozwoju nowoczesnych przedsiębiorstw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.paih.gov.pl>.

⁹³ <https://www.swietokrzyskie.pro/media/region-bogaty-w-mineraly/>

8.4. Poziom rozwoju przedsiębiorczości

W 2022 r. ogólna liczba firm nowo zarejestrowanych w REGON sięgnęła 385.966. W tym okresie w całej Polsce Wschodniej odnotowano 63.569 nowych rejestracji, najwięcej w województwie lubelskim (17,4 tys.).

Tabela 8.8. Podmioty w rejestrze REGON w 2022 r.

Obszar	Nowo zarejestrowane	Wyrejestrowane
Polska	385 966	221 258
Polska Wschodnia	63 569	37 596
Lubelskie	17 364	9 769
Podkarpackie	16 470	9 202
Podlaskie	9 655	5 497
Świętokrzyskie	9 368	5 943
Warmińsko-mazurskie	10 712	7 185

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS (bdl.stat.gov.pl).

Poziom przedsiębiorczości w regionie jest stosunkowo niski na tle kraju. Świadczy o tym m.in. niska liczba przedsiębiorstw w porównaniu z wielkością rynku pracy. Jedną z barier jest niedostateczny zasób środków trwałych oraz niski poziom aktywności inwestycyjnej. Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na mieszkańca w każdym z województw jest poniżej średniej krajowej. Większość przedsiębiorców, zwłaszcza mikro i małych firm, prowadzi działalność o lokalnym charakterze, konkurując głównie ceną i kosztami, a nie jakością i różnorodnością oferty. To skutkuje niskimi przychodami i marżami oraz ograniczonym potencjałem do rozwoju firm, w tym do tworzenia nowych miejsc pracy. Problemem jest także wciąż za niska dostępność transportowa, zarówno drogowa, jak i kolejowa, wynikająca z historycznie słabszego rozwoju infrastruktury sieciowej⁹⁴.

Nakłady na działalność innowacyjną i B+R

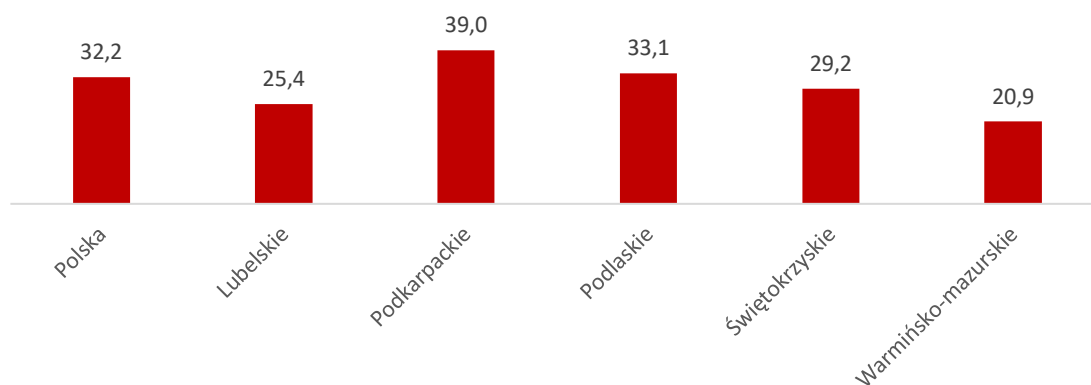
Działalność innowacyjna nie jest tożsama z badawczo-rozwojową: innowacje nie muszą być wynikiem prac B+R i na odwrót, nie każde prace B+R muszą prowadzić do rozwiązań innowacyjnych gotowych do wdrożenia. Niemniej badania i rozwój oraz innowacje często idą ze sobą w parze. Działalność B+R stanowi najbardziej istotny składnik nakładów na działalność innowacyjną zarówno w usługach, jak i w przemyśle. W 2022 r. w Polsce nakłady na B+R stanowiły 52,5% nakładów ponoszonych na innowacje, w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych odsetek ten był niższy (49,2%) niż w sektorze przedsiębiorstw usługowych (55,4%). Oparcie w większym stopniu innowacyjności o badania, jest zjawiskiem

⁹⁴ https://www.polskawschodnia.gov.pl/media/99235/Program_FE_dla_Polski_Wschodniej.pdf

pozytywnym. Poszukiwanie szans rozwojowych w działalności B+R przekłada się bowiem na konkurencyjność polskich przedsiębiorstw i unowocześnianie gospodarki.

Innowacyjność to jeden z czynników mających zasadniczy wpływ na poziom konkurencyjności gospodarki. Na wstępie trzeba zaznaczyć, że badanie innowacyjności GUS nie obejmuje mikrofirm, które stanowią dominującą grupę, zatem dostarcza częściowej wiedzy na temat działalności innowacyjnej przedsiębiorstw w Polsce. W 2022 r. wśród firm objętych badaniem 32,2% stanowiły przedsiębiorstwa innowacyjne. W województwach regionu Polski Wschodniej odsetek ten wynosił od 20,9% w województwie warmińsko-mazurskim do 39% w województwie podkarpackim.

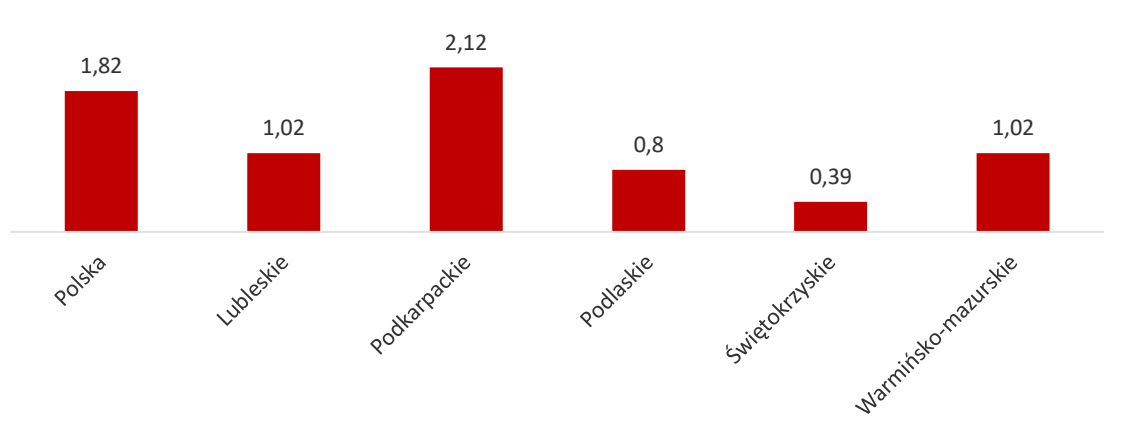
Wykres 8.1. Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych województw Polski Wschodniej w ogólnej liczbie przedsiębiorstw na tle Polski w 2022 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS (bdl.stat.gov.pl).

Zestawienie nakładów na działalność innowacyjną w firmach w relacji do PKB wyraźnie pokazuje, że niekwestionowanym liderem jest Podkarpackie.

Wykres 8.2. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach województw Polski Wschodniej w relacji do PKB na tle Polski w 2022 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS (bdl.stat.gov.pl).

W Polsce nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach wyniosły w 2022 r. 1,82% PKB, natomiast w czterech z pięciu województw Polski Wschodniej były znacznie

niższe niż średnia i oscylowały od 0,39% do 1,02% PKB. Tylko w Podkarpackim było to 2,12%, co może wskazywać na silny nacisk na rozwój innowacyjności w tym regionie. Najniższe nakłady odnotowano w Świętokrzyskim (0,39%) i Podlaskim (0,8%). Obserwowane różnice w nakładach na innowacje między Polską a Polską Wschodnią oraz między poszczególnymi województwami wschodnimi wskazują na względne zróżnicowanie podejścia do innowacyjności, ale też będą miały przełożenie na dalszy rozwój tych obszarów.

W 2022 r. firmy z pięciu województw Polski Wschodniej przeznaczyły na działalność innowacyjną ogółem 5 183,10 mln zł – co stanowi 9,3% nakładów na ten cel wszystkich polskich przedsiębiorstw – z czego ponad 40% stanowią nakłady województwa podkarpackiego (Tabela 8.9).

W tym okresie nakłady firm na B+R (zewnętrzne i wewnętrzne) w makroregionie sięgnęły 1 157,30 mln zł, tj. około 4% nakładów polskich firm. I w tym przypadku Podkarpackie wyprzedziło pozostałe województwa Polski Wschodniej.

Tabela 8.9. Nakłady przedsiębiorstw na działalność B+R w województwach obszaru Polski Wschodniej na tle Polski w 2022 r.

Obszar	Nakłady przedsiębiorstw na działalność innowacyjną ogółem (mln zł)	Nakłady przedsiębiorstw na B+R (wewnętrzne + zewnętrzne) (mln zł)	Nakłady na B+R w relacji do PKB
Polska	55 700,8	29 228,3	1,46
Lubelskie	1 148,4	374,2	1,18
Podkarpackie	2 430,8	1072,4*	1,18
Podlaskie	550,2	233,5	0,83
Świętokrzyskie	262,7	148,2	0,42
Warmińsko-mazurskie	791,0	401,4	1,02

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2020–2022, 2023*; * informacja z portalu Strateg (za 2022 r.), <https://strateg.stat.gov.pl/>.

8.5. Podsumowanie

Polska Wschodnia oferuje potencjalnym inwestorom różnorodne możliwości w takich obszarach jak ekologia, turystyka, energetyka odnawialna, rolnictwo ekologiczne czy rozwój nowoczesnych technologii. Inwestorzy mogą liczyć na korzystne warunki do prowadzenia działalności, a także na dostęp do wykwalifikowanej kadry, dzięki obecności licznych ośrodków akademickich. Dzięki polityce spójności UE, Polska Wschodnia odrobiła 1/5 dystansu rozwojowego w stosunku do pozostałych państw członkowskich UE a jej PKB per capita wynosi już blisko 50% średniej unijnej (gov.pl).

Tabela 8.10. Analiza SWOT makroregionu Polska Wschodnia

Mocne strony	Słabe strony
➤ Duża liczba instytucji otoczenia biznesu z dobrym zapleczem infrastrukturalnym i kadrowym ➤ Obfitość zasobów naturalnych, takich jak obszary rolnicze, lasy, jeziora i bogactwa naturalne, co stanowi potencjał dla sektora agrobiznesu i leśnictwa ➤ Wysokie walory przyrodniczo - krajobrazowe i kulturowe stanowiące o atrakcyjności turystycznej regionu. ➤ Korzystne warunki rozwoju rolnictwa ekologicznego ➤ Rozwinięte niektóre branże gospodarki osiągające sukces nie tylko na rynku krajowym, ale również w skali międzynarodowej (np. przemysł lotniczy, meblarski, cementowy, opon samochodowych, przetwórstwo mleka). ➤ Dostępność Specjalnych Stref Ekonomicznych z korzystnymi warunkami zakładania działalności na ich terenie ➤ Niskie koszty pracy ➤ Dostęp do funduszy unijnych, co stanowi szansę na rozwój infrastruktury, edukacji oraz innowacji. ➤ Specjalizacja i koncentracja potencjału w wybranych branżach gospodarki z dobrymi perspektywami rozwojowymi Specjalizacja i koncentracja potencjału w wybranych dziedzinach nauki w tym odpowiadających specjalizacji gospodarczej makroregionu	➤ Niska stopa inwestycji i mały napływ inwestycji zagranicznych ➤ Niska wydajność pracy ➤ Niska innowacyjność oraz intensywność i jakość działalność badawczo-rozwojowej ➤ Ucieczka młodych ludzi w inne regiony Polski Wschodniej (migracje) ➤ Postępujące starzenie się społeczeństwa. ➤ Niski poziom zewnętrznej dostępności transportowej ➤ Nieefektywna struktura gospodarki, cechująca się m.in. trwale wysokim poziomem zatrudnienia w rolnictwie ➤ Niska przedsiębiorczość mieszkańców ➤ Niedostateczna promocja produktu turystycznego
Szanse	Zagrożenia
➤ Napływ środków zewnętrznych na cele rozwojowe ➤ Poprawa dostępności transportowej w wyniku realizowanych i planowanych inwestycji infrastrukturalnych ➤ Wzrost zainteresowania regionem ze strony turystów krajowych i zagranicznych ➤ Zwiększenie zainteresowania regionem inwestorów z nowoczesnych branż przyjaznych środowisku, wykorzystujących potencjał ludzki i instytucjonalny. ➤ Wzrost zainteresowania regionem mieszkańców innych województw i krajów, jako atrakcyjnym miejscem zamieszkania. ➤ Rozwój działalności gospodarczej w specjalnych strefach ekonomicznych Rozwój specjalistycznej ekologicznej produkcji rolniczej i opartego na nim przetwórstwa rolno-	➤ Pogłębienie się kryzysu gospodarczego w Europie ➤ Załamanie się koniunktury gospodarczej w kraju ➤ Nasilenie odpływu migracyjnego, zwłaszcza młodszych i lepiej wykształconych osób ➤ Wzrost pozycji konkurencyjnej innych polskich oraz europejskich regionów ➤ Petryfikacja niekorzystnej struktury gospodarki (duży udział nieefektywnego rolnictwa) ➤ Utrzymujący się chłodny klimat w międzynarodowych relacjach z sąsiadami Polski Wschodniej (Rosja, Białoruś).

Infolinia: 801 332 202

kontakt@parp.gov.pl

